

CIVILNÁ OCHRANA

revue pre civilnú ochranu obyvateľstva

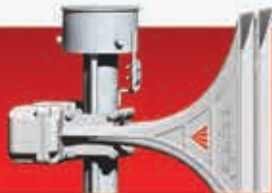
3

15. ročník
jún 2013

AMADEO

Modulárny ozvučovací, varovný a evakuačný systém

AMADEO je modulárny ozvučovací, varovný a evakuačný systém, určený pre zaistenie ozvučenia a varovania vo výrobných halách a ich okolí, v administratívnych a obchodných prevádzkach, kultúrnych zariadeniach a na voľnom priestranstve. Vzhľadom na svoju modulárnosť je vhodný ako pre menšie priestory, tak pre rozsiahle komplexy budov. Systém **spĺňa požiadavky normy STN EN 60849 pre núdzové akustické systémy** a už v štandardnom prevedení je zálohovaný akumulátormi.

Hlavné funkcie a vlastnosti:

Hlavnou funkciou systému je vysielanie hovorových hlásení alebo akustických varovných signálov. Vysielat' je možné:

- živé hlásenia z mikrofónu,
- hovorové hlásenia a signály z vnútornej pamäte (SD karta),
- rádiové vysielanie zo zabudovaného FM prijímača,
- súbory z pripojeného USB kľúča,
- zvukové signály z rôznych externých zdrojov (rádiostanice, mobilné telefóny a pod.).

Vysielanie hlásení sa aktivuje:

- tlačidlami alebo výberom z menu na niektorej zo staníc hlásateľa,
- pokynom z pripojených počítačov prostredníctvom softvéru Vektra,
- automatizovane na základe podnetov z okolia - údajov z rôznych snímačov, tlačidiel a pod.,
- na základe požiadaviek z monitorovacích a riadiacich systémov tretích strán - SCADA systémy, EZS, EPS a pod.,
- na základe požiadaviek z iných softvérov, bežiacich na osobných počítačoch,
- priamym vstupom z iných komunikačných systémov - mobilné telefóny, pevné telefónne linky, rádiostanice, VKV rádio, satelitné komunikačné systémy a pod..

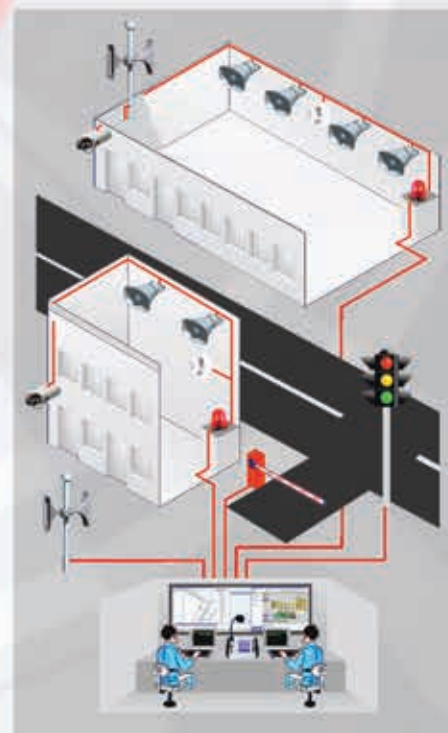
Druhou funkčnosťou systému je snímanie informácií z pripojených snímačov ako sú:

- snímače nebezpečných látok,
- snímače teploty,
- snímače hladiny vody,
- tlačidlá a pod.

a následné aktivovanie varovných signálov a ovládanie rôznych technických prostriedkov napríklad:

- optické signalizačné a výstražné zariadenia,
- zobrazovacie tabule a kamery,
- závory a brány,
- semaforey a pod..

K dispozícii je mnoho možností ako zaistiť požadovanú funkčnosť - od jednoduchej konfigurácie až po naprogramovanie potrebných algoritmov prostredníctvom skriptovacieho jazyka.

NA AKTUÁLNU TÉMU

Úsek obrany štátu v orgánoch miestnej štátnej správy a jeho ďalšie smerovanie s. 4

ZAZNAMENALI SME

Medzinárodná konferencia FIRECO 2013 s. 6
Prezentovali hasičskú techniku, aj vyslobodzovanie zranených s. 7
Podieľali sme sa na Dňoch robotiky s. 9
Je dôležité, aby si mládež uvedomila význam civilnej ochrany s. 10

INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM

112 Awards – víťazstvo SR s. 11
Oznamovacia povinnosť na linky tiesňového volania s. 13

OCHRANA OBYVATEĽSTVA

Informovať treba rýchlo, spoľahlivo a jednoducho s. 15

ZAHRANIČIE

Samaritáni cvičili v Thajsku s. 17
Snaha o zvýšenie bezpečnosti v Európe vyústila do spojenia dvoch akčných plánov s. 19

HORSKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA

Horskí záchranári boli preškolení na leteckú záchranu s. 21
Na čo si dávať pozor v horách s. 22

VZDELÁVANIE

Katedra krízového manažmentu – rok 2012 a perspektívy s. 24

NA POMOC ŠKOLÁM

Ochrana života a zdravia pre 3. a 4. ročník základných škôl s. 29

MLADÍ ZÁCHRANÁRI CO

Zo súťaže i zákulisia s. 35
Súťaž mladých záchranárov klasicky a predsa trochu inak s. 37
Na prvých dvoch miestach skončili družstvá z Pohronskej Polhory s. 38

NA POMOC STAROSTOM OBCÍ

Postavenie a úlohy obce pri príprave na mimoriadne udalosti s. 39

TEÓRIA A PRAX

Nitrotoluén s. 46
Globálne klimatické zmeny a šírenie infekčných ochorení s. 48
Babylon v krízovom riadení s. 51
Dokumenty upravujúce úlohy na úseku IZS, CNP a ochrany KI s. 53

PREDSTAVUJEME

Vypätie, v akom operátori pracujú, je obrovské – Koordinačné stredisko IZS V Žiline s. 56

tém 112 a Výnimočná iniciatíva v oblasti Next Generation 112. Do finále postúpia vždy dve nominácie za každú kategóriu, pričom víťazí tá nominácia, ktorá získa najviac hlasov. Hlasovania sa zúčastňujú predstavitelia EENA-y a Európskej komisie ale aj odborná verejnosť z celej Európskej únie. Slovenská republika spolu s Veľkou Britániou súťažila v kategórii Výnimočný operátor. Víťazkou sa stala operátorka čísla tiesňového volania 112 Slavomíra Korduliaková z Koordinačného strediska IZS v Žiline. Svojou empatiou a profesionálnym prístupom zachránila život 16-ročného dievčaťa, ktoré uviazlo v snehovej kalamite. Viac sa dočítate na stranách 11 až 12.

To, čo majú zainteresovaní pri mimoriadnej udalosti robiť ukladajú zákonné normy. Informačná služba musí byť rýchla, vypovedajúca, spoľahlivá a najmä jednoduchá. Informačný tok, teda podávanie správ nezabezpečuje len informovanosť príslušných miest, ale priamo súvisí s prijímaním opatrení na ochranu života, zdravia a majetku

občanov. Jednoznačne dokumentuje celú mimoriadnu udalosť a tým vytvára dobrý predpoklad pre následnú verifikáciu uplatňovaných náhrad výdavkov súvisiacich so záchranými prácami. Väčšina tých, ktorí pracujú v systéme civilnej ochrany a krízového riadenia, pozná problémy a nedostatky s tým spojené a vyrovnáva sa s nimi s rôznou úspešnosťou. Vedúci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Veľký Kr

tíš na konkrétnom príklade predstavuje systém, ktorý používajú v tomto obvode a ktorý sa v mnohých prípadoch osvedčil. Viac sa dočítate na stranách 15 a 16 v článku Informovať treba rýchlo, spoľahlivo a jednoducho. Dvadsaťšesť krajín, 1 800 cvičiacich, zaradených v pozemných, námorných i vzdušných silách sa zúčastnilo jedného z najväčších cvičení, organizovaných Thajským kráľovstvom a Južnej Kóreeou, pod názvom ASEAN Regional Forum Disaster Relief 2013. Účastníkom cvičenia bola aj Európska únia, ktorá na cvičenie vyslala tri tímy. Belgický USAR tím, luxemburský TAST tím a rakúsky USAR tím, ktorého členmi boli aj piati slovenskí samaritáni. Tí už tri roky, po nevyhnutnej teoretickej a praktickej príprave, tvoria súčasť tohto tímu a toto je ich druhé medzinárodné cvičenie, ktorého sa zúčastnili. Námetom a jednou z hlavných myšlienok cvičenia bol koordinovaný

postup vojenských a civilných záchraných zložiek pri riešení následkov veľkej prírodnej katastrofy. Spolupráca na miestnej, národnej, medzinárodnej úrovni v krajine, ktorá požiadala o medzinárodnú pomoc, pretože rozsah katastrofy presiahol jej možnosti. Viac sa o scenári a priebehu cvičenia dočítate v článku Samaritáni cvičili v Thajsku na stranách 17 až 18.

Úsek obrany štátu v orgánoch miestnej štátnej správy a jeho ďalšie smerovanie

Vláda Slovenskej republiky sa zaviazala vo svojom programovom vyhlásení prijať také opatrenia, ktoré jej umožnia vytvoriť novú štruktúru orgánov miestnej štátnej správy na princípe integrácie špecializovanej štátnej správy do jednotného štátneho úradu. Cieľom týchto opatrení je zjednodušenie kontaktu občana so štátnou správou a zároveň zabezpečenie transparentnosti, zodpovednosti za rozhodovacie procesy, efektívnosti vynakladania verejných prostriedkov a účinnej kontroly verejnej správy.

Z pohľadu zabezpečovania výkonu štátnej správy v pôsobnosti Ministerstva vnútra SR na úsekoch krízového riadenia, civilnej ochrany, obrany štátu, integrovaného záchranného systému a hospodárskej mobilizácie je zaujímavé bližšie rozobrať pôsobnosť, úlohy a perspektívy úseku obrany štátu na obvodných úradoch.

Dňa 1. januára nadobudol účinnosť zákon č. 345/2012 Z. z. o niektorých opatreniach v miestnej štátnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým boli, okrem iného, zrušené územné vojenské správy a väčšina ich kompetencií prešla na obvodné úrady v sídle kraja a niektoré aj na Ministerstvo obrany Slovenskej republiky.

Na základe tejto skutočnosti boli v štruktúre odborov civilnej ochrany a krízového riadenia obvodných úradov v sídle kraja vytvorené nové oddelenia obrany štátu. Vecná pôsobnosť týchto odborov na krajskej úrovni sa významne rozšírila aj o výkon štátnej správy a administratívne činnosti. Súčasťou krízového riadenia v orgáne miestnej štátnej správy sa stal aj úsek obrany štátu. Z odborného hľadiska tieto odbory obvodného úradu v sídlach krajov na úsekoch krízového riadenia, civilnej ochrany a integrovaného záchranného systému riadi Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. Úsek obrany štátu v zmysle § 7 zákona č. 319/2002 Z. z. o obrane Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov ale naďalej odborne a metodicky riadi, koordinuje a kontroluje Ministerstvo obrany Slovenskej republiky.

Novovytvorené oddelenie obrany štátu je odborným útvarom obvodného úradu v sídle kraja na zabezpečenie úloh na úseku obrany štátu. Prijíma opatrenia a ukladá úlohy potrebné na obranu štátu obciam, právnickým osobám, fyzickým osobám oprávneným na podnikanie alebo fyzickým osobám a kontroluje plnenie týchto úloh. Podieľa sa aj na zabezpečovaní prípravy a rozvoja podpory obrany štátu.

Obvodným úradom v sídlach krajov

od 1. januára pribudli nové kompetencie a úlohy na úseku obrany štátu, ktoré doposiaľ na území Slovenskej republiky nikdy v povojnovej histórii nezabezpečoval civilný štátny orgán. Sú to predovšetkým kompetencie v oblasti prípravy, zabezpečenia a vykonania mobilizácie ozbrojených síl a ďalšie úlohy s tým súvisiace, ktoré vyplývajú z tejto rozsiahlej agendy:

- vedenie evidencie registrovaných občanov a občanov zaradených do záloh ozbrojených síl pre potreby ozbrojených síl a ich povolávanie na výkon mimoriadnej služby,
- vedenie evidencie občanov, ktorí majú povinnosť vykonať alternatívnu službu namiesto mimoriadnej služby a povolanie občanov na výkon alternatívnej služby,
- povolávanie registrovaných občanov na odvod v čase vojny a vojnového stavu,
- oslobodzovanie občanov od výkonu mimoriadnej služby a alternatívnej služby a vedenie evidencie oslobodených občanov,
- vykonávanie odvodu a prieskumu zdravotnej spôsobilosti občanov, ktorým vznikla branná povinnosť,
- vyradovanie občanov z evidencie po zániku brannej povinnosti,
- vedenie evidencie občanov, ktorí vykonali štátnu službu profesionálnych vojakov v ozbrojených silách a mnohé ďalšie činnosti na podporu obranyschopnosti štátu.

Nové oddelenia obrany štátu sa už v čase bezpečnosti pripravujú na plnenie týchto úloh, a preto obvodné úrady zriaďujú skupiny na zabezpečenie úloh mobilizácie ozbrojených síl, ktoré musia rozbehnúť svoju činnosť už v období pred vypovedaním vojny alebo vyhlásením vojnového stavu.

Po vyhlásení predbežných opatrení plní oddelenie obrany štátu, okrem iného, aj tieto odborné úlohy:

- pripravuje podklady na zabezpečenie a vykonanie mobilizácie ozbrojených síl s dôrazom na plnenie úloh pri po-

volaní vojakov v zálohe, odvedených registrovaných občanov na výkon mimoriadnej služby, fyzických osôb na plnenie pracovnej povinnosti a dodanie vecných prostriedkov útvaram,

- organizuje súčinnosť s obvodnými úradmi a obcami v územnom obvode kraja, Slovenskou poštou, a. s. a informuje ich o vykonávaných opatreniach,
- vykonáva činnosti pre spresnenie požiadaviek na povolanie vojakov v zálohe na výkon mimoriadnej služby,
- s ozbrojenými zbraňami, Hasičským a záchranným zborom a osobami, ktoré plnia úlohy hospodárskej mobilizácie, spresňuje požiadavky na zabezpečenie ubytovania ich príslušníkov,
- predkladá na jednotlivé obvodné úrady v územnom obvode kraja podklady na vydanie rozhodnutí o povinnosti poskytnúť vecný prostriedok, alebo spresňuje rozhodnutia o uložení pracovnej povinnosti fyzickým osobám vo svojom územnom obvode,
- spresňuje opatrenia a pripravuje dokumentáciu potrebnú na vykonanie odvodov registrovaných občanov a vykonania prieskumu zdravotnej spôsobilosti vojakov v zálohe v čase vojny a vojnového stavu,
- pripravuje povolávacie rozkazy na výkon mimoriadnej služby.

Úlohou vytvorenej skupiny v čase po vyhlásení výnimočného stavu alebo núdzového stavu je:

- zabezpečiť povolanie vojakov v zálohe na výkon mimoriadnej služby a vyhodnotiť priebeh ich povolania a nástupu,
- prijímať opatrenia na zabezpečenie nástupu povolaných vojakov v zálohe na výkon mimoriadnej služby,
- pripravovať podklady pre bezpečnostnú radu obvodu o povolaniach a nástupe vojakov v zálohe na výkon mimoriadnej služby,
- spolupracovať s útvarmi, s obvodnými úradmi a obcami v územnom ob-

vode kraja a Slovenskou poštou, a. s. Úlohou tejto skupiny v čase vojny, vojnového stavu je plniť napr. aj tieto odborné úlohy:

- pripraviť povolávacie rozkazy a povolať vojakov v zálohe, odvedených registrovaných občanov na výkon mimoriadnej služby, sledovať a vyhodnocovať priebeh povolania a nástupu vojakov v zálohe,
- oznámiť obvodným úradom v územnom obvode kraja dátum a čas dodania vecných prostriedkov útvarom,
- vydaním a doručením rozhodnutia o uložení pracovnej povinnosti, povolať fyzické osoby, ktorým bola uložená pracovná povinnosť,
- vydaním a doručením rozhodnutia o povinnosti dodať vecné prostriedky, zabezpečiť úlohu dodania automobilovej a inej techniky a pracovných strojov (pod spoločným názvom vecné prostriedky) pre potreby ozbrojených síl, v prípade ich nevyhovujúceho technického stavu riešiť dodanie náhradných vecných prostriedkov,
- v prípade potreby, alebo akýchkoľvek zmien, spracovať nové povolávacie rozkazy na výkon mimoriadnej služby, pripraviť a na príslušné obvodné úrady predložiť podklady na vydanie rozhodnutí o povinnosti poskytnúť vecný prostriedok a rozhodnutí na uloženie pracovnej povinnosti fyzickým osobám,
- prostredníctvom Slovenskej pošty, a. s., doručiť doporučené zásielky,
- zabezpečiť ubytovanie príslušníkov ozbrojených síl, ozbrojených zborov, Hasičského a záchranného zboru a osôb, ktoré plnia úlohy hospodárskej mobilizácie,
- v termínoch podľa rozhodnutia ministerstva obrany vykonať odvod registrovaných občanov a prieskum zdravotného stavu vojakov v zálohe.

Vyššie uvedené nové úlohy predstavujú aj nové požiadavky predovšetkým na vedúceho odboru a prednostu úradu, ale aj na ďalších súčasných zamestnancov obvodných úradov, pretože doteraz takéto úlohy na obvodných úradoch neboli riešené. Podobne aj zamestnanci, ktorí prešli zo zrušených územných vojenských správ na obvodné úrady, sa musia prispôbiť novým podmienkam a požiadavkám hlavne pri ich aktívnom zapojení sa do riešenia krízových situácií v čase bezpečnosti obvodným úradom ako orgánom krízového riadenia. Tieto požiadavky predstavujú predovšetkým

zapojenie vedúcich oddelení obrany štátu do procesu aktualizácie krízového plánu obvodného úradu, jeho doplnením o úlohy oddelenia v čase bezpečnosti, pri vyhlásených predbežných opatreniach a v jednotlivých krízových stavoch. Z nového postavenia obvodného úradu v sídle kraja na úseku obrany štátu sa aktuálnym stáva aj príprava určených zamestnancov z iných odborov, ktorí budú musieť byť pripravení doplniť oddelenie obrany štátu pri plnení úloh v krízových stavoch.

Tento proces si vyžaduje vybudovanie a udržiavanie vysokej úrovne spolupráce a súčinnosti medzi sekciou krízového riadenia Ministerstva vnútra SR a sekciou obrannej politiky Ministerstva obrany SR, ktorá, okrem iného, riadi, koordinuje a kontroluje aj procesy prípravy a zabezpečenia mobilizácie ozbrojených síl. Od 1. januára sa táto spolupráca neustále zintenzívňuje, výsledkom čoho bolo zorganizovanie viacerých odborných príprav so zamestnancami oddelení obrany štátu zameraných na úlohy zabezpečenia mobilizácie a prípravu v oblasti národnej registrácie, odvod registrovaných občanov a zabezpečenie výkonu alternatívnej služby. Sekcia krízového riadenia MV SR vydala za posledné obdobie tri usmernenia a informácie pre obvodné úrady, v ktorých konkretizovala úlohy na úseku obrany štátu po 1. januári. V tomto roku bude pripravené a vykonané aj prvé mobilizačné cvičenie obvodných úradov v rámci Slovenskej republiky v novej organizačnej štruktúre po vytvorení oddelenia obrany štátu.

V najbližšom období (do 30. júna) budú obvodné úrady na úseku obrany štátu aktualizovať krízové plány o úlohy a dokumentáciu na prípravu a vykonanie mobilizácie ozbrojených síl. Okrem tejto úlohy prešla na obvodný úrad v sídle kraja aj celá zodpovednosť za realizáciu a uplatňovanie zákona č. 570/2005 Z. z. o brannej povinnosti a zákona č. 569/2005 Z. z. o alternatívnej službe v čase vojny a vojnového stavu. Ministerstvo obrany SR preto spresnilo obvodným úradom aj plnenie niektorých úloh na úseku brannej povinnosti, predovšetkým realizáciu úloh národnej registrácie občanov a úloh pre zabezpečenie povolávania na výkon mimoriadnej služby v priebehu roka 2013 ale aj v ďalších rokoch. Týka sa to činností pri príprave a vykonaní odvodov registrovaných občanov určených ročníkov, ktoré sa vykonávajú v čase vojny a vojnového stavu, prípravy a vykonania

prieskumu zdravotného stavu vojakov v zálohe, vedených v evidencii obvodného úradu v sídle kraja vykonávané v čase vojny a vojnového stavu a vykonanie čiastočnej, alebo všeobecnej mobilizácie ozbrojených síl v zmysle § 10 zákona č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky. Všetky tieto úlohy a z nich vyplývajúce opatrenia sú plnené v čase bezpečnosti štátu a sú to prípravné činnosti, ktoré sú nevyhnutné pre zabezpečenie hladkého priebehu mobilizácie ozbrojených síl v čase vojny a vojnového stavu.

Súčasná koncepcia mobilizácie ozbrojených síl vychádza z určitej úrovne pripravenosti občanov na obranu štátu najmä formou vojenského výcviku. Z dôvodu zrušenia povinnej služby od januára 2006 sa príprave na obranu venujú iba vojaci v profesionálnej službe, čo sa javí ako nepostačujúce na splnenie všetkých úloh obrany štátu najmä v blízkej budúcnosti. Aj preto minister obrany avizoval potrebu nového konceptu prípravy občanov formou absolvovania vojenskej prípravy (výcviku) na dobrovoľnej báze. To by prispelo aj k zvýšeniu pripravenosti občanov na obranu štátu a takáto forma oboznámenia sa s vojenskou problematikou by uspokojila zvedavosť po určitej forme výcviku mnohých mladých mužov, ale aj žien. Pomohlo by to aj vybudovať systém tzv. aktívnych záloh, ktoré by spĺňali charakter pripravenosti na obranu. Aktívne zálohy podľa zákona č. 570/2005 Z. z. o brannej povinnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov by mali byť už v čase bezpečnosti pripravované na plnenie úloh v období vojny alebo vojnového stavu. Po zmene legislatívy by ale mohli byť využiteľné aj na plnenie úloh v stave bezpečnosti na riešenie krízových situácií mimo času vojny a vojnového stavu na základe rozhodnutia príslušných orgánov.

V procese práce s aktívnymi zálohami bude mať nezastupiteľnú úlohu oddelenie obrany štátu v miestnom orgáne štátnej správy. Aktivácia týchto záloh bude realizovaná prostredníctvom obvodného úradu v sídle kraja. Bude zabezpečovať doručovanie povolávacích rozkazov na výkon mimoriadnej služby. Pri zavedení inštitútu aktívnych záloh sa vychádzalo aj zo skúseností z iných štátov Aliancie. Ak sa má riešiť využitie aktívnych záloh aj na riešenie krízových situácií mimo času vojny a vojnového stavu, budú musieť byť legislatívne vyriešené aj také otázky, ako je zákonná povinnosť

zamestnávateľa umožniť vojakovi aktívnych záložných síl výkon vojenskej činnej služby bez negatívnych dopadov na jeho zamestnanecký pomer, jeho kariérny postup, plat, dovolenku, sociálnu ochranu ap. Ďalej by mali byť, okrem riešenia finančných a materiálnych náležitostí, vyriešené aj také oblasti, ako je napríklad pomoc pri vzdelávaní, zdravotná starostlivosť vyššieho štandardu z dôvo-

du nutnosti udržiavania výborného zdravotného stavu, ako aj právna pomoc príslušníka aktívnych záloh.

Úsek obrany štátu po 1. januári 2013 prenesením kompetencií zo zrušených územných vojenských správ na obvodné úrady v sídle kraja dostal nový, silný rozvojový impulz. Je len na spoločnom úsilí rezortov vnútra a obrany ako kvalitne sa podarí zvládnuť proces presunu

pôsobnosti a úloh na úseku obrany štátu na obvodné úrady. Tento proces bude mať priamy dopad na efektívne zaistenie bezpečnosti a obrany Slovenskej republiky nielen pri plnení našich spojeneckých záväzkov, ale aj pri riešení krízových situácií mimo času vojny alebo vojnového stavu.

Ján Kubiš

sekcia krízového riadenia MV SR

ZAZNAMENALI SME

Medzinárodná konferencia FIRECO 2013

Dňa 2. mája sa v priestoroch výstavniska EXPO CENTER Trenčín uskutočnilo slávnostné otvorenie X. ročníka medzinárodnej konferencie FIRECO 2013, ktoré svojou osobnou účasťou podporil štátny tajomník Ministerstva vnútra SR Ing. Jozef Buček, prezident Dobrovoľnej požiarnej ochrany Slovenskej republiky PhDr. Ladislav Pethő a generálny riaditeľ spoločnosti EXPO CENTER, a. s., Ing. Emil Dobiáš.

Prezident Hasičského a záchranného zboru plk. JUDr. Alexander Nejedlý vo svojom príhovore vyzdvihol nutnosť sústrediť pozornosť na nové svetové trendy v oblasti záchranárstva a protipožiarnej bezpečnosti. Zároveň apeloval na zvýšenie ochrany a bezpečnosti národných kultúrnych pamiatok na Slovensku. Záštitu nad medzinárodnou konferenciou FIRECO 2013 prebralo Ministerstvo vnútra SR a Ministerstvo kultúry SR. Tohtoročná téma konferencie Protipožiarne bezpečnosť kultúrnych pamiatok – národné kultúrne pamiatky priťahla na výstavnisko viac ako 300 poslucháčov. Svojou účasťou zabezpečili rôznorodosť príspevkov na konferencii prednášatelia z Česka, Maďarska, Poľska, Ukrajiny, Litvy a Slovinska. Jednotlivé prednášky sa zaoberali takými oblasťami, ktoré sa priamo dotýkali otázok legislatívnej úpravy zabezpečenia protipožiarnej ochrany a bezpečnosti kultúrnych pamiatok v SR a v krajinách V4, vývoja legislatívy a využitia inžinierskeho prístupu k riešeniu a zvyšovaniu proti-

požiarnej bezpečnosti kultúrnych pamiatok. Aktívnymi a pasívnymi prvkami ochrany kultúrnych pamiatok pred vznikom a rozšírením požiaru (možnosti využitia požiaro-technických zariadení). Zvyšovanie úrovne protipožiarnej bezpečnosti kultúrnych pamiatok, obnova požiaro-technických zariadení, vybavenie únikových ciest, prístupových komunikácií, nástupných plôch ap.

V rámci konferencie zaznela aj problematika, týkajúca sa aktuálneho stavu zabezpečenia kultúrnych pamiatok z hľadiska protipožiarnej bezpečnosti (výsledky auditu kultúrnych pamiatok). Zvláštnu pozornosť vyvolali vystúpenia k otázkam príčin vzniku požiaru, šírenia požiaru a stratégie hasenia kultúrnych pamiatok – špecifické postupy a poznatky zo zásahovej činnosti pri požiari hradu Krásna Hôrka.

Poznatky zo zásahu v Krásnej Hôrke taktiež poukazujú na fakty, že požiarne technika sa na hrad a podobné historické objekty, ktoré sú vo veľkých výškach s nedostupnosťou pre techniku, nedostane z

objektívnych príčin. Napríklad vstupná brána má šírku cca 3 m, dĺžka príjazdovej úzkej cesty je cca 250 m, stúpanie je 30%, s 90 m prevýšením. Hrad má 6 nádvorí oddelených úzkymi vstupmi a schodišťami. Nádrž vo vnútri hradu a hydrantová vnútorná sieť je počas zimy odvodnená. Voda na hasenie požiaru sa prečerpávala z obce zložitými kyvadlovými systémami dopravy a sériovo prepojenými hadicami mobilných čerpacích systémov. Požiar ktorý vznikol 10. marca minulého roka o 13:41 si vyžiadala zásah 20 cisternových vozidiel, 150 príslušníkov HaZZ, z ktorých časť musela ovládať lezeckú spôsobilosť. Voda sa pri takomto zásahu musí používať citlivo z hľadiska tlaku, aby nedošlo k väčším škodám. Pri hasení trémov v stenách sa dokonca používali ručné pumpy, ktoré sa používajú na hasenie lesných požiarov. Celková škoda na stavbe predstavovala 8 048 880 €, škoda na zbierkových predmetoch bola odhadnutá na 349 000 €. Tieto informácie z hľadiska vzniknutých škôd a strát však určite upriamia pozornosť na prevenciu.

Poznanky a skúsenosti z likvidácie požiarov kultúrnych pamiatok, taktických postupov pri záchrane a evakuácii osôb v kultúrnych pamiatkach.

Prevažná väčšina zahraničných hostí z Poľskej republiky, Maďarska, Českej republiky a účastníkov konferencie zo SR, vrátane špecialistov a odborníkov z vysokých škôl a expertíznych ústavov konštatovala, že táto činnosť pri ochrane kultúrnych pamiatok je špecifická. Opatrenia na zabezpečenie protipožiarnej ochrany pamiatkových objektov si vyžadujú individuálne posúdenie a prístup. Pri plánovaní ochrany pred mimoriadnymi udalosťami ako sú živelné pohromy, povodne, záplavy, prietrže mračien, krupobitia, snehové kalamity, víchrice, zosuvy pôdy, havárie s únikom nebezpečných látok v blízkosti týchto objektov sú dôležité skúsenosti a poučenia.

U nehnuteľných kultúrnych pamiatok je to dané vlastným charakterom týchto objektov, ktoré nespĺňajú a prirodzene ani nemôžu spĺňať súčasné podmienky a požiadavky stanovené predpismi o požiarnej bezpečnosti stavieb. Vo väčšine prípadov ide o objekty stojace v zložitom, neprehľadnom a neprístupnom teréne. Niektoré objekty sú zasa v hustej historickej zástavbe, ktorá býva

zvyčajne nepriaznivá pre zásahy bežnej požiarnej techniky. Stavby sú historicky riešené ako priestorovo komplikované celky, kde požiarom nebránia ani požiarne deliace konštrukcie a uzávery. V objektoch sa nedajú dôsledne realizovať samostatné delené požiarne úseky. Únikové a zásahové cesty sú riešené chodbami a schodišťami prehladkových trás bez dostatočného osvetlenia, odvetrania a označenia. V objektoch často nie sú umiestnené funkčné požiarne bezpečnostné zariadenia. Problematickými sú zdroje vody pre hasenie požiaru a jej doprava. Cennými informáciami pre systém civilnej ochrany boli poznanky zo spolupráce v tejto dôležitej oblasti.

Východiskom pre odbory civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ sú skúsenosti HaZZ, kde je kvalifikovaná spolupráca s vlastníkmi, správcami a prevádzkovými organizáciami týchto objektov. Obdobne, ako HaZZ, aj štátna správa – odbory civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ pri plánovaní ochrany obyvateľstva a predmetov kultúrnej hodnoty, nehnuteľných kultúrnych pamiatok, musia nachádzať také riešenia ochrany a bezpečnosti, ktoré sú v daných podmienkach možné, potrebné a prijateľné. Východisko je potrebné hľa-

dať v spolupráci s Krajskými pamiatkovými ústavmi, zriaďovateľmi, vlastníkmi, prevádzkovateľmi a cirkvou. Prehlbovanie spolupráce medzi verejnou správou, vlastníkmi, správcami a prevádzkovateľmi kultúrnych historických pamiatok aj v oblasti metodiky môže priviesť k posunu v kvalite ochrany.

Určite pri plánovaní úloh a opatrení budeme vychádzať z prípadových štúdií veľkých požiarov na spomenutom hrade Krásna Hôrka, ale aj v zahraničí. Jedným z dôvodov, prečo treba venovať týmto otázkam zvýšenú pozornosť, je z pohľadu zabezpečenia ochrany našich kultúrnych pamiatok úloha, zodpovedajúca ich historickému významu a praktickej nenahraditeľnosti. Ako potvrdili účastníci z Poľska, aj po čiastočnej záchrane si rekonštrukcia vyžaduje veľmi dlhý čas s obrovskými nákladmi.

Už zo štatistiky vyplýva, že napríklad na Slovensku bolo v rokoch 2003 – 2012 94 požiarov najmä na hradoch a zámkoch. Najčastejšími príčinami z celkového počtu 87 objasnených (7 požiarov nebolo objasnených) bola manipulácia s otvoreným ohňom – fajčenie skoro 80 % prípadov!

Ľubomír Betuš

FOTO: archív autora

Prezentovali hasičskú techniku, aj vyslobodzovanie zranených

Sprievodným podujatím Medzinárodnej konferencie Fireco 2013 bola Medzinárodná výstava hasičskej, záchranárskej a zabezpečovacej techniky, ktorá sa uskutočnila začiatkom mája v priestoroch výstavniska EXPO CENTER Trenčín. Jej cieľom bolo oboznámiť širokú odbornú i laickú verejnosť s najnovšími typmi protipožiarnych zariadení a zabezpečovacej techniky, hasičskej a záchranárskej techniky, hasiacich prostriedkov, výstroja hasičov-záchranárov technickými i záchranárskymi prostriedkami, ako aj s možnosťami na ochranu životov a zdravia ľudí i majetku pred požiarom, rôznymi haváriami, živelnými pohromami a inými mimoriadnymi udalosťami.

Medzi vystavenými exponátmi bola špeciálne upravená technika Dobrovoľného hasičského združenia POLE – plávajúci transportér a Tatra 815, ktoré sa využívajú ako unikátne nástroje tech-

nickej asistencie pri zásahoch, napríklad počas tohtoročných aprílových povodní v Nitre. Prezentáciu vystavujúcich firiem doplnil odborný sprievodný program o Majstrovstvách SR vo vyslobodzovaní zra-

nených osôb z havarovaných vozidiel, Celoslovenskú súťaž hasičskej historickej techniky, Celoslovenské oslavy sv. Floriána, Výstavu zberateľských kuriozít s hasičskou tematikou a rôzne praktic-

ké ukážky – vyslobodzovanie osôb z havarovaného vozidla, likvidácia požiaru osobného motorového vozidla, záchrana osôb z výšok pomocou výškovej techniky a lezeckej techniky a vyhľadávanie nezvestných osôb za pomoci záchranárskych psov.

Najväčší záujem detí a mládeže vzbudili Majstrovstvá Slovenskej republiky vo vyslobodzovaní zranených osôb z havarovaných vozidiel. Na podujatí, ktoré otvoril prezident Hasičského a záchranného zboru Alexander Nejedlý a nenechal si ho ujsť ani minister vnútra Robert Kaliňák, súťažilo deväť päťčlenných tímov hasičov.

Ich úlohou bolo rýchle a efektívne vyslobodenie zranenej osoby pri vedomí a s poraneniami, ktoré môžu ošetriť priamo vo vozidle. Na vyslobodenie zranenej osoby používali príslušníci reálnu hasičskú techniku a vecné prostriedky ako počas bežného zásahu pri dopravnej nehode. Časový limit súťažných družstiev bol 15 minút. Päťčlenné družstvo nitrianskych hasičov si v Trenčíne vybojovalo titul majstra Slovenska vo vyslobodzovaní zranených osôb z havarovaných vozidiel. Nitrianski hasiči obhájili svoje minuloročné prvenstvo zo Žiliny. Za nimi skončil jediný zahraničný účastník majstrovstiev – príslušníci Hasičského záchranného zboru Hlavného mesta Praha. Keďže umiestnenie českých hasičov sa do poradia majstrovstiev Slovenska nezaratúvalo, tak druhá priečka patrila útvaru Hasičského a záchranného zboru Hlavného mesta Bratislavy. Bronz si vybojovali hasiči Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru Lučenec. Hasiči z Nitry triumfovali v dvoch z troch súťažných disciplín – v technike vykonania zásahu i v prvej pomoci. Len v taktike zásahu predstihli Nitranov Pražania a Bratislavčania.

Zovšeobecnené skúsenosti z takýchto súťaží je potrebné využívať aj u nás v civilnej ochrane tak, aby sme súťaže Mladých záchranárov organizovali aj za účasti detí a mládeže zo škôl. Tieto však treba pozvať a vytvoriť im priestor, aby si zo súťaže odniesli nielen pohľad diváka, ale aby sa stali aktívnymi účastníkmi ukážok, za účasti profesionálnych záchranárov. Tam si svoje umenie poskytovania prvej predlekárskej pomoci a ďalších disciplín na ukážkových stanovištiach môžu vyskúšať.

(bet)

FOTO: archív autora

Podieľali sme sa na Dňoch robotiky

Hlavný organizátor Dní robotiky v Trenčíne – Stredná odborná škola strojnícka, Trenčín – oslovila odbor civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu Trenčín s požiadavkou zúčastniť sa určitou formou na tomto podujatí. Dni robotiky boli naplánované v dňoch 24. a 25. apríla na výstavisku EXPO Trenčín.

Dlho sme zvažovali, či máme čo predviesť, či sa vôbec hodí, aby sme prezentovali a spropagovali disciplíny Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany, prípadne Kontrolné chemické laboratórium civilnej ochrany na takejto vyslovene odborne zameranej výstave. Konzultovali sme túto skutočnosť aj s hlavným organizátorom výstavy – riaditeľom SOŠ strojníckej Ing. Chochlíkom, či má civilná ochrana nejakú spojitosť s robotikou. Argumentmi nás presvedčil, že v súčasnosti robotika prenikla a preniká do všetkých oblastí nášho života. Stretávame sa s ňou nielen v kozmickom výskume, ale je dôležitou súčasťou v zdravotníctve, poľnohospodárstve, obrannom priemysle, hospodárstve ako celku. Tlačí sa nám do domácností, tak prečo nie do civilnej ochrany pri ochrane životov, zdravia a majetku počas mimoriadnych udalostí? Prečo riskovať životy záchranárov v postihnutých oblastiach, keď tú istú činnosť môžu a mnohokrát lepšie zabezpečiť roboty? Prečo neposlať do ohrozeného priestoru, aby sledoval celú ohrozenú oblasť a posielal nám cenné informácie pre rozhodovanie ako ďalej postupovať pri lokalizácii veľkých požiarov, či pri šírení oblaku s chemickým, alebo radiačným ohrozením robot namiesto veľkých vrtuľníkov? To je dnes v oblasti krízového riadenia prvá lastovička, ktorá nachádza praktické uplatnenie v civilnej ochrane. Myslíme si, že po tomto prieniku prídu ďalšie a intenzita ich zavádzania sa bude zvyšovať.

Nakoniec sme sa teda rozhodli výstavy zúčastniť prezentáciou niektorých disciplín Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany a po odsúhlasení sekciou krízového riadenia Ministerstva vnútra SR aj prezentáciou Kontrolného chemického laboratória civilnej ochrany z Nitry. Boli sme si vedomí, že naše prezentácie budú dosť kontrastovať s ostatným okolím a troška sme sa i obávali, či o ne bude v tej záplave modernej techniky nejaký záujem. Boli sme však milo prekvapení záujmom všetkých vekových kategórií žiakov od tých najmenších až po stredoškóľákov o všetky predvádzané disciplíny, hoci strelba zo vzduchovky vyhrala na celej čiare a to nielen u chlapcov. Veľ-

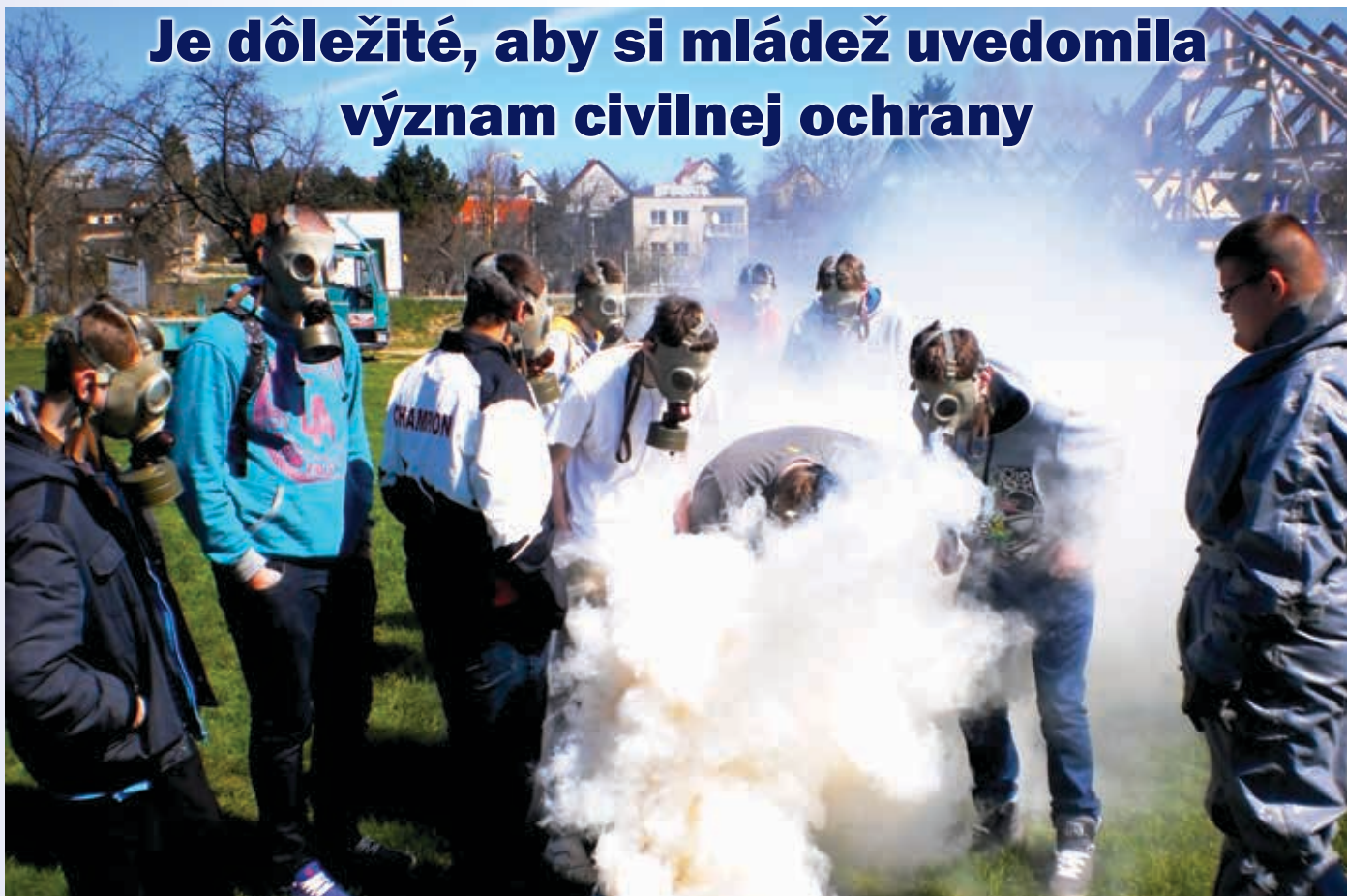
ký záujem bol aj o prezentáciu Kontrolného chemického laboratória CO Nitra. Rozhodne nemožno povedať, že sa zamestnankyne KCHL nudili.

Pri podrobnejšom prieskume technických výrobkov stredoškóľákov sme sa často stretli s tým, že sa ešte nevie, kde v praxi by sa dal ten-ktorý robot využiť. Na druhej strane sa my nezamýšľame, ktorá činnosť by sa v našej práci dala zrobotizovať. Ak však budeme komunikovať a hľadať k sebe cesty, určite sa robotizácia v našej práci presadí rýchlejšie ako doteraz.

Ing. František Mikuš
vedúci odboru COKR
ObÚ Trenčín
FOTO: archív autora

Je dôležité, aby si mládež uvedomila význam civilnej ochrany

V dňoch 16. a 17. apríla zorganizoval Klub priateľov civilnej ochrany v Prievidzi v spolupráci s vedením Strednej odbornej školy T. Vansovej pod dohľadom Mgr. Petra Šipossa a Mgr. Nadeždy Šovčíkovej, prednášku na tému Ako sa zachovať pri mimoriadnej udalosti.

Uskutočnila sa v rámci branného cvičenia na ihrisku v Bojniciach a v telocvični spomínanej strednej školy. Študenti sa naučili správne používať ochrannú masku CM-3 a CM-4, vysvetlili sme im ako sa majú zachovať v prípade mimoriadnej udalosti, ako rozpoznávať varovné signály a ako sa správať po ich zaznení. Študentov najviac zaujalo praktické vyskúšanie masky v zadymenom priestore. Niektorí nedbanlivci si veru aj zakášli a tí, čo si masky spočiatku odmietli

nasadiť, po vypustení dymu a slzného plynu lámali rekordy v rýchlosti pri nasadení masky. Študentom sme odprezentovali najnovšie masky CM-6, OM-90 a CM-5, ktoré sme získali od sponzora Gumárne Zubří, a. s. Predviedli sme, ako sa správne oblieka odev SOO-CO. Niektorí študenti spočiatku síce nejavili veľký záujem o problematiku civilnej ochrany, ale... Postupne prichádzali na to, že sa im nové znalosti a skúsenosti týkajúce sa ochrany života a zdravia neskôr môžu

zísť. Napokon sa rozprúdila naozaj živá diskusia o možných hrozbách v našom regióne. Všetci sme sa zhodli na tom, že v týchto prednáškach budeme pokračovať aj naďalej. Sme radi, že táto problematika vyvolala u našich rovesníkov záujem. O to nám išlo predovšetkým. Teší nás aj to, že nás už začali oslovovať aj ďalšie školy v regióne.

Michal Patoč, Róbert Trýžňa
FOTO: Igor Harach

EENA, Európska asociácia liniek tiesňového volania, organizuje každoročne medzinárodnú konferenciu zameranú na výmenu skúseností a poznatkov v oblasti poskytovania záchranných služieb. Slávnostnou súčasťou konferencie je vyhlasovanie víťazov prestížnej európskej súťaže 112 Awards, medzi ktorých sa v apríli zaradila aj Slovenská republika.

Konferencia prebiehala v dňoch 17. až 19. apríla v lotyšskej Rige za účasti najvyšších predstaviteľov EENA-y a viac ako 350-tich zástupcov záchranných zložiek, verejného i súkromného sektora z viac ako 35 krajín. Najaktuálnejšie výzvy v oblasti poskytovania záchranných služieb v Európe ako implementácia eCall, Next Generation 112 a certifikácia kvality stredísk tiesňového volania boli diskutované počas plenárneho zasadnutia všetkých zúčastnených. Ďalšie témy konferencie, ako napríklad lokalizácia volajúceho, varovanie obyvateľstva, využívanie sociálnych médií vo vzťahu k číslu tiesňového volania 112 a iné, boli rozdelené do dvoch súčasne prebiehajúcich blokov. Paleta tém bola rozsiahla a ponúkla každému účastníkovi zaujímavé a užitočné poznatky a zahraničné skúsenosti z implementácie riešení pre poskytovanie služby 112 organizačného, procesného, technologického a legislatívneho charakteru.

112 Awards

112 Awards je prestížna celoeurópska súťaž pre profesionálov aj verejnosť, jednotlivcov i organizácie, ktorá má za cieľ popularizovať číslo tiesňového volania 112 v celej Európskej únii a

podporovať jeho správne používanie. Každoročne sa súťaží v kategóriách Výnimočný operátor, Výnimočný občiansky čin, Výnimočná eCall iniciatíva, Výnimočné vzdelávanie v oblasti 112, Výnimočné stredisko tiesňového volania, Výnimočný národný systém 112 a Výnimočná iniciatíva v oblasti Next Generation 112. Do finále postúpia vždy dve nominácie za každú kategóriu, pričom víťazí tá nominácia, ktorá získa najviac hlasov. Hlasovania sa zúčastňujú predstavitelia EENA-y a Európskej komisie, ale aj odborná verejnosť z celej Európskej únie.

Slávnostný gala večer, na ktorom sa vyhlasovali víťazi 112 Awards, sa konal 17. apríla. Po úvodnom príhovore výkonného riaditeľa EENA-y Demetriosu Pyrrosa boli predstavení všetci nominovaní v jednotlivých kategóriách. Slovenská republika spolu s Veľkou Britániou súťažili v kategórii výnimočný operátor, kde získala víťazstvo. Operátorka čísla tiesňového volania 112 Slavomíra Korduliaková z Koordináčného strediska integrovaného záchranného systému v Žiline svojim osobným záujmom, empatiou a predovšetkým profesionálnym prístupom zachránila život 16-ročného dievčaťa, ktoré vo februári 2012 uviazlo v snehovej kalamite.

V kategórii Výnimočný občiansky

čin si cenu 112 Awards odniesol 8-ročný chlapec Mateusz Lesniewicz z Poľska za záchranu života svojej starej mamy. Chorvátska republika získala ocenenie za výnimočnú eCall iniciatívu a Rumunsko za výnimočné vzdelávanie v oblasti 112. Za výnimočné stredisko tiesňového volania bolo vyhlásené holandské stredisko severného regiónu krajiny a ocenenie za výnimočný národný systém 112 získalo Fínsko. Francúzsko bolo ocenené za výnimočnú iniciatívu v oblasti Next Generation 112. Odovzdávanie cien víťazom prebiehalo na pódiu a sprevádzal ho silný aplauz ako znak uznania, obdivu, úcty a radosti všetkých zúčastnených.

Slovenskú delegáciu tvorili zástupcovia sekcie krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Krajského riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru v Žiline a veľvyslanectva Slovenskej republiky v Rige. Sekcia krízového riadenia MV SR v spolupráci s EENA-ou pripravila pre ocenenú operátorku veľké prekvapenie, keď sa v Rige stretla aj s Miroslavou Sadlekovou, dievčaťom, ktorého život operátorka pomohla zachrániť. Ich stretnutie sprevádzali emócie, radosť a šťastie. „Bol to krásny večer plný príjemných prekvapení. Získať takúto prestížnu európsku cenu je pre mňa veľkou poctou, ale tiež

zadostúčením pre všetkých operátorov liniek tiesňového volania. Nezabudnuteľným zážitkom je pre mňa osobné stretnutie s Mirkou,“ také boli prvé dojmy ocenej operátorky.

Vítazný príbeh slovenskej operátorky

Mjr. Mgr. Slavomíra Korduliaková pracuje na operačnom stredisku Krajského riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru v Žiline, ktoré je súčasťou Koordinačného strediska integrovaného záchranného systému v Žiline. Tiesňové volanie bolo prijaté v štvrtok, 16. februára 2012, v čase, keď kysucký región, v ktorom celá udalosť vznikla, bol zasiahnutý mimoriadnou udalosťou – snehovou kalamitou.

Keď sa 16-ročné dievča vracalo domov, v odľahlej osade postihnutého regiónu bola 2 metrová snehová prikrývka. Mrzlo a stále snežilo a dievča zostalo odrezané od cesty. Muselo sa brodiť hlbokým snehom a nevedelo smer domov. Situácia bola veľmi komplikovaná. Dievča nevedelo udať miesto, kde sa nachádza. Lokalizácia jej mobilného telefónu poskytovaná mobilným operátorom nebola presná – išlo o sektorové zobrazenie s presnosťou do 1 000 m. Vzhľadom na poveternostné podmienky, zhoršujúci sa fyzický a psychický stav dievčaťa, začal

sa boj o jej holý život. Prioritou bolo nájsť dievča skôr, ako by mohlo zamrznúť.

Slávka Korduliaková spracovala tiesňové volanie plne profesionálne aj napriek zložitým a nepriaznivým podmienkam vzniknutej situácie. Dievča sa už vzdávalo v boji o svoj život, bolo vyčerpané a nemohlo ísť ďalej. Bolo traumatizované a plakalo. Jeho zhoršujúci sa psychický a fyzický stav komplikoval komunikáciu s ním. Aj napriek tomu Slávka Korduliaková poskytovala obeti psychologickú podporu a vzájomnou komunikáciou ju udržiavala pri živote. Vedela, že dievča sa nemôže prestať hýbať a nemôže si ani sadnúť, pretože by mohlo zaspať a zomrieť.

Pátranie po stratenom dievčati trvalo jednu hodinu. Počas nej operátorka udržiavala nepretržitý kontakt s obeťou, starostom obce, jej matkou a záchrannými jednotkami. Dievča našli hasiči vo veľmi zlom stave a okamžite bol zabezpečený jeho transport do nemocnice, kde strávil jeden týždeň. Vážnosť situácie potvrdilo tiež zachránené dievča, Miroslava Sadleková: „išlo mi naozaj o život, nevládala som už ďalej a chcelo sa mi spať.“

Titul výnimočný európsky operátor, ktorý Slovenská republika získala, potvrdzuje profesionalitu a vysoké nasadenie operátorov na koordinačných strediskách integrovaného záchranného systému, ako aj ich pripravenosť poskytnúť

občanom potrebnú pomoc v tiesni.

Štátny tajomník Ministerstva vnútra SR Jozef Buček vníma toto ocenenie ako príležitosť pre posilnenie pozície SR ako členského štátu EÚ v oblasti záchranných služieb a uznanie náročnej a zodpovednej práce operátorov čísla tiesňového volania 112, ktorí predstavujú neviditeľný a pritom podmieňujúci nástroj pre zabezpečenie pomoci v tiesni. „Aj tento prípad poukazuje na to, že včasným privoláním pomoci prostredníctvom čísla tiesňového volania 112 môžu byť zachránené ľudské životy.“

Slovenská republika sa dnes pýši už dvoma oceneniami 112 Awards. V roku 2010 získal toto prestížne ocenenie slovenský občan Peter Adamkovič z obce Banka za výnimočný občiansky čin, kedy s nasadením vlastného života zachránil život chlapcovi topiacemu sa vo Váhu. Vzhľadom na vyvíjané aktivity v oblasti integrovaného záchranného systému možno očakávať, že Slovenská republika sa bude v budúcnosti uchádzať o víťazstvo aj v ostatných kategóriách 112 Awards.

Príbehy a videá všetkých víťazov sú zverejnené na internetovej stránke EENA-y, ktorá je gestorom súťaže: <http://www.eena.org/view/en/112events/Awards/awards2013.html>.

Ing. Gabriela Jánošíková, PhD.
sekcia krízového riadenia MV SR
FOTO: archív autorky

Vítazka 112 Awards v kategórii Výnimočný operátor sa na odovzdávaní ocenení stretla s dievčaťom, ktoré zachránila

Oznamovacia povinnosť na linky tiesňového volania

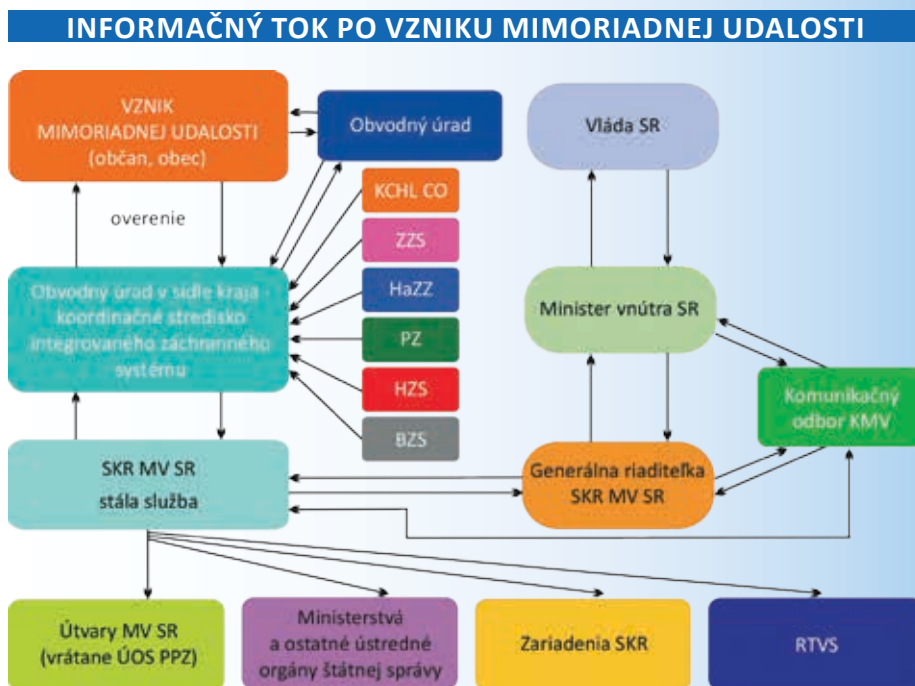
Zabezpečovanie ochrany života, zdravia, majetku občanov a životného prostredia predstavuje jeden zo základných pilierov bezpečnostného systému Slovenskej republiky. V závislosti od charakteru vzniknutej udalosti je v našich podmienkach rozlišovaná tiesňová udalosť a mimoriadna udalosť, ktorých riešenie je rozdielne vzhľadom na riadiace a výkonné prvky krízového manažmentu.

Vznik stavu tiesne je objektívnou skutočnosťou bežného života občanov. Dopravné nehody, náhle zmeny zdravotného stavu občanov ohrožujúce ich život a zdravie, požiare menšieho rozsahu, domáce násilie, výtržnosti a iné, predstavujú skupinu udalostí, ktoré patria do kompetencie záchranných subjektov integrovaných v rámci jednotného, integrovaného záchranného systému Slovenskej republiky. Medzi tieto subjekty patria poskytovatelia záchranej zdravotnej služby, hasiči, polícia, Horská záchranná služba, banská záchranná služba, kontrolné chemické laboratóriá civilnej ochrany a ďalšie subjekty schopné materiálne alebo odborne poskytnúť pomoc. V integrovanom záchrannom systéme v súčasnosti pôsobia viac ako 3 000 rôznorodých subjektov.

Ak príslušné orgány krízového riadenia na rôznych stupňoch štátnej správy vyhodnotia, že vzniknutá udalosť svojím charakterom presahuje bežný stav tiesne, okamžite informujú koordináčne strediská integrovaného záchranného systému o vzniku ohrozenia alebo mimoriadnej udalosti. Tie následne podnikajú preddefinované kroky podľa plánovacej dokumentácie na zabezpečenie varovania obyvateľstva a vyzrozumenia príslušných výkonných a riadiacich prvkov krízového manažmentu a výkon iných opatrení civilnej ochrany.

Krízová situácia podľa ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu počas vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov je v zmysle čl. 1 ods. 4 obdobie, počas ktorého je bezprostredne ohrozená alebo narušená bezpečnosť štátu a ústavné orgány môžu po splnení podmienok ustanovených v tomto ústavnom zákone na jej riešenie vypovedať vojnu, vyhlásiť vojnový stav, výnimočný stav alebo núdzový stav.

Podľa zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov je krízovou situáciou obdobie mimo času vojny a vojnového

stavu, počas ktorého je bezprostredne ohrozená alebo narušená bezpečnosť štátu a ústavné orgány môžu po splnení podmienok ustanovených v ústavnom zákone, alebo osobitnom zákone na jej riešenie vyhlásiť výnimočný stav, núdzový stav alebo mimoriadnu situáciu.

Mimoriadnou situáciou sa podľa § 3 zákona Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov rozumie obdobie ohrozenia alebo obdobie pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok, ktorá je vyhlásená podľa tohto zákona a počas ktorej sú vykonávané opatrenia na znižovanie rizík ohrozenia alebo postupy na odstránenie následkov mimoriadnej udalosti.

Mimoriadnou udalosťou sa v našich podmienkach rozumie živelná pohroma, technologická havária, ohrozenie verejného zdravia II. stupňa, teroristický útok, alebo kumulácia ich účinkov – katastrofa. Najčastejšími mimoriadnymi udalosťami, ktoré každoročne Slovenskú republiku postihujú, sú povodne, veterné smršte a snehové kalamity. Menej častými sú technologické havárie sprevádzané výbuchmi a požiarimi.

Slovenská republika v systéme krízového riadenia využíva štandardný model pozostávajúci zo štyroch pilierov – prevencia, pripravenosť, reakcia a obnova. Východiskovým dokumentom je, alebo by mala byť, analýza územia z hľadiska vzniku mimoriadnych udalostí spracovaná na všetkých úrovniach štátnej správy. Obsahuje podrobné údaje o možných zdrojoch ohrozenia a predpokladaných následkoch vzniknutej mimoriadnej udalosti. Závety z analýzy sú podkladom pre určenie priorit na uskutočňovanie preventívnych opatrení a spracovanie plánov ochrany obyvateľstva.

V súčasnosti je na Slovensku využívané plánovanie pre konkrétne typy rizík (pôsobenie prírodných síl, únik nebezpečných látok zo stacionárnych zdrojov, rozrušenie vodných stavieb s následným ohrozením obyvateľstva prielomovými vlnami) a tiež pre konkrétne opatrenia (plán evakuácie obyvateľstva, varovania, vyzrozumia a plán ukrytia). Na zabezpečenie pripravenosti na všetky typy kríz a možnosti organizačnej adaptácie na potenciálne zmeny vo vývoji vzniknutej krízy považujeme za dôležité rozšíriť súčasné krízové plánovanie na plánova-

nie pre všetky typy rizík.

Reakcia na vzniknutú mimoriadnu udalosť, ako aj obnova zasiahnutého územia do pôvodného stavu, je vykonávaná záchrannými subjektmi integrovaného záchranného systému. Záchranné práce riadi predseda krízového štábu (starosta obce, prednosta ObÚ, minister vnútra ap.), ktorý na zabezpečenie informačného toku udržiava nepretržitý kontakt s koordinačným strediskom integrovaného záchranného systému.

V prípade nahlásenia mimoriadnej udalosti väčšieho rozsahu (napr. v prípade výbuchu nástražného výbušného systému) dochádza k posilneniu kapacít koordinačného strediska integrovaného záchranného systému na úrovni operátorov čísla tiesňového volania 112 a príslušných zložiek integrovaného záchranného systému, ktorými sú záchranná zdravotná služba, hasičský záchranný

úrad v sídle kraja, vláda SR (zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov).

- Núdzový stav – vláda SR (len na postihnutom alebo bezprostredne ohrozenom území a na nevyhnutný čas, najdlhšie na 90 dní).
- Výnimočný stav – prezident republiky na návrh vlády SR (len na postihnutom alebo bezprostredne ohrozenom území a na nevyhnutný čas, najdlhšie na 60 dní).
- Vojnový stav – prezident republiky na návrh vlády SR (na celom území SR).
- Vypovedanie vojny – prezident republiky na základe rozhodnutia Národnej rady SR.

Na výmenu informácií o vzniknutých udalostiach doma a v zahraničí slúži predovšetkým Monitorovacie a informačné centrum Európskej únie, s ktorým je

treby pomoci v tiesni, o ohrození, prípadne vzniku mimoriadnej udalosti. Za činnosťou zložiek, napríklad už na mieste zásahu, stojí rad krokov a rozhodnutí, často vo veľkej časovej tiesni, ktoré vedú ku konkrétnym opatreniam.

V súčasnosti sme svedkami častých prírodných mimoriadnych udalostí, ako bola snehová kalamita začiatkom roka a hroziace povodne. Neustále sa snažíme zvyšovať povedomie občanov najmä o číse tiesňového volania 112, ale aj o dôležitosť civilnej ochrany vôbec. Je totiž nutné si uvedomiť, že tiesňové čísla sú tu pre občanov Slovenskej republiky a osoby, ktoré sa na jej území zdržujú a nachádzajú sa v tiesni, aby im bolo umožnené dovolať sa adekvátnej a rýchlej pomoci.

Smerom k zahraničiu venuje Slovenská republika neustálu pozornosť rizikám vzniku živelných pohrôm, havárií a katastrof, ktoré svojou nepredvídateľnosťou, charakterom a dôsledkami predstavujú stále ohrozenie života, zdravia, majetku a životného prostredia vo veľkom rozsahu. Ochrana života, zdravia, majetku a životného prostredia je spolu so zabezpečením zvrchovanosti, územnej celistvosti a ochranou demokratických základov Slovenskej republiky základnou povinnosťou aj funkciou štátu. Slovenská republika preto vyvíja aktivity na základe bilaterálnych dohôd zameraných na spoluprácu a vzájomnú pomoc pri rozsiahlych prírodných katastrofách a technologických haváriách a to s Ruskou federáciou, Maďarskou republikou, Rakúskou republikou, Českou republikou, Poľskou republikou, Slovinskou republikou, Ukrajinou a Chorvátskou republikou.

Vzhľadom na plnohodnotné členstvo Slovenskej republiky v Európskej únii sú pre oblasť integrovaného záchranného systému strategickými dokumentmi operačné dokumenty Európskej asociácie čísel tiesňového volania, ktoré predstavujú budúce smerovanie čísla tiesňového volania 112 v rámci Európskej únie. Hoci tieto operačné dokumenty majú zatiaľ iba odporúčací a nezáväzný charakter, v budúcnosti možno očakávať ich pretavenie, resp. niektorých ich vybraných častí, aj do záväznej legislatívy EÚ, čo si vyžiada uskutočnenie legislatívnych a iných zmien taktiež v podmienkach Slovenskej republiky.

Mgr. Miroslav Jancek
sekcia krízového riadenia MV SR
Ilustračné foto: **ObÚ Veľký Krťiš**

zbor a policajný zbor. V dôsledku zvýšeného počtu volaní na číslo tiesňového volania 112 je možné zdvojnásobiť kapacity počtu operátorov, a to zapojením záložného koordinačného strediska integrovaného záchranného systému do riešenia mimoriadnej udalosti väčšieho rozsahu. V takomto závažnom prípade sa pristupuje k plneniu opatrení civilnej ochrany v súlade so zákonom Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

Vyhlasovanie krízovej situácie v Slovenskej republike:

- Mimoriadna situácia – starosta obce, prednosta obvodného úradu, pred-

Centrálne monitorovacie a riadiace stredisko ministerstva v nepretržitom kontakte. V prihraničných regiónoch je styk upravený medzinárodnými dohodami. Prostredníctvom Centrálneho monitorovacieho a riadiaceho strediska ministerstva monitoruje 24 hodín denne bezpečnostnú situáciu v Európe a prostredníctvom civilného núdzového komunikačného a informačného systému – CECIS účinne komunikuje s monitorovacím a informačným centrom a ostatnými krajinami spoločenstva.

Záchranné zložky sú najviditeľnejším prejavom pôsobenia krízového riadenia, ale čo je menej viditeľné, je samotný proces prijatia informácie o vzniku po-

Informovať treba rýchlo, spoľahlivo a jednoducho

Účelom tohto článku nie je poukázať na problémy, či kritizovať nedostatky, ktoré sa vyskytujú pri zabezpečovaní informačnej služby. O tých sa už písalo dost. Chceme sa skôr podeliť o skúsenosti. Jednoducho treba dodržiavať zákonné normy, ktoré ukazujú a ukladajú, čo zainteresovaní pri riešení mimoriadnej udalosti majú robiť. Informačný tok, teda podávanie správ totiž nezabezpečuje len informovanosť príslušných miest, ale priamo súvisí s prijímaním opatrení na ochranu života, zdravia a majetku občanov. Jednoznačne dokumentuje celú mimoriadnu udalosť a tým vytvára dobrý predpoklad pre následnú verifikáciu uplatňovaných náhrad výdavkov, súvisiacich so záchrannými prácami.

Väčšina z nás, ktorí pracujú v systéme civilnej ochrany a krízového riadenia, pozná problémy a nedostatky s tým spojené a vyrovnáva sa s nimi s rôznou úspešnosťou. Na jednom príklade chcem predstaviť systém, ktorý používame v obvode Veľký Krtíš a ktorý sa v mnohých prípadoch osvedčil. Informačná služba, aby bola v prvých hodinách riešenia vzniknutej situácie vhodná pre náš obvodný úrad, ako aj pre nadriadenú zložku, musí byť rýchla, vypovedajúca, spoľahlivá a najmä jednoduchá. Ak hneď na začiatku zavalíme starostu požiadavkami na zasielanie množstva rôznych hlásení na predpísaných tlačivách, ako aj inými dokumentmi, starosta k nim nadobudne záporný vzťah. Dokumenty potom zostanú niekde založené a keď ich bude potrebovať, tak ich určite hneď nenájde. Vzor je dobrá vec, ale zo skúseností vieme, že v prípade náhlej a vážnej mimoriadnej udalosti, hlavne, keď už dlhšie na území obce k mimoriadnej udalosti nedošlo, tento vzor veľmi nepomôže. Starosta vie, že ho má, ale nevie si rýchlo spomenúť, kde. To v situácii, keď hrozí zaplavenie dediny, býva ťažké. Musíme preto dať starostovi čas na prvotné zváženie situácie. Práve prvé rozhodnutia sú totiž najdôležitejšie. Tým, že by sme starostu súrili s písaním správ o mimoriadnej udalosti, oberali by sme ho o čas. Preto vždy od neho žiadame veľmi jednoduché prvotné telefonické hlásenie. Samozrejme, rozlišujeme závažnosť nebezpečenstva mimoriadnej udalosti. Je rozdiel vyhlásiť II. stupeň povodňovej aktivity na prívodnom kanáli (prečerpávanie) a vyhlásiť II. stupeň povodňovej aktivity na rieke, či potoku, kde je veľká rýchlosť stúpania hladiny, prípadne sa blíži príválová vlna a rýchlo nasleduje vyhlásenie III. stupňa povodňovej aktivity, prípadne aj s vyhlásením mimoriadnej situácie. Tu požadujeme už obširnejšiu informáciu. Môže to vyzerať ako paradox, že vtedy, keď pod tlakom má riešiť mimoriadnu udalosť a má menej času, my od neho chceme viac informácií, ale znova dávame pozor, aby sme starostu zbytočne nezaťažovali. Po overení si základných

Zasadnutie krízového štábu

informácií o charaktere, rozsahu účinkov, vývoji a predpokladaných následkoch, nasleduje z našej strany prioritná otázka na starostu, či potrebuje od nás pomoc a v akom zmysle. Často sú to ozaj len tie tlačivá a pomoc s ich vyplňaním. Tu môžem konštatovať, že opakujúce sa mimoriadne udalosti, predovšetkým jarné záplavy, ktoré sú prirodzenou súčasťou bytia v našom regióne, starostovia už zvládajú. Sú na ne pripravení a vedia, čo majú robiť. Hlavne, nerobia paniku. Druhou úlohou je zabezpečenie stáleho kontaktu. Prečo? Lebo nie vždy je to osoba starostu, ktorý

poskytuje informácie. Ten je zaneprázdnený organizáciou zabezpečovacích, prípadne už záchranných prác. Je to výhodné vtedy, keď sú mimoriadne udalosti vo viacerých obciach a výjazdová skupina nemôže byť všade. U nás sa pravidelne stáva, že mimoriadnou udalosťou je postihnutých päť až desať obcí. Vtedy je dobré, keď v každej obci má starosta svojho zástupcu, ktorý vie poskytnúť potrebné informácie a zároveň, my mu vieme podať informácie od nás, od ústredia, ktoré sa potom jeho prostredníctvom k starostovi dostanú. Toto všetko nám umožňuje rie-

Hámorský potok

šit', zasahovať a pomáhať aj bez toho, aby sme mimoriadnu udalosť videli.

Ďalej chcem popísať, ako sa nám dalo posielat' priebežné správy na sekciu krízového riadenia MV SR. Uvediem konkrétny prípad kazuistického prístupu starostu a ObÚ k posielaniu správ o vyhlásení II. stupňa povodňovej aktivity prerasteného do III. stupňa povodňovej aktivity a ich odvolanie t. j. vyriešenie celej mimoriadnej udalosti starostom. Tak, ako som uviedol v úvode, nebudem sa rozpisovať o tom, ako starostovia obcí plnia do detailov ustanovenia vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 388/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie technických a prevádzkových podmienok informačného systému civilnej ochrany, zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami a ostatných pokynov. Sústreďím sa na súčinnosť službukonajúceho a vedúceho odboru, prípadne prednostu ObÚ ako predsedu krízového štábu so starostami obcí. V prvom kroku chcem upozorniť na skutočnosť, že pre kvalitné a rýchle hlásenie je nevyhnutná dobrá znalosť územia obvodu s predpokladanou povodňovou situáciou. Mám na mysli podrobnú znalosť, jednotlivých ulíc a domov, záhrad a polí, ktoré bývajú každoročne ohrozené alebo zaplavené. Keďže sa u nás povodne opakujú každú jar a jeseň a poznáme kritické body v jednotlivých obciach. Je to veľká pomoc pre oveľa ľahšie posúdenie závažnosti povodňovej situácie pri telefonickom komunikácii, či už so starostom, alebo zastupujúcou osobou.

Konkrétna situácia

Obdobie od 5. februára do 1. marca. Jarná, respektíve ešte zimná povodňová

situácia. V obciach vznikajú mimoriadne udalosti, jednotliví starostovia vyhlasujú stupne povodňových aktivít. Službukonajúci pracovník predkladá priebežné správy o povodňovej situácii podľa § 1, ods. 9 vyhlášky Ministerstva životného prostredia SR č. 252/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o predkladaní priebežných správ o povodňovej situácii a súhrnných správ o priebehu povodní, ich následkoch a vykonaných opatreniach v pracovnej dobe každé 2 hodiny. Je to nová situácia, s ktorou sme sa museli vyrovnat'.

Vedúci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia obvodného úradu je služobne vzdialený. V Lučenci sa rieši povodňová situácia na hraničnej rieke Ipeľ v spolupráci s maďarskou stranou. Vedúci odboru je telefonicky oboznámený s požiadavkou Ministerstva vnútra SR. Okamžite využíva situáciu a oboznamuje službukonajúceho pracovníka s novými skutočnosťami, ktoré zistil pri výjazde popri rieke Ipeľ a zároveň ho informoval aj o stretnutí so starostami dotknutých obcí cestou na rokovanie a doplnil ešte informácie od maďarských kolegov. Smer spiatocnej cesty sme zvolili znova tak, aby sa zaznamenala povodňová situácia už v skôr zmienených kritických bodoch (mám na mysli obce a miesta v obciach, kde býva povodňová situácia najhoršia). V prvých dvoch hláseniach sme zaslali na MV SR najčerstvejšie informácie. Dôležitá vec, ktorú sme si na spiatocnej ceste zaistili, bolo telefonické spojenie na povodňové hliadky, ktoré sa nachádzajú napríklad na kritickom bode Hámorský most a pri búde Tamary. Hliadka nám mala zavolať, ak by sa situácia zhoršovala. My sme ju kontaktovali každé 2 hodiny.

So starostami zasiahnutých obcí v povodí rieky Ipeľ bola podobná dohoda. V ďalšie dni výjazdová skupina monitorovala situáciu v obvode. Podávala správy z terénu. Spolupracovala so starostom, pomáhala pri vypĺňaní tlačív, v prípade potreby so zoznamom mechanizmov, alebo s tým, kde sú uskladnené vrecia ap. Poskytovala teda celkovú odbornú pomoc.

Keďže sa situácia stabilizovala, išlo prevažne o II. stupeň povodňovej aktivity a v jednom prípade o III. stupeň povodňovej aktivity bez vyhlásenia mimoriadnej situácie. Niektorých výjazdov sa, ako člen výjazdovej skupiny, zúčastnil aj prednosta ObÚ životného prostredia Veľký Krtíš. Pracovník odboru, ktorý má na starosti hlásnu a informačnú službu, zabezpečoval spojenie so starostami. Vzhľadom k tomu, že výjazdová skupina nemohla byť všade, kontaktoval starostov a zabezpečoval nové informácie. Samozrejme, starostov sme nemohli vyťažít tak, aby nám posielali informácie a správy e-mailom každé dve hodiny. To nebolo ani požiadavkou MV SR. Získané informácie sme spracovávali na odbore civilnej ochrany a krízového riadenia obvodného úradu a zostavovali sme hlásenie a správu za celý obvod. Tú sme, podľa dohody, v pravidelných dvojhodinových intervaloch posielali kontaktnej osobe na ministerstvo. Situácia sa vyvinula tak, že v priebehu piatich dní došlo k poklesu vodných hladín a postupne boli odvolávané stupne povodňových aktivít. Situácia v obciach prešla do normálu.

Snažil som sa vyhnúť slovu normál pri povodňovej situácii, ale nedá mi napísať, že niekedy ide o subjektívne posúdenie situácie. Tam, kde sú pravidelne zaplavované územia, inundačné územia, ktoré niekde fungujú ako suchý polder, je pohľad tu žijúcich ľudí na povodňovú situáciu iný, ako u ľudí, kde dôjde k povodni niekedy aj oveľa menšej, napríklad raz za 20 – 30 rokov. Týmto nechcem zľahčovať situáciu pri jednom alebo druhom názore. Každá mimoriadna udalosť je iná. Každú je nutné vyriešiť tak, aby sme sa mohli smelo pozrieť starostovi do očí a povedať si, že sme pomohli, keď ako pracovníci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia (čiže zástupcovia štátu) prídeme do obce v minulosti postihnutej či už spomínanými povodňami, alebo nejakou inou mimoriadnou udalosťou.

Ing. Jaroslav Lentvorský
vedúci odboru COKR
ObÚ Veľký Krtíš
Foto: archív autora

Tamarina búda

Samaritáni cvičili v Thajsku

Thajské kráľovstvo, exotická krajina v juhovýchodnej Ázii, predstavuje lákavú dovolenkovú destináciu. Aj slovenskí samaritáni začiatkom mája tohto roku zamierili do tejto krajiny. Ich cieľom však neboli nádherné piesočné pláže, ani kultúrne pamiatky. Batožina a bolo jej neúrekom – 1,5 tony, zabalenej v hliníkových debniach, ukryvala všetko potrebné vybavenie na ich týždňové pôsobenie v tejto krajine.

Elektrocentrály, nástroje na reza- nie betónu, kovu, dreva, stany, zdravot- nícke vybavenie, ochranné pomôcky a množstvo ďalšieho vybavenia potreb- ného na zásah pri veľkej katastrofe, akou zemetrasenie, s následnými vl- nami cunami a vážnym postihnutím 8 provincií, je. Regióny Cha-Am a Hua- Hin boli katastrofou najviac postihnu- té. Zrútilo sa množstvo budov, viaceré dediny boli zasiahnuté skalnými laví- nami, cunami spôsobila nehody viacer- ých lodí, množstvo ľudí bolo zmietnu- tých do mora a viacerí zostali uväznení na ostrovoch.

Takto vyzeral scenár jedného z naj- väčších cvičení organizovaných Thaj- ským kráľovstvom a Južnou Kóreou pod názvom ASEAN Regional Forum Disaster Relief 2013. Dvadsaťšesť krajín (medzi inými Austrália, Kanada, Čína, India, Ja- ponsko, Nový Zéland, Južná Kórea, Rus- ko, USA, Pakistan, Srí Lanka a ďalšie), 1 800 cvičiacich, zaradených v pozemných, námorných i vzdušných silách. Účastní- kom cvičenia bola aj Európska únia, kto- rá na cvičenie vyslala tri tímy. Belgický USAR – Urban Search And Rescue tím, luxemburský TAST tím a rakúsky USAR

tím s označením MUSAR – AT 2, SA-RRT, ktorého členmi boli aj piati slovenskí sa- maritáni. Mgr. Renáta Penazzi – ako ve- litel' slovenského tímu, MUDr. Marcel Sedlačko, ako jediný lekár tímu, Bc. Dana Spišiaková, paramedik a dvaja technickí špecialisti, Slavomír Sakalík a Vasil Dza- dák. Slovenskí samaritáni už tri roky, po nevyhnutnej teoretickej a praktickej prí- prave, tvoria súčasť tohto tímu a toto je už ich druhé medzinárodné cvičenie, ktorého sa spolu zúčastnili. Dvadsaťšty- ričlenný tím sa skladá z manažmentu, tímu pátrania, záchranného tímu, me- dicínskeho a logistického tímu. Každý z nich s jasnými funkciami, zaradením a špecifickým vybavením.

V nedeľu, 5. mája, tesne pred polno- cou, sme odleteli z Viedenského letiska a po 10,5 hodinovom lete pristáli na le- tisku v Bangkoku. Tu nás už privítalo prí- jemných 35°C, vysoká vlhkosť, modrá, občas však aj zamračená obloha. Odtiaľ nasledoval asi 3 hodinový prevoz au- tobusom južne, pozdĺž východného pobre- žia Thajského zálivu do mesta Hua-Hin, kde sme sa ubytovali v hoteli. Postupne sme sa museli aklimatizovať na miest- nu klímu, v ktorej sme v nasledujúcich

dňoch mali podať fyzický výkon, čo nám však narúšal, pre nás, neprirodzene kli- matizovaný hotel. Preto sme boli ne- ustále vystavení extrémnym teplotným rozdielom. V nasledujúci deň bola časť tímu skontrolovať batožinu, ktorú me- dzitým odtransportovali do vojenského tábora, s označením Rama VI Camp, ktorý nesie meno thajského kráľa Rama. V súčasnosti však Thajsku vládne kráľ Rama IX, na tróne je už 63 rokov a je tak najdlhšie vládnuce monarchom nielen v Thajsku, ale na celom svete. Časť tímu sa zúčastnila otváracieho ceremoniálu a tiež viacerých stretnutí, kde získali zá-kladné informácie o našom pôsobení na cvičení.

Našou prvou úlohou v rámci cvičenia bola v nasledujúci deň operácia pri zá- chrane obyvateľov dedín, ktoré boli za- siahnuté skalnou lavínou, spôsobenou zemetrasením. Miesto zásahu predsta- vovala úzka dolina, pri vstupe do kto- rej nás vívalo množstvo malých opičiek. V blízkosti skalnej lavíny bol vytvorený tábor všetkých záchranných tímov. My sme si vytvorili tábor v blízkosti prísluš- níkov thajskej armády, tímu thajského ministerstva zdravotníctva, zdravotníc-

keho tímu japonskej armády a ďalších. Po krátkom oboznámení sa so situáciou, sa rozbehla záchranná operácia. V blízkej doline, medzi balvanmi dosahujúcimi výšku až dvoch metrov, boli rozmiestnení figuranti, ktorí predstavovali zranených. Bolo nevyhnutné ich vytriediť podľa závažnosti poranenia, poskytnúť základné ošetrovanie, vyprostiť z náročného terénu a odovzdať ich do rúk prítomným záchranným zložkám, ktoré ich transportovali do zdravotníckeho stanu japonskej armády. Tam boli sekundárne ošetrení a následne ďalej transportovaní do poľnej nemocnice. Ako prvý bol na miesto vyslaný pátrací tím thajskej armády so psami, ktorí identifikovali obeť. Potom sa do operácie zapojili ďalšie tímy, vrátane nášho. Našou úlohou bolo transportovať obeť extrémne náročným terénom, preto členovia nášho tímu vybudovali lanovku, ktorá pomáhala pri transporte zranených. Miesto zásahu sa nachádzalo v úzkej a dlhej doline, bez prúdenia vzduchu a teplota sa pohybovala v rozmedzí od 42°C až po neuveriteľných 60°C. Pracovať pre nás v týchto podmienkach bolo nesmierne náročné, takmer na hranici našich fyzických možností. Netreba zabúdať na nevyhnutnosť ochranného odevu, prilieb aj rukavíc, ktoré podmienky ešte zhor-

šovali. Nevyhnutný bol dostatočný pitný režim a striedanie tímov, aby sme predišli zdravotným komplikáciám. Tieto sa nám nepodarilo celkom eliminovať a viackrát sme hľadali útočisko v klimatizovanom stane japonskej armády, ktorej členovia nám poskytli neoceniteľnú pomoc. V týchto podmienkach sme pracovali celých 6 hodín a považujem to doposiaľ za najnáročnejšie, čo sme v našej histórii zažili.

Druhý deň náš tím vyslali na miesto simulovaného zrútenia budovy, v troskách ktorej sa nachádzalo viacero zasypaných. Na mieste sme pracovali spoločne s príslušníkmi USAR tímov thajskej a americkej armády a thajskými dobrovoľnými kynológmi. Našmu tímu pripadla i dôležitá funkcia veliteľa zásahu, ktorý mal za úlohu riadiť celú záchrannú operáciu, koordinovane nasadzovať členov jednotlivých tímov a aktuálne reagovať na potreby nasadených tímov. Túto úlohu na seba prevzala veliteľka slovenskej časti USAR tímu Mgr. Renáta Penazzi a tak sa v istom okamihu ocitla pred armádnymi profesionálmi z USA a Thajska, ktorí očakávali jej jednoznačné príkazy. Nesmierne náročná, avšak vynikajúco zvládnutá úloha, ako to bolo po akcii vyhodnotené. Podmienky oproti predošlému dňu

boli výrazne priaznivejšie a tímy mali možnosť oddychu v príjemne vetranom otvorenom priestore a tak fyzická záťaž, napriek pretrvávajúcim vysokým teplotám a vlhkosti, bola akceptovateľná. Tímy museli identifikovať miesto obeť, vylúčiť možnosť prítomnosti nebezpečných plynov, ťažkou technikou dosiahnuť zavalené obeť, zabezpečiť triedenie, ošetrovanie a transport do blízkej poľnej nemocnice.

Posledný deň cvičenia sa konal už iba záverečný ceremoniál v hoteli na brehu mora, kde bolo vyhodnotené cvičenie. Tam sme sa mohli stretnúť so všetkými tímami, vrátane tých, s ktorými sme nemali možnosť spolupracovať. Stretnúť skoro celý mimoeurópsky svet, spoločne sa rozprávať, urobiť si spoločnú fotku, bolo mimoriadne podnetné.

Námetom a jednou z hlavných myšlienok cvičenia bol koordinovaný postup vojenských a civilných záchranných zložiek pri riešení následkov veľkej prírodnej katastrofy. Spolupráca na miestnej, národnej a medzinárodnej úrovni v krajine, ktorá požiadala o medzinárodnú pomoc, pretože rozsah katastrofy presiahol jej možnosti. Pre náš tím to bola obrovská možnosť získať nové skúsenosti nielen so zásahom v krajine s inou klímou, kultúrou a zvyklosťami, ale aj v rámci spolu-

práce s vojenskými a civilnými záchranými zložkami, pri zvládaní spoločných náročných úloh. Perfektná koordinácia, spolupráca, komunikácia v spoločnom jazyku angličtine bola podmienkou

úspešného nasadenia množstva medzinárodných tímov. A nakoniec my, dobrovoľná zložka, akceptovaná ako rovnocenný partner všetkým profesionálom vojenským, či civilným. Opäť skúsenosti,

ktoré nás posúvajú ďalej a ktoré budeme môcť zúročiť i na domácej pôde.

MUDr. Marcel Sedlačko
prezident ASSR

Foto: archív autora

Snaha o zvýšenie bezpečnosti v Európe vyústila do spojenia dvoch akčných plánov

Vo februári tohto roku sa v Bruseli uskutočnil pracovný míting k príprave nového Akčného plánu Európskej únie na znižovanie hrozieb z CBRNE (chemických, biologických, rádiologických, nukleárných) udalostí a rizík spôsobených výbušninami. Ten vznikne zlúčením Akčného plánu EÚ na znižovanie hrozieb z CBRN udalostí a Akčného plánu EÚ na zvyšovanie bezpečnosti pred výbušninami. K zlúčeniu dvoch akčných plánov dochádza na základe záverov konferencie v švédskom Malmö, uskutočnenej v septembri minulého roku, na ktorej sa stretli špecialisti v oblasti implementácie Akčného plánu EÚ znižovania hrozieb z CBRN udalostí, špecialisti na zvyšovanie bezpečnosti v oblasti výbušnín a špecialisti pre likvidáciu výbušnín.

V obidvoch akčných plánoch ide vlastne o spoločné ciele, ktoré by sa mohli v mnohých prípadoch aj spoločne riešiť. Hlavným cieľom nového Akčného plánu znižovania hrozieb z CBRNE udalostí je posilnenie spolupráce medzi jednotlivými medzinárodnými zložkami, zaoberajúcimi sa problematikou CBRN bezpečnosti, zníženie duplicitných opatrení figurujúcich v obidvoch akčných plánoch a zvýšenie konečného efektu boja proti terorizmu na báze synergického efektu.

Už v Malmö Olivier Luycks, riaditeľ sekcie pre vnútorné záležitosti (DG HOME), vo svojej prednáške naznačil, kam sa uberá vývoj v Európe v kontexte chemickej, biologickej, rádiologickej a nukleárnej bezpečnosti. V tejto súvislosti zdôraznil potrebu prijímania ďalších účinných opatrení na základe spojenia obidvoch akčných plánov. Vzhľadom na rôznu legislatívu v členských štátoch únie pre

riešenie otázok chemickej, biologickej, rádiologickej a nukleárnej bezpečnosti a boja proti terorizmu boli veľmi zaujímavé niektoré diskusné príspevky. Napríklad John Jones, zástupca riaditeľa útvaru CBRN, úradu pre bezpečnosť a boj proti terorizmu z ministerstva pre vnútorné záležitosti Veľkej Británie, vo svojej prednáške na tému CBRNE bezpečnosť priblížil spôsob podpory úradu riešiť uvedenú problematiku. Úrad bol založený v roku 2007, podporuje a koordinuje spoluprácu medzi ministerstvami v otázkach chemickej, biologickej, rádiologickej a nukleárnej bezpečnosti, navrhuje a vypracováva legislatívu pre riešenie takýchto prípadov a úzko spolupracuje s políciou, s orgánmi činnými v trestnom konaní a ostatnými zainteresovanými zložkami. Úrad zabezpečuje opatrenia týkajúce sa znižovania rizík radiačno-nukleárneho a biologického útoku. Zaoberá sa tiež zvyšovaním operačnej odozvy na mimoriadne

CBRN udalosti a programom znižovania prístupu teroristických skupín k chemickým, biologickým, rádiologickým a nukleárnym materiálom, vrátane výbušnín. Anglická stratégia CBRN bezpečnosti je rozdelená do 4 oblastí: prevencia, ochrana, hľadanie právnej cesty (stíhanie) a pripravenosť. Karin Mäwe, koordinátorka konferencie a zástupkyňa riaditeľa pre oblasť CBRN zo švédskeho ministerstva obrany, vo svojej veľmi zaujímavej prezentácii na tému Vedenie politiky stratégie a nástroje pre podporu vyšetrovania CBRN kriminality sa dotkla mnohých otázok v tejto oblasti. Podľa jej slov, máme rôzne úrovne legislatívy pre riešenie týchto otázok, od národnej cez medzinárodnú, až po legislatívu Európskej únie. V národných legislatívach vidí pomerne veľké rozdiely. Podľa jej názoru, aj Akčný plán Európskej únie na znižovanie hrozieb z CBRN udalostí je príliš mäkký na to, aby riešil problematiku CBRN kriminality.

In February the working meeting on preparation of a new EU CBRN (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear) and Explosives Risk Mitigation Action Plan was held in Brussels. The plan will arise from consolidation of the EU CBRN Risk Mitigation Action Plan and the EU Action Plan for Explosive Safety Improvement. Consolidation takes place on the basis of the conference conclusions held in the Swedish Malmö where the experts in the field of the EU CBRN Risk Mitigation Action Plan implementation, specialists in explosive safety improvement and explosive disposal have met. The main aim of the new Action Plan should be reinforcement of cooperation among particular international units dealing with the CBRN safety issues, reduction of duplicate measures figuring in both action plans, and improvement of the final effect of the fight against terrorism on the basis of synergic action. Considering various legislations in the EU member states dealing with issues of chemical, biological, radiological and nuclear safety and fight against terrorism, very interesting discussion papers have been spoken at the conference.

Eva-Maria Engdahl, zástupkyňa Európskej komisie z DG Home, zdôraznila dôležitosť prípravy a tréningov v oblasti detekcie CBRN materiálov a výbušnín, ďalej analýzu rizík a z nej vyplývajúcej ochrany infraštruktúry pre uvedené oblasti, čo spája obidva akčné plány. Pomôcť pri zabezpečovaní opatrení z obidvoch akčných plánov môžu nové projekty financované z mechanizmu Európskej únie. Predsedajúci rokovaniu ďalej spomenul prípravu novej legislatívy v oblasti zlepšovania bezpečnosti v oblasti výbušnín. Register mimoriadnych udalostí spojených s CBRN materiálmi a výbušninami má k dispozícii Europol, ktorý môže poskytnúť informácie zainteresovaným stranám pre riešenie kriminality. Spomenul, že v súčasnosti je pripravovaná praktická smernica pre riešenie takýchto udalostí. Navrhol zlepšenie prenosu informácií formou databázovej siete, ktorá by mohla prispieť k zlepšeniu bezpečnosti, hlavne v oblasti prevencie a pri odhaľovaní takýchto incidentov. Vzhľadom na riešenie problematiky boli na mítingu prítomní zo Slovenska aj zástupcovia z nášho prezídia Policajného

zboru SR, z Úradu kriminálnej polície, odboru odhaľovania nebezpečných materiálov a environmentálnej kriminality. Riaditeľ odboru, pplk. Ing. Mário Kern, vysoko ocenil doterajšiu spoluprácu s kontrolnými chemickými laboratóriami civilnej ochrany v tejto oblasti. Spomenul aj naše posledné stretnutia na ministerstve zahraničných vecí, týkajúce sa návrhu spolupráce USA a Slovenskej republiky, v prípade možného nelegálneho obchodovania s rádioaktívnym a nukleárnym materiálom a tiež pri tvorbe návrhu o spolupráci medzi obidvoma krajinami v oblasti znižovania hrozieb z CBRN udalostí. Pokračovaním našej spolupráce v tejto oblasti bola účasť vedúcich kontrolných chemických laboratórií Civilnej ochrany na medzinárodnej konferencii s názvom Všetci spolu proti CBRN teroristickým hrozbám uskutočnenej v Bratislave v dňoch 23. – 25. apríla. Pri prezentácii prípadov týkajúcich sa CBRN kriminality na Slovensku sme si v duchu spomenuli na niektoré podrobnosti. Boli sme radi, že sme pri riešení takýchto prípadov účinne prispeli svojou odbornosťou. Zdá sa, že vzhľadom na snahu Eu-

rópy neustále zvyšovať bezpečnosť pred CBRN hrozbami, najmä v oblasti zneužitia týchto materiálov na teroristické ciele, otvára sa tu ešte väčšia spolupráca medzi zložkami Ministerstva vnútra SR. Mohlo by ísť o oblasť prípravy a výcviku špecialistov príslušníkov policajného zboru na detekciu CBRN hrozieb, kde by sa tieto jednotky vybavili potrebnými ochrannými prostriedkami a aspoň jednoduchšou detekčnou technikou, ktorú by mohli použiť priamo v ohrozenom pásme. Ďalej by to mala byť užšia spolupráca pri spoločných tréningoch, kde by mobilné laboratória kontrolných chemických laboratórií civilnej ochrany vykonávali už podrobnejšie analýzy a vyhodnotenie zachytených stôp CBRN ohrozenia podľa vopred prijatých scenárov. Tiež by bola potrebná hlbšia spolupráca pri tvorbe nových preventívnych opatrení a prípadne novej legislatívy pre uvedenú oblasť, s cieľom zvýšiť pripravenosť na riešenie takýchto udalostí na Slovensku.

Ing. Peter Novotný
vedúci KCHL CO v Jasove
FOTO: archív autora

Horskí záchranári boli preškolení na leteckú záchranu

V dňoch 9. až 11. apríla sa pod vedením dvoch inštruktorov zo Školiaceho strediska Horskej záchrannej služby konalo pravidelné preškolenie záchranárov HZS. Cvičenie sa uskutočnilo v spolupráci s Leteckým útvarom Ministerstva vnútra Slovenskej republiky za pomoci vrtuľníka Mi-171 v oblasti Vysokých Tatier a Spišskej Teplice.

Spolu bolo preškolených 29 záchranárov Horskej záchrannej služby, z toho 21 z Vysokých Tatier a 8 príslušníkov zo Slovenského raja. V dňoch 23. až 25. apríla sa podľa plánu školení Školiaceho strediska HZS uskutočnilo školenie a preskúšanie záchrannej činnosti pomocou vrtuľníka lanovou technikou v oblasti strediskách Malej a Veľkej Fatre, Západných Tatrách a v Nízkych Tatrách.

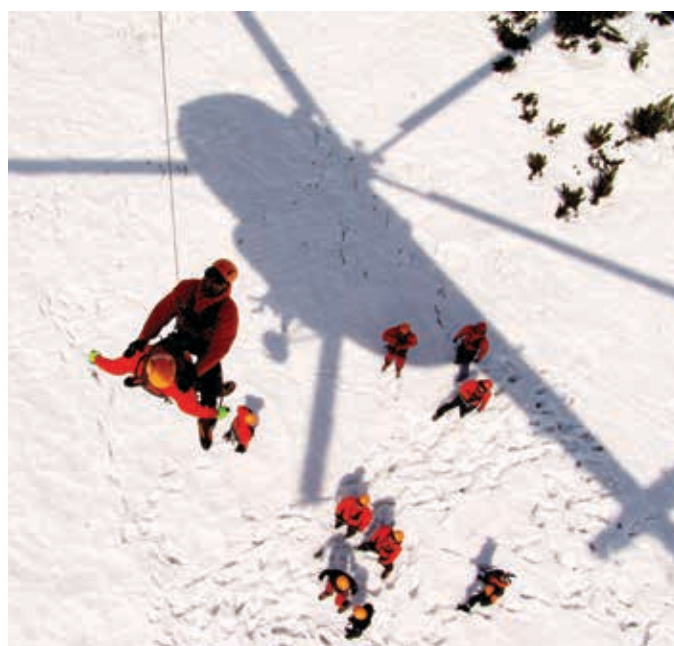
Takéto školenia sú mimoriadne dôležité, nakoľko z veľkého množstva zása-

hov v horách sa niektoré zabezpečujú s nasadením leteckej techniky. Najmä vtedy, keď si takúto pomoc vyžaduje zdravotný stav postihnutého. V prípadoch, keď je odkázaný na rýchly zásah záchranárov, ako napríklad pri zasypaní lavínou, alebo rýchly transport do nemocnice pri vážnych zraneniach spôsobených pádmi.

Na všetky prípady musia byť záchranári stopercentne pripravení a práve na to sú zamerané už spomínané pravidel-

né školenia. Záchranári si počas cvičenia vyskúšajú viackrát po sebe zlaňovanie z paluby vrtuľníka, let v podvese, alebo vyzdvihnutie z terénu a pomocou navijaka vytiahnutie na palubu vrtuľníka. Samozrejmosťou je nácvik navigácie vrtuľníka zo zeme a signalizovanie pilotovi pokynmi na pristátie.

nprap. Bc. Peter Svätójánsky
Operačné stredisko
tísňového volania HZS

Na čo si dávať pozor v horách

Teplé jarné dni lákajú do našich hôr čoraz viac turistov aj napriek tomu, že vo vyšších nadmorských výškach je stále veľa snehu a zima tam ešte celkom neskončila. Vo vysokohorskom prostredí Vysokých a Západných Tatier platí do 15. júna sezónna uzávera turistických chodníkov. Sprístupnené sú len vybrané chodníky vedúce k celoročne otvoreným horským chatám. Tieto obmedzenia vo vybraných lokalitách sú nevyhnutné z hľadiska ochrany prírody. V národných parkoch platia určité pravidlá, ktoré sú zverejnené v návštevnych poriadkoch.

Včasným a precíznym naplánovaním výletu je možné predísť mnohým komplikáciám. Vo vysokých horách je človek obklopený nielen krásou, ale i nebezpečenstvom. Ako už bolo uvedené, pokiaľ plánujete výlet ešte počas sezónnej uzávery, zistíte si, ktoré chodníky sú prístupné a aké sú na nich podmienky. Vždy je v predstihu potrebné sledovať predpoveď počasia v danej lokalite. Na horách je každý s počasím sám. Mal by mať oči otvorené pre prejavy počasia okolo seba.

Bez ohľadu na predpoveď by povinnosťou pre všetkých mala byť turistická obuv. Vhodné sú najmä vyššie trekkingové topánky s wibram podrážkou. Aj keď sa podmienky pri plánovaní výletu môžu javiť priam ideálne, rýchla zmena počasia v

horách nie je ničím výnimočná. Netreba preto zabúdať aj na teplé oblečenie a to aj v letných mesiacoch. Pre istotu si so sebou vezmite aj čiapku, rukavice, pršiplášť i teplú vetrovku.

V batohu by rovnako nemal chýbať opaľovací krém s dostatočným ochranným faktorom, slnečné okuliare s UV filtrom, šatka či šiltovka. Slnko je v horách obzvlášť intenzívne. Nezabúdajte dodržiavať pitný režim a pravidelné prestávky na občerstvenie.

Nech už si zvolíte akúkoľvek trasu, takmer na každej sú úseky na ktorých si treba dávať obzvlášť pozor. Sú to najmä mokré skaly, korene alebo mokré drevené mostíky cez potoky. Suché stromy alebo ich konáre sa počas vetra môžu zlomiť, tak sa radšej pod nimi dlho nezdržujte. Zvyšky starého snehu pre-

chádzajte opatrne a nešmýkajte sa po nich. Ak počujete pod snehom tiecť potok, je to znamenie, že sú tam skryté dutiny, vymyté vodou. Toto miesto radšej obídte. Ak sa obísť nedá, prechádzajte takéto miesta veľmi opatrne.

Buďte opatrní najmä na strmých exponovaných miestach, obzvlášť ak sa pod vami môžu nachádzať ľudia alebo zvieratá, aby ste zhora na nich nepustili kamene. Nestojte v spádnicí padajúcich skál a v žlaboch, ktoré sú veľmi nebezpečné!

Na exponované miesta, kde sa pre vašu bezpečnosť nachádzajú technické zabezpečovacie prvky (reťaze, kramle, stúpačky, rebríky atď.), vstupujte po jednom, nepredbiehajte sa a počkajte, kým osoby pred vami opustia daný úsek. Podobné pravidlo platí aj pri prechádzaní po mostoch a mostíkoch, ktoré vedú ponad potoky a riečky. Nezaťažujte ich príliš veľkou váhou a neopierajte sa o zábradlia.

Venujte osobitnú pozornosť tabuliam, na ktorých sú zákazy alebo zmeny na trase, po ktorej plánujete ísť. Pravidlá ochrany prírody treba rešpektovať. Za nami by nemali ostávať žiadne stopy. Po zastavení sa na prestávku nikdy nenechávajte ležať na zemi otvorený batoh. Zabráňte tým vniknutiu malých zvierat (hady, mravce, pavúky, obojživelníky, atď.), ktorých láka vôňa potravín, alebo hľadajú prístrešie. Nekričte a nerobte zbytočný hluk! Nepite vodu z potokov a plies, nemusí byť pitná.

Keď spozorujete blížiacu sa zmenu počasia, podľa možnosti sa snažte dostať čo najskôr do bezpečia. Príchod búrky nemožno presne predvídať, ale dá sa predpokladať, kedy sú poveternostné podmienky priaznivé pre ich rozvoj. Poznáme tiež niektoré varovné príznaky ich príchodu: dusné ovzdušie od rána, prítomnosť hmly a oblačnosti s vertikálnym pohybom, tmavé mračná. Vyhodnotiť vzdialenosť a pohyb búrkových mračen môžeme počtom sekúnd oddeľujúcich elektrický výboj (blesk) od príchodu hromu: každé tri sekundy sa počítajú za 1 km. Ak príde búrka a vy ste na bezpečnom mieste, neopúšťajte ho (priemerná dĺžka búrky je 30 – 90 minút). Počas búrky sa nezdržiavajte na vyvýšených miestach, hrebeňoch, pod samostatne stojacimi stromami, do ktorých môže udrieť blesk. Ak sa vám nepodarí nájsť úkryt, je potrebné sa rýchlo dostať dole do údolia. Nepoužívajte dáždnik ani trekkingové palice, jednoducho nič, čo obsahuje kovové časti.

Ďalším z javov, ktorý môže v horách prísť náhle a znemožní vám orientáciu v teréne je hmla. V jej prítomnosti treba byť obzvlášť opatrný. Majte preto so sebou aj mapu, buzolu alebo GPS navigáciu, s ktorými viete dobre narábať. Pomôžu vám nielen v určovaní smeru, ale môžete tak spoznať všeličo zaujímavé, čo príroda ponúka.

Je všeobecne známe, že vietor človeka pocitovo ochladzuje a uberá mu energiu. Za prítomnosti vetra, môže byť relatívne teplo, ale teplota klesá o 1 °C na každých 100 m nadmorskej výšky. Počítajte s tým, že sa počas túry môžete stretnúť s rôznymi úrovňami teploty. Napríklad počas cesty lanovkou zdolávejte veľké prevýšenie za veľmi krátky čas.

Ak by ste predsa len mali obavy, obráťte sa na niektorého z horských sprievodcov, ktorý naplánuje celú trasu, odborne poradí, dokonale pozná každú skalu, upozorní na čo si treba dávať pozor a zaručí bezpečnosť všetkých v komplikovanejších úsekoch.

Treba sa riadiť pokynmi Horskej záchrannej služby. V prípade úrazu, alebo iných problémov, všetko nahlásiť horským záchranárom na Operačné stredisko tiesňového volania - číslo: **18 300**.

nprap. Bc. Peter Svätójánsky
Operačné stredisko tiesňového volania HZS

Katedra krízového manažmentu – rok 2012 a perspektívy

Súčasný svet je charakteristický zmenami a udalosťami, ktoré prinášajú významné dôsledky na konkurencieschopnosť podniku, krajiny a regiónu. Mimoriadne udalosti predstavujú ekonomickú hrozbu, ale súčasne aj hrozbu znižujúcu kvalitu života obyvateľov daného regiónu, či štátu. Problematika krízového manažmentu sa preto stáva stále viac aktuálnou.

Katedra krízového manažmentu je pracoviskom Fakulty špeciálneho inžinierstva, ktoré odborne a organizačne garantuje prípravu odborníkov krízového riadenia v študijnom odbore občianska bezpečnosť, študijný program krízový manažment v rámci Žilinskej univerzity (ŽU) v Žiline. Pedagogickú činnosť zabezpečuje katedra v rámci bakalárskeho, inžinierskeho i doktorandského študijného programu v dennej a externej forme štúdia. Katedra sa podieľa aj na zabezpečovaní výučby v ďalších študijných programoch fakulty a ďalších pracovísk Žilinskej univerzity.

Základné úlohy, ktoré katedra krízového manažmentu plní v rámci fakulty, možno rozčleniť do troch kategórií: pedagogická, vedeckovýskumná a ostatná činnosť.

Trvalou úlohou vedenia katedry je sledovanie a vyhodnocovanie výkonnosti jednotlivých zamestnancov, ktorých

výsledky sú napojené na osobné hodnotenie.

Katedra krízového manažmentu je spôsobilá zabezpečiť vzdelávacie aktivity v študijnom odbore Občianska bezpečnosť v študijnom programe Krízový manažment na všetkých troch stupňoch vysokoškolského vzdelávania.

Pedagogickí pracovníci katedry zabezpečujú výučbu všeobecných predmetov pre všetky študijné programy na Fakulte špeciálneho inžinierstva (ekonomické teórie, mikroekonómia, manažment, marketing, manažérska štatistika, sociológia, psychológia) a výučbu profilových predmetov ako krízový manažment, krízové plánovanie, riešenie hospodárskych krízových situácií, teória rizík, legislatíva krízových situácií, analýza podnikateľských rizík a ďalších. Okrem výučby predmetov v slovenskom jazyku zabezpečuje katedra pre zahraničných študentov v rámci programu ERASMUS

vybrané predmety v anglickom jazyku.

Katedra zabezpečuje výučbu aj v špecializovanej učebni simulácie krízových javov, ktorá bola uvedená do prevádzky v roku 2005. V učebni sa vyučujú predmety krízové plánovanie, manažérska štatistika, ekonometria, plánovanie a prognostika, atď. Pri výučbe sa využíva softvérové vybavenie a prístupy do databáz: @RISK, ATON, AMION, TerEx, EMOFF, AFGIS, LDRPS a ďalšie.

Ku koncu roka 2012 študovalo v študijnom programe krízový manažment 320 študentov, z toho 245 v dennej a 75 v externej forme. Takmer 2/3 študentov sú zapísané v bakalárskom a zvyšná časť v inžinierskom stupni.

Štátne záverečné skúšky v roku 2012 absolvovalo 83 študentov, z toho 33 študentov denného bakalárskeho štúdia, 3 študenti externého bakalárskeho štúdia, 34 študentov denného inžinierskeho štúdia (1 z nich opakovane, keďže v roku 2010/2011 neprospe) a 16 študentov externého inžinierskeho štúdia.

Vedenie katedry prijíma opatrenia, ktorých cieľom je zvýšenie kvality záverečných prác a prepojenie tém záverečných prác s potrebami praxe. V tomto roku témy záverečných prác prešli schvaľovaním na úrovni vedúcich oddelení, vedúceho katedry a garanta študijného odboru občianska bezpečnosť. Podobný

Tab. 1 Štruktúra vedecko-pedagogických titulov

Titul	Počet	Poznámka
Profesor	1	PhD.
Docent	3	3 x PhD.
PhD. (CSc.)	8	7 x PhD., 1 x CSc.
Celkom vedecko-pedagogických pracovníkov	14	
Celkom vedecko-pedagogických titulov (prof., doc., PhD., CSc.)	12	

postup sme aplikovali pre zadania u študentov nižšieho ročníka.

V oblasti e-vzdelávania bol v rámci katedry stanovený odporúčaný základný model e-vzdelávania, ktorý zabezpečí informovanosť študentov o obsahu a štruktúre predmetu, o študijnej literatúre a o podmienkach na získanie skúšky. Tieto informácie majú byť študentom dostupné hneď na začiatku príslušného semestra. Pedagogickí pracovníci postupne dopĺňajú databázy predmetov o študijné materiály a ďalšie informácie skvalitňujúce výučbu. Niektorí pedagógovia využívajú e-vzdelávanie aj na testovanie vedomostí študentov.

Publikačná činnosť na podporu pedagogického procesu je spojená s vedecko-výskumnou činnosťou zamestnancov katedry. Počas roka 2012 bolo spracovaných niekoľko učebníc a skript v rámci projektu ESF 26110230005 Flexibilné a atraktívne štúdium na Žilinskej univerzite pre potreby trhu práce a vedomostnej spoločnosti v slovenskom aj anglickom jazyku.

Celkom boli v roku 2012 vydané 4 učebnice: Risk assessment of industrial processes (Zánická Hollá, K. – Ristvej, J. – Šimák, L.), Logistics and transport in crisis situations (Sventeková, E. – Seidl, M. – Šimák, L.), Manažment rizika v podniku (Buganová, K. – Hudáková, M. – Strelcová, S. – Klučka, J.), Ekonomické teórie (Strelcová, S.) a skriptá Manažment rizika v podniku – praktikum (Buganová, K. – Hudáková, M. – Strelcová, S.). Bližšie informácie o publikačnej činnosti sú dostupné na web stránke katedry: <http://fsi.uniza.sk/kkm/stranka/publikacna-cinnost>.

Vedecko-výskumná činnosť katedry je orientovaná na rozvoj teórie a praxe krízového manažmentu a riadenie rizika. Zameriava sa hlavne na otázky cieľov, obsahu, pôsobnosti a úloh krízového manažmentu v spoločenskej praxi, teórie rizík a riadenia rizika, osobnosti krízového manažéra, na systém krízového plánovania, komunikáciu v krízových situáciách, sociologický a sociálno-psychologický rozmer riešenia krízových situácií. Základným cieľom je zvyšovanie efektívnosti prípravy krízových manažérov na FŠI ŽU.

Cieľom vedeckej práce na katedre je vytváranie všeobecnej teórie na úseku bezpečnosti a nástrojov na posudzovanie bezpečnostného prostredia a sociálno-ekonomických a etických otázok bezpečnosti, neustále rozvíjanie teórie

krízového manažmentu a problematiky prevencie a riešenia krízových javov prírodného aj antropogénneho charakteru. Na základe analýzy efektívnosti a kvality krízového riadenia vo verejnej správe i v podnikateľskom prostredí sú prezentované návrhy na modifikáciu cieľov, obsahu, pôsobnosti a úloh krízového manažmentu v štátnej správe a samospráve. Pracovníci katedry sa tiež zameriavajú na komplexné posudzovanie rizík v spoločenskom, technickom a technologickom aj prírodnom prostredí, vytváranie nových metód a postupov analýzy rizík, ich racionalizáciu na podmienky jednotlivých oblastí ľudskej činnosti, ako aj na komplexné hodnotenie rizík a navrhovanie preventívnych opatrení manažérskeho i technologického charakteru. Medzi základné ciele patrí tiež zdokonaľovanie systému krízového plánovania a jeho informačného systému. Ďalším cieľom vedeckej práce členov katedry je zvyšovanie efektívnosti procesov riešenia mimoriadnych udalostí a krízových situácií v prírodnom, hospodárskom a spoločenskom prostredí, ako aj ich organizačné, personálne, materiálne a technické zabezpečenie. V ostatnom čase kladie katedra dôraz aj na posudzovanie funkčnosti kritickej infraštruktúry a zabezpečenie jej ochrany v krízových situáciách, riešenie ekonomických dôsledkov katastrof a návrh optimalizačných opatrení v tejto oblasti.

V roku 2012 bola katedra zapojená:

- do riešenia projektu EŠF Flexibilné a atraktívne štúdium na Žilinskej univerzite pre potreby trhu práce a vedomostnej spoločnosti. Členovia katedry sú v rámci tohto projektu zapojení v aktivitách: tvorba nového bakalárskeho študijného programu, tvorba učebníc pre zabezpečenie vybraných predmetov v angličtine a spolupráca s priemyslovou sférou a univerzitným prostredím.
- do riešenia projektu EŠF Centrum excelentnosti pre systémy a služby inteligentnej dopravy. Členovia katedry sú zapojení v aktivite 1.4, ktorej obsah je zameraný na činnosti súvisiace

s vybavením laboratória krízového dopravného zabezpečenia.

- do riešenia projektu EŠF Rozvoj kultúry kvality na Žilinskej univerzite na báze európskych štandardov vysokoškolského vzdelávania, v ktorom ŽU rozvíja a monitoruje účinnosť svojho súčasného systému zabezpečovania kvality vzdelávania.
- do riešenia projektu EŠF Systematizácia transferu pokrokových technológií a poznatkov medzi priemyselnou sférou a univerzitným prostredím, ktorý je zameraný na realizovanie stáží a exkurzií v zahraničí v rámci aktivity 3.1 daného projektu a podporu časopisu Krízový manažment – jeho tlač a elektronickú verziu v rámci aktivity 1.2 daného projektu.

Fakulta sa v rámci Žilinskej univerzity podieľala na príprave 2 nových projektov ESF v rámci OP Vzdelávanie. Katedra bola taktiež zapojená do riešenia 2 projektov v rámci APVV:

- Komplexný model posudzovania rizík priemyselných procesov APVV 0043 – 10,
- Ochrana kritickej infraštruktúry v sektore doprava APVV 0471-10.

V rámci agentúry VEGA bol na katedre riešený projekt 1/1082/11 VEGA Riziká technologických procesov a vplyv ľudského činiteľa na procesy ich vzniku a spôsobu riešenia.

V hodnotenom období boli katedrou organizované/spoluorganizované nasledovné vedecké a odborné podujatia:

- 18. medzinárodná vedecká konferencia Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí, FŠI ŽU,
- 9. medzinárodná konferencia mladých vedeckých pracovníkov Mladá veda 2012, FŠI ŽU,
- Manažment – teória, výučba a prax 2012, AOS SR, Liptovský Mikuláš,
- Management 2012; Union University, Beograd,
- ISCRAM 2012; Vancouver, Kanada,
- Information Technologies, Economics and Law; state and perspectives; BU Černivci, Ukrajina,
- Řešení krízových stavu a situací na

Tab. 2 Spôsobilosť katedry krízového manažmentu zabezpečovať vzdelávacie aktivity

P. č.	Študijný odbor	Študijný program	Stupeň VŠ vzdelania
1.	Občianska bezpečnosť	Krízový manažment	1.
2.		Krízový manažment	2.
3.		Krízový manažment	3.
4.		právo uskutočňovať habilitačné a inauguračné konanie	

regionálni úrovni; FLKR UTB Zlín, Česká republika,

- Úskalí krízového plánovania malých obcí; workshop.

Katedra spolupracuje v rámci SR s orgánmi krízového riadenia na úrovni ústredných orgánov štátnej správy a miestnych orgánov štátnej správy. Spolupráca, ktorá sa uskutočňuje s Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, Ministerstvom hospodárstva SR, Ministerstvom obrany SR a Ministerstvom vnútra SR - Vzdelávacím a technickým ústavom krízového manažmentu a civilnej ochrany (VTÚ KMCO) Slovenská Ľupča, zvyšuje odbornú úroveň pedagógov a začlenením problematiky do obsahu odborných premetov zvyšuje atraktivnosť študovaného odboru. Na regionálnej úrovni je veľmi dobrá spolupráca s odborom civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Žilina a Košice, ktorá sa využíva pri prednáškach, organizovaní exkurzií na príslušné inštitúcie a zadávaní a spracovaní záverečných prác bakalárskeho a inžinierskeho štúdia. Dôkazom spolupráce s praxou je aj uskutočnenie workshopu a viacerých konzultácií s odborníkmi z praxe konaných na katedre alebo v rámci plánovaných návštev a odborných podujatí. Ďalšia akcia – prax študentov – bola uskutočnená v spolupráci so strediskom vzdelávania a prípravy VTÚ KMCO Spišská Nová Ves.

Medzinárodná spolupráca katedry sa uskutočňuje v rôznych formách a na rôznych úsekoch. Sú to:

- prednáškové aktivity v rámci projektu ERASMUS,
- vedeckovýskumné aktivity v rámci účasti na medzinárodných konferenciách, v orgánoch vedeckých konferencií,
- členstvo v odborných radách zahraničných časopisov,
- spolupráca na riešení medzinárodných vedeckovýskumných projektov,
- návštevy zahraničných pracovísk zaoberajúce sa problematikou krízového manažmentu,
- členstvo vo vedeckej rade zahraničnej univerzity.

Katedra sa v medzinárodnej spolupráci zameriavala na vysokoškolské pracoviská s podobným zameraním a s podobnými študijnými odbormi a programami. Sú to:

- Polytechnic Institute of Leiria, School of Maritime Technology, Portugalsko,
- School of Technology and Management of the Polytechnic Institute of

Beja, Portugalsko,

- Escola Superior Agrária, Instituto Politécnico de Castelo Branco, Portugalsko,
- Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, ČR,
- Univerzita obrany, Fakulta ekonomiky a managementu, ČR,
- Policejní akademie, ČR,
- International School of Logistics and Transport in Wroclaw, Poľsko,
- Todor Kableškov's University of Transport Sofia, Bulharsko,
- Dopravní fakulta Jana Pernera, Univerzita Pardubice, ČR,
- Matematický ústav v Opavě, Slezské univerzity v Opavě, ČR,
- VŠB – TU v Ostrave,
- Univerzita Tilburg, Holandsko ,
- Univerzita Messina, Taliansko,
- Srbsko – Fakultet bezbednosti Univerzita Beograd, Alexander College of Arts, Business & Management, Beograd, Univerzita UNION Beograd,
- European University in Kiev, Bukovinski univerzitet Cernivci, Ukrajina,
- University of Pittsburgh, USA,
- Cranfield University, Veľká Británia,
- Fachhochschule, Wien, Rakúsko.

V dňoch 14. – 15. 11. 2012 sa uskutočnilo medzinárodné pracovné stretnutie v Bohdanči, ktorého sa zúčastnili inštitúcie MV HZS ČR, Ministerstvo vnútra SR, Inštitút ochrany obyvateľstva Bohdaneč, Vzdelávací a technický ústav krízového manažmentu a civilnej ochrany Slovenská Ľupča, VŠB – TU Ostrava a Žilinská univerzita – Katedra krízového manažmentu Žilina. Na stretnutí bolo podpísané Memorandum, v ktorom sa zúčastnené strany zaviazali podporovať odbornú spoluprácu, vrátane vedecko-výskumnej činnosti a rozvoja vzdelávacích aktivít. Uvedený dokument predstavuje rámec pre rozvíjanie spolupráce medzi zúčastnenými stranami.

Rozvojové zámery katedry vo výchovno-vzdelávacej, vedecko-výskumnej a iných činnostiach sú nasledovné:

- rozšíriť spoluprácu s praxou – vybrané prednášky, zadávanie tém diplomových prác, bakalárskych prác, (hlavne s MV SR a jeho podriadenými organizačnými jednotkami ako aj s ostatnými ministerstvami),
- získať dokumentáciu o riešení reálnych krízových situácií a aplikácia týchto dokumentov v pedagogickom procese,
- tvorba vzdelávacích produktov pre rozvoj celoživotného vzdelávania,
- príprava študijných materiálov a

prednášok vybraných predmetov v angličtine pre vzdelávanie zahraničných študentov (úspešne ukončiť projekt ESF, kde sú tieto požiadavky plnené),

- zabezpečenie e-learningových aplikácií každým učiteľom katedry,
- zapojenie členov katedry do projektov APVV, 7RP (hlavne ako spoluriešiteľ), KEGA, VEGA,
- začleniť doktorandov a výborných študentov do riešenia vedeckovýskumnej činnosti na katedre,
- témy vedeckovýskumných projektov nadväzovať na témy doktorandských prác a na vedeckú profiláciu katedry,
- publikačnú činnosť odvíjať od dosiahnutých výsledkov vo vedeckovýskumnej činnosti; publikačnú činnosť orientovať prevažne na odborné časopisy (indexované, karentované),
- v nadväznosti na podpísanú Dohodu o porozumení rozvíjať spoluprácu so signatármi,
- zúčastniť sa vybraných zahraničných konferencií a seminárov s cieľom prezentácie katedry a jej odborných aktivít,
- rozvíjať medzinárodnú spoluprácu s pedagogickými a vedeckovýskumnými pracoviskami, ktoré sa zaoberajú problematikou krízového manažmentu,
- prezentácia katedry smerom k podnikateľským aj nepodnikateľským subjektom z oblasti krízového manažmentu a riadenia rizika,
- spolupráca s profesnými organizáciami,
- tvorba databázy absolventov a ich aktualizácia, aktívna činnosť v súvislosti s vytvorenou skupinou Alumni FŠI ŽU na sociálnej sieti,
- zvýšenie kvality komunikácie pedagógov a vedenia katedry so študentmi príslušného študijného programu (denného aj externého štúdia), vyhodnocovanie úspešnosti uplatnenia absolventov.

Základnou úlohou katedry krízového manažmentu je výchova a vzdelávanie študentov s cieľom reakcie na súčasné a budúce potreby trhu práce. Preto sa činnosť katedry orientuje na prepojenie pedagogických a vedecko-výskumných aktivít a súčasne na rozšírenie odbornej spolupráce v rámci Slovenskej republiky a zahraničia.

Doc. Ing. Jozef Klučka, PhD.
vedúci katedry
krízového manažmentu

Odborná prax študentov Akadémie Policajného zboru

V prvej polovici mája sa vo Vzdelávacom a technickom ústave krízového manažmentu a civilnej ochrany Slovenská Ľupča uskutočnila odborná prax študentov druhého ročníka bakalárskeho štúdia študijného zamerania civilná ochrana a ochrana pred požiarmi Katedry verejnej správy a krízového manažmentu (K VSKM) Akadémie Policajného zboru. Odbornej praxe sa zúčastnilo 23 študentov pod odborným pedagogickým vedením kpt. Ing. Milana Marcineka, PhD. a JUDr. Márie Bohrnovej.

Vznik Katedry verejnej správy a krízového manažmentu bol podmienený mnohými faktormi. Medzi základné je nutné zaradiť rozvoj vedecko-výskumnej činnosti v oblasti verejnej správy, zabezpečenie konkurencieschopnosti Akadémie PZ na tzv. trhu vzdelávania, zabezpečenie výučby v novo akreditovaných študijných programoch, zabezpečenie rozpracovania nových obsahových otázok, vypracovania a dopracovania obsahu nových a transformovaných vyučovacích predmetov, zaradených do jednotlivých študijných programov uvedeného študijného odboru, ako aj riešenie praktickej prípravy študentov špecializácie civilná ochrana a ochrana pred požiarmi.

Pre zabezpečenie plynulého rozvoja činností K VSKM podľa jednotlivých oblastí v súlade so stávajúcimi ako aj budúcimi požiadavkami bola spracovaná a obhájená Konceptia riadenia rozvoja pracoviska – konštituovanie katedry krízového manažmentu vo verejnej správe, ktorá v nadväznosti na základné dokumenty školy - Dlhodobý zámer rozvoja Akadémie PZ, Ročný plán práce Akadémie PZ sa stala základnou osou riadenia rozvoja pracoviska.

Konceptia riadenia rozvoja K VSKM, je ponímaná tak, že v sebe ako základ riadeného rozvoja zahŕňa objektívnu analýzu východísk činnosti katedry, analýzu silných a slabých stránok, aktuálne výzvy, ako aj hlavné úlohy v jednotlivých oblastiach činnosti. Jednou z oblastí jej záujmu

bola aj oblasť praktickej príprava študentov špecializácie v nadväznosti na možnosti Akadémie PZ poskytnúť a budovať materiálne zázemie v tejto oblasti pre výučbu jednotlivých predmetov špecializácií. Za východiskový sa na jednej strane stanovil prístup postupného vybudovania a dobudovania kabinetov špecializácie a na strane druhej využitie stávajúcich zariadení Ministerstva vnútra SR najmä tých, ktoré sú v podriadenosti sekcie krízového riadenia MV SR, Prezídia hasičského a záchranného zboru, ale aj Ministerstva obrany SR. Práve variant spolupráce so špecializovanými pracoviskami MO SR a MV SR sa stal optimálnym pre riešenie odbornej praxe študentov špecializácie ochrana pred požiarmi a civilná ochrana v roku 2013. Po realizácii analýzy obsahového zamerania praxe študentov bakalárskeho študijného programu Bezpečnostno-právne služby vo verejnej správe bol prijatý variant, ktorý študentov prvého ročníka vysiela na odbornú prax na obecné úrady v mieste bydliska a študentov druhého ročníka na riadenú odbornú prax do Vzdelávacieho a technického ústavu krízového manažmentu a civilnej ochrany (VTÚ KMCO) Slovenská Ľupča.

Cieľom odbornej praxe študentov druhého ročníka denného bakalárskeho štúdia študijného programu Bezpečnostno-právne služby vo verejnej správe bolo umožniť študentom študijného zamerania civilná ochrana a ochrana pred

požiarmi zoznámiť sa so základnými činnosťami ústavu, oboznámiť sa s konkrétnou aplikáciou právnych noriem, ako aj praktickými činnosťami vybraných špecializovaných pracovísk krízového manažmentu a HaZZ, získať základné praktické a odborné poznatky z konkrétnych činností z vybraných oblastí.

Obsahové zameranie odbornej praxe:

- Zoznámiť sa s úlohami a organizačnou štruktúrou VTÚ KMCO.
- Získať prehľad o rozsahu a obsahu vzdelávacích aktivít VTÚ KMCO.
- Navštíviť Železiarne Podbrezová a zoznámiť sa so systémom ich vlastnej bezpečnosti, činnosťou jednotky Závodného Hasičského útvaru a ochrany zamestnancov.
- Zoznámiť sa so systémom praktickej činnosti a organizačnou štruktúrou Obvodného úradu Brezno.
- Navštíviť Jadrovú elektrárň Mochovce a zoznámiť sa so systémom ich vlastnej bezpečnosti, činnosťou jednotky závodného Hasičského útvaru a ochrany zamestnancov.
- Zoznámiť sa s úlohami a organizačnou štruktúrou Ústavu špeciálneho zdravotníctva a výcviku MO SR LEŠŤ.
- Zoznámiť sa so systémom praktickej činnosti koordinačného strediska IZS a odboru civilnej ochrany a krízového riadenia Obvodného úradu v sídle kraja Banská Bystrica.

Poznatky z realizovanej praxe jednotli-

vých ročníkov bakalárskeho štúdia potvrdili opodstatnenosť dôrazu na obsahové zameranie odbornej praxe a jej organizáciu, ako aj na kvalitný plán prípravy odbornej praxe. Ako pozitívum je možno dnes hodnotiť skutočnosť, že každý rok po ukončení praxe došlo k jej obsahovému vyhodnoteniu na úrovni katedry s dôrazom na klady a zápory, ale najmä na hodnotenie kvality naplnenie cieľa odbornej praxe a nasledujúce prijatie opatrení na zlepšenie daného stavu. Konkrétnym príkladom môže byť realizácia riadenej praxe študentov vo VTÚ KMCO. Priama konfrontácia obsahu a organizácie realizovanej odbornej praxe s cieľom a možnosťou aktívneho vstupu zástupcov katedry VSKM do obsahových častí a činností študentov výrazne napomohla k naplneniu poslania odbornej praxe a zvýšeniu poznávacej aktivity študentov. Osvedčila sa skutočnosť že obsahové otázky a organizácia boli vopred upresňované a zo strany poskytovateľov odborných praktických zamestnaní boli poskytnutí kvalitní lektori a garanti jednotlivých zamestnaní.

Záverom je možno konštatovať že realizovanie odbornej praxe špecializácií civilná ochrana a ochrana pred požiarimi študentov bakalárskeho študijného programu Bezpečnostno-právne služby vo verejnej správe vytvorili na katedre VSKM dostatočnú poznatkovú a skúsenostnú bázu, na ktorej je možno stavať aj v budúcnosti. Zároveň tieto skúsenosti a poznatky zo špecializovaných pracovísk krízového manažmentu verejnej správy umožňujú katedre VSKM spresňovať koncepciu odbornej praxe budúcich študentov nielen bakalárskeho študijného programu, ale aj magisterského študijného programu. Priebek realizovanej odbornej praxe zamestnancov a študentov Akadémie PZ v Bratislave vo Vzdelávacom a technickom ústave krízového manažmentu a civilnej ochrany Slovenská Ľupča poukázal na mnohé pozitíva. Získané poznatky a skúsenosti potvrdili opodstatnenosť požiadavky realizovať každoročne prípravu študentov predmetných špecializácií v zariadeniach s praktickou činnosťou, ktorá je doplnená odbornou pedagogickou prednáškou. Tieto poznatky v nemalej miere prispievajú k prehĺbovaniu vedeckej a pedagogickej spolupráce.

kpt. Ing. Milan MARCINEK, PhD.

npor. JUDr. Mária Bohrnová

Ing. Igor Pavlovič

APZ Bratislava

FOTO: archív autorov

Ochrana života a zdravia pre 3. a 4. ročník základných škôl

Časť 3.

Oblasti učiva Ochrana života a zdravia sú prierezové a integrované na hlavné poslanie a otázky predovšetkým preto, lebo cieľom predmetov v tejto vekovej kategórii žiakov nie je rozvíjanie obsahu samostatných odborných disciplín predmetov, ale základných pojmov zo systému ochrany obyvateľstva. Je to postupné oboznamovanie sa so základným poslaním a humanitnou podstatou systému civilnej ochrany v nadväznosti na spoločenské a prírodné javy a zákonitosti. Žiakom sa zároveň s prírodovedným poznaním, históriou, pracovnými návykmi, fyzickou zdatnosťou rozvíja procesná stránka samotného poznávania okolitého sveta a jeho podstaty.

Vyučovanie je postavené na pozorovacích a výskumných aktivitách, ktorých cieľom je riešenie čiastkových problémov, pričom východiskom sú aktuálne detské vedomosti, ich minulé skúsenosti a úroveň ich kognitívnych schopností. Samotné edukačné činnosti sú zamerané na skúmanie javov a udalostí, ktoré sú spojené so životným prostredím žiaka a so žiakom samým. Prostredníctvom experimentálne zameraného vyučovania si žiaci v tomto veku rozvíjajú pozitívny vzťah k podstate ochrany života a zdravia, k historickým poznatkom a skúsenostiam v tejto oblasti.

Hlavné ciele predmetov

Hlavným cieľom obsahu učiva v predmetoch je rozvíjať poznanie žiaka v oblasti ochrany života a zdravia, spoznávanie histórie vzniku civilnej ochrany, prírodného prostredia a javov s ním súvisiacich tak, aby boli žiaci samostatne schopní orientovať sa v informáciách a vedieť ich spracovávať objektívne do takej miery, do akej im to povoľuje ich kognitívna úroveň. Cieľ je možné bližšie špecifikovať v predmetoch z hľadiska obsahu ochrany života a zdravia a má deti viesť k:

- spoznávaníu životného prostredia, miesta človeka v ňom, pozorovaníu zmien, ktoré sa v ňom dejú, nebez-

pečenístiev a možných ohrození, vnímaníu pozorovaných javov, ako častí komplexného celku prírody a života ľudí,

- rozvoju schopností získavať informácie o ochrane života, zdravia človeka, prírody pozorovaním, skúmaním a hľadaním v rôznych informačných zdrojoch,
- rozvoju schopnosti pozorovať prostredníctvom využívania všetkých zmyslov a jednoduchých nástrojov, objektívne interpretovať získané informácie,
- opísaniu, porovnávaníu a klasifikácii informácií získaných pozorovaním,
- rozvoju schopnosti realizovať jednoduché záchranárske, ochranné a prírodovedné praktické činnosti,
- nazeraníu na problémy a ich riešenie z rôznych uhlov pohľadu pri ohrození mimoriadnymi udalosťami,
- tvorbe a modifikácii pojmov a predstáv, ktoré opisujú a vysvetľujú základné princípy ochrany života a zdravia, majetku, poslanie systému civilnej ochrany v súvislosti s prírodnými javmi a existenciou človeka,
- uvedomeníu si potreby chrániť život, zdravie, prírodu, životné prostredie, aktívnemu zapojeníu sa do efektívnejšieho využívania zdrojov a látok, ktoré príroda ľuďom poskytuje,

- poznaniu fungovania ľudského tela, rešpektovaníu vlastného zdravia a jeho aktívnej ochrane prostredníctvom zdravého životného štýlu, pochopeníu podstaty prípravy na seba ochranu a vzájomnú pomoc.

Obsah a jednotlivé oblasti učiva Ochrana života a zdravia v predmetoch je ich integračnou súčasťou vo vzdelávacej oblasti – Príroda a spoločnosť, ISCED 1.

Parciálne ciele predmetov z hľadiska obsahu učiva Ochrana života a zdravia

Jedným z parciálnych cieľov učiva Ochrana života a zdravia je efektívny a postupný **rozvoj myslenia žiaka**. Žiaci tretích a štvrtých ročníkov základných škôl, objektívne z hľadiska veku, nie sú ešte schopní abstraktne myslieť. Ich logické myslenie je zatiaľ nasmerované na konkrétnu realitu (empíriu). Preto sú systematicky vedení k tomu, aby získali čo najviac empirického materiálu o všeobecných zákonitostiach poslania systému ochrany života a zdravia tak, aby sa na týchto konkrétnych javoch postupne učili základným logickým operáciám.

Tretí a najmä štvrtý ročník základných škôl sú v predmetoch napr. v prírodovede, vlastivede, výtvarnej výcho-

ve, pri formovaní pracovných zručností, telesnej výchovy, zamerané obsahovo a činnosťne tak, aby bolo možné dosiahnuť rozvoj kognitívnych schopností.

Rozvoj týchto schopností je prvoradým cieľom, s ktorým sa neoddeliteľne spája **rozvoj poznatkového systému**. Žiaci 3. a 4. ročníkov základných škôl sú postupne vťahovaní do oblasti prírodných vied, ochrany života a zdravia. Deti sú vedené vo vzdelávacom procese tak, aby si:

- Správne poprepájali základné pojmy, ktoré charakterizujú bežne pozorované skutočnosti pochopiteľné v ich veku, s čím neskôr súvisí schopnosť flexibilnejšieho používania pojmov. Napríklad, čo je život, jeho podstata a význam, zdravie, jeho ochrana, pomoc v núdzi, ukrytie pred ohrozením, varovanie pred ohrozením, mimoriadne udalosti, nebezpečné látky, evakuácia, ako spolu súvisia a prečo.
- Osvojili vybrané odborné pojmy, na ktorých je možné postupne rozvíjať a pochopiť poslanie ochrany života a zdravia na základe schopností, s čím neskôr súvisí schopnosť abstrakcie. Napríklad, čo je to civilná ochrana obyvateľstva, analýza územia z hľadiska možných mimoriadnych udalostí, prvá pomoc, prostriedky ochrany, orientácia v teréne, v prírode, príčiny požiarov a havárií, príčiny prírodných javov ohrozujúcich človeka, živelné pohromy, zosuvy pôdy, povodne, zimná kalamita ap.
- Osvojili základy terminológie a vedeli ju odlíšiť od bežnej hovorovej komunikácie, s čím neskôr súvisí chápanie pojmovej systematiky. Napríklad názvy rôznych druhov nebezpečných látok, ich vlastnosti z hľadiska ohrozenia, charakteristika mimoriadnych udalostí s príčinami ich vzniku a následkami.

- Osvojili vedomosti o vzťahoch živej a neživej prírody, s čím neskôr súvisí chápanie ekologických a environmentálnych problémov. Napríklad, potravinové reťazce, ekosystematické vzťahy, ďalšie príčiny ohrozenia života zdravia.
- Modifikovali obsahy vybraných pojmov, ktoré majú v bežnom živote povrchný popisný obsah, s čím neskôr súvisí lepšia schopnosť modifikovať obsahy iných pojmov, ako aj schopnosť rozširovať a naopak, zužovať aplikovateľnosť pojmov na javy a predmety. Napríklad pojmy ako integrovaný záchranný systém, tiesňová linka 112, informačný systém, oblasť ohrozenia a ohrozené územie, nebezpečenstvo, vznik mimoriadnej udalosti, dopravné predpisy a bezpečnosť cestnej premávky, príčiny požiarov a výbuchov, nebezpečné rastliny a živočíchy, otrava organizmu neznámymi látkami a iné.

Spolu s rozvojom poznatkového systému a spôsobov jeho obohacovania a modifikácie súvisí aj rozvoj špecifických postojov, ktoré vedú žiaka k uvedomelejšiemu využívaniu svojich vedomostí. Učiteľ svojim správaním a najmä spôsobom myslenia vplýva na postoje žiakov. U žiakov sa tak v postojevej oblasti rozvíjajú nasledovné charakteristiky:

- Žiak dokáže vnímať spojitosť poznatkov z ochrany života a zdravia spojením napr. prírodovedných, historických, praktických poznatkov a vedy ako takej (prejaví sa najmä motiváciou k poznávaniu).
- Chápe význam poslania civilnej ochrany obyvateľstva pre každodenný život a objektívne posudzuje pozitívne a negatívne vplyvy vedy a jej produktov na prírodu a životné prostredie (prejaví sa najmä dokonalejšim

chápaním práce systému civilnej ochrany jej úloha a opatrení).

- Citlivo pristupuje k ochrane podstaty života človeka, jeho zdravia, k živej prírode, ochrane majetku, k vytvoreným kultúrnym a výtvarným hodnotám (prejaví sa najmä praktickým prístupom k okoliu a živým organizmom).

Žiaci tretích a štvrtých ročníkov základných škôl chápu, že každá skutočnosť je vysvetliteľná (prejaví sa najmä ústupom fantázie a preferenciou logických princípov myslenia pri ochrane života a zdravia, ktoré si preveruje v didaktických hrách). Dokážu meniť svoje predstavy o skutočnosti, ak sú ovplyvňované logickou argumentáciou, čo sa prejaví najmä rozvážnosťou a zdravým úsudkom v diskusiách počas vyučovania a organizovania didaktických hier.

Rozvoj poznatkového systému, rozvoj spôsobov nadobúdania a modifikácie poznatkov a rozvoj špecifických postojov majú v edukačnom pôsobení učiteľa vzájomne ekvivalentnú hodnotu a postavenie. Žiaci týchto ročníkov základných škôl, ako to potvrdzujú skúsenosti z organizovania didaktických hier a účelových cvičení vo vyšších ročníkoch nezískavajú len poznatky, ale postupne sa stávajú k ochrane života a zdravia zodpovednejšími.

Špecifikácia vzdelávacieho obsahu učiva

Ochrana života a zdravia

Vzhľadom na špecifiká prírodovedného vzdelávania v oblasti Príroda a spoločnosť, ISCED 1. sú predmety zamerané predovšetkým na rozvoj kognitívnych, informačných a čiastočne sociálnych kompetencií. Pri rozvoji **kognitívnych kompetencií** sú žiaci vedení k špecifické-

mu spracovávaníu informácií získaných vlastným pozorovaním a skúmaním, rozvíjajú sa objavné (induktívne) spôsoby poznávania.

Pri rozvoji **informačných kompetencií** ide predovšetkým o rozvoj schopnosti vyhľadávať informácie o civilnej ochrane obyvateľstva, integrovanom záchrannom systéme v rôznych zdrojoch a posudzovať ich využiteľnosť pre pochopenie skúmaného javu, ako aj mieru objektivity poskytovaných údajov.

Pri rozvoji **sociálnych kompetencií** ide predovšetkým o rozvoj konštruktívneho dialógu, zameraného na modifikáciu aktuálne platných predstáv o skúmaných javoch v oblasti ochrany života a zdravia a činnosti jednotlivých záchranných zložiek IZS.

Vzdelávací obsah je konštruovaný tak, aby si deti postupne systematizovali poznatky o systéme civilnej ochrany obyvateľstva, ktoré nadobudli spontánnym učením, pričom najskôr sa sústreďujú na opis pozorovaných skutočností, rozvíjajú si pozorovacie, kategorizačné schopnosti. Neskôr sa sústreďujú na rozširovanie poznania tým, že sa snažia skúmať principiálne fungovanie vybraných pojmov v praxi. Rozvíjajú sa schopnosti potrebné pre objektívne pochopenie poslanca ochrany života, zdravia a majetku, postupné skúmanie podstaty pojmov. Vyhľadávanie informácií učiteľmi v rôznych druhoch internetových stránok napr., www.minv.sk, časť civilná ochrana obyvateľstva, revue Civilná ochrana, webových stránok obvodných úradov v časti civilná ochrana obyvateľstva, webovej stránky Metodicko-pedagogického centra v Prešove, www.zachranari.sk a sekundárnych zdrojov napomáha tomuto procesu. Uvedené spôsobilosti a kompetencie sa rozvíjajú pri nadobúdaní a modifikácii vybraných pojmov a najmä pri modifikácii komplexnejších predstáv, ktoré sú špecifikované obsahovým štandardom v jednotlivých témach.

Učivo Ochrana života a zdravia je základom pre kvalitný rozvoj záchranných a ekologických poznatkov, environmentálnych súvislostí, ako aj pre kvalitný rozvoj kladného postoja k vlastnému zdraviu a zdravému životnému štýlu.

Ich zmysluplný rozvoj je zabezpečený **špecifikáciou výkonového štandardu**, ktorý pripravuje žiakov na tvorbu súvislostí medzi nadobúdanými poznatkami.

Učivo Ochrana života a zdravia má niekoľko špecifik a odlišností od ostatných vyučovacích predmetov v základ-

nej škole. Základným znakom učiva je, že hoci nemá vyučovací predmet, je učivo pre žiakov povinné. Poslanie učiva je zamerané na:

- Poznanie systému civilnej ochrany obyvateľstva, úloh a opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku. Zoznamenie sa s analýzou možností vzniku mimoriadnych udalostí a s obsahom prijímaných opatrení na znižovanie rizík ohrozenia. Získavanie informácií o určených postupoch a činnostiach HaZZ, RZP, PZ, Horskej záchrannej služby a iných zložiek a záchranných služieb pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí.
- Pochopenie poslanca a významu civilnej ochrany, ktorej hlavným cieľom je chrániť život, zdravie, majetok a utvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie.
- Na prípravou žiakov v koedukovanej forme na správne činnosti a konania v prípade vzniku mimoriadnej udalosti a počas mimoriadnej situácie, na prípravu na sebaobranu a poskytovanie vzájomnej pomoci.

Žiaci si v priebehu výchovného a vzdelávacieho procesu osvojujú potrebné vedomosti, zručnosti, návyky a schopnosti. Pre osvojovanie vedomostí a zručností sa využívajú najmä didaktické hry, prípadne niektoré vhodné poznatky z iných oblastí vzdelávania. Používané metódy rešpektujú bežné didaktické postupy. Žiada sa však uplatňovať menej verbálne a viac **názorné metódy, cvičenia a kontroly**. Dôležitú funkciu plnia **aktivizujúce a motivačné hodnotenia, samostatné alebo skupinové činnosti**. Žiaci majú v priebehu osvojovania učiva získať poznatky o potrebnosti a nenahraditeľnosti učiva pri vzniku a priebehu mimoriadnej udalosti a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie. Odporúčame spracovať a skoordinať učivo vybraných vyučovacích predmetov na jeho využitie v medzipredmetových vzťahoch v prospech učiva OŽZ. Prvky učiva sú zapracované do učebných osnov povinných predmetov (telesná výchova, vlastiveda, prírodoveda, výtvarná výchova) a sú ich integrálnou súčasťou.

Rozdielnosť v procese vyučovania učiva Ochrana života a zdravia je, že sa realizuje prevažne mimo učební so špecifickým materiálom a učebnými pomôckami. Dávame na zväženie zaradenie niektorých tém do didaktických hier vzhľadom na:

- odbornú pripravenosť pedagogic-

kých pracovníkov (odborná spôsobilosť v systéme CO a kurzy v strediskách vzdelávania a prípravy Spišská Nová Ves, Nitra, VTÚ KMCO Slovenská Ľupča) a v Metodicko-pedagogických centrách najmä v Prešove, Banskej Bystrici, Nitre a v ostatných krajských mestách na základe ponuky Kontinuálneho vzdelávania vo výučbe prierezového učiva Ochrana života a zdravia,

- priestorové podmienky školy,
- blízkosť vhodných priestorov s terénom a prírodou, športovo-turistických zariadení,
- dostupnosť materiálu a pomôcok na precvičovanie v súčinnosti s jednotlivými zložkami integrovaného záchranného systému,
- náročnosť alebo neprimeranosť požiadaviek a úloh na žiakov vzhľadom na pohlavie a vek.

Na procese realizácie učiva sa, okrem tém vo vybraných povinných predmetoch a didaktických hrách, podieľajú tiež:

- školský režim (disciplinovanosť a kolektivismus),
- civilná ochrana a objektová ochrana,
- záujmová činnosť (príprava mladých zdravotníkov, požiarnikov, záchranných CO, športových strelcov, turistických oddielov a krúžkov ap.),
- spolupráca so špecifickými organizáciami a združeniami ako Ozbroyené sily SR, Slovenský skauting, SČK, Slovenský zväz ochrancov prírody, Združenie technických a športových činností SR.

Nakoľko sa učivo nerealizuje v samostatnom predmete, je potrebné, aby riaditeľ školy zabezpečovaním a usmerňovaním učiva poveril zodpovedného učiteľa s odbornou spôsobilosťou a metodickými skúsenosťami. Osobitnú pozornosť je treba venovať príprave a rozširovaniu materiálového zabezpečenia výučby, ktoré vzhľadom na prevažujúci praktický charakter výučby bezprostredne ovplyvňuje kvalitu plnenia cieľov. Poverení organizátori zodpovedajú za účelné sklbenie organizačnej a metodickej stránky tejto náročnej formy vyučovania. Odporúčame sa vypracovať námetovú situáciu a túto spojiť so súťažením tried po ročníkoch. Vzhľadom na priestorové a materiálne ťažkosti je vhodné v jeden deň organizovať didaktické hry maximálne s tromi triedami v súčinnosti zo základnými zložkami integrovaného záchranného systému v mieste bydliska a združením rodičov a priateľov škôl.

A. Tematický celok: Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana

Informačné metodické listy predmetu učiva Ochrana života a zdravia pre 3. a 4. ročník základných škôl

Informačný list učiva Ochrana života a zdravia konaného vtermín.....

Názov: **Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana**

Garantuje: metodik a učiteľ s odbornou spôsobilosťou

Zodpovedá: riaditeľ školy

Formy výučby: hodina, domáca úloha a tvorivé čítanie, vychádzka, exkurzia, didaktická hra.

Rozsah výučby: podľa výchovno-vzdelávacieho programu školy s dotáciou na obsah priezovného učiva Ochrana života a zdravia podľa jednotlivých predmetov a ročníkov.

Formy prípravy učiteľa: samostatné vzdelávanie a príprava, metodické vzdelávanie, vzdelávanie a príprava na riadenie didaktickej hry, kurzy odbornej spôsobilosti, odborné pedagogické zhromaždenia, kontinuálne vzdelávanie v MPC v spolupráci s SVP krajov.

Ciele učiva: dosiahnutie znalostí o podstate ochrany života a zdravia (poznania a zapamätania), porozumenia a pochopenia, aplikovania získaných vedomostí v praktickej činnosti prostredníctvom didaktických hier. Pochopenie poslania a významu civilnej ochrany ktorej hlavným cieľom je chrániť život, zdravie a majetok a utvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie. Pripraviť žiakov v koedukovanej forme na správne činnosti a konanie v prípade vzniku mimoriadnej udalosti a počas mimoriadnej situácie, prípravu na sebaochranu a poskytovanie vzájomnej pomoci. Získať počas praktických foriem výučby nevyhnutné zručnosti, poznatky a návyky potrebné na prežitie pri možnosti vzniku ohrozenia mimoriadnou udalosťou.

Obsahový štandard: charakteristika jednotlivých druhov mimoriadnych udalostí – havária, živelná pohroma, katastrofa, ohrozenie verejného zdravia II. stupňa, teroristický útok – príčiny vzniku a následky. Druhy a spôsob vyhlásenia varovných signálov. Opatrenia na ochranu životov, zdravia a majetku pri vzniku mimoriadnej udalosti. Možné zdroje ohrozenia vzhľadom na polohu školy. Spôsob ochrany žiakov zamestnancov školy pri ohrození mimoriadnou udalosťou, evakuáciou školy ak mimoriadna udalosť vznikla v škole alebo mimo objektu a je možné vykonať evakuáciu alebo dočasného ukrytia v prípade ohrozenia objektu školy z vonkajšieho vplyvu mimoriadnej udalosti a okolia školy. Povinnosti učiteľa a žiakov pri organizácii evakuácie, ochrany PIO.

Úlohy učiteľa: pripraviť si tematický plán podľa obsahu jednotlivých celkov nasledovne:

Čas	Téma: Mimoriadne udalosti	Obsah modelových situácií a praktických cvičení v didaktických hrách
	Úlohy a poslanie civilnej ochrany obyvateľstva. Čo má každý vedieť v prípade ohrozenia, Civilná ochrana informuje, Keď zaznie siréna.	Poslanie a úlohy civilnej ochrany obyvateľstva, všeobecné zásady činnosti pri ohrození.
	Základné pojmy mimoriadna udalosť, mimoriadna situácia, ohrozenie, evakuácia, havária, záchranné práce, ukrytie.	Čo je ohrozenie a mimoriadna udalosť, mimoriadna situácia
	Príčiny vzniku mimoriadnych udalostí, prírodné, technologické, ľudské.	Príčiny vzniku živelných pohrôm – povodeň, víchrice, zosuvy pôdy, zimná kalamita, lavíny, zemetrasenia, námrazy ap.
	Charakteristika jednotlivých mimoriadnych udalostí a územia postihnutého mimoriadnou udalosťou – postihnutý veľký počet osôb, bez prístrešia a základných životných potrieb, osoby zranené, usmrtené. Zničené a poškodené budovy, mosty, rozvody pitnej vody, poškodené siete a požiare, celkové narušenie života.	Ako je charakterizované postihnuté územie účinkami živelnej pohromy, havárie, katastrofy, ohrozenie verejného zdravia.
	Správanie sa obyvateľstva pri mimoriadnej udalosti, reakcia na varovné signály: Všeobecné ohrozenie, Ohrozenie vodou, činnosť pri varovaní obyvateľstva. Dôležité telefónne čísla tiesňového volania. Všeobecné zásady pri vyžadovaní pomoci. Zneužívanie čísla tiesňového volania 112.	Postup skupín žiakov po zaznení signálov – didaktická hra. Obsah slovnej doplnkovej informácie podľa námetu.
	Dôvod evakuácie, jej plánovanie, zásady organizovania a zabezpečovania evakuácie. Evakuačné opatrenia. Evakuačné zariadenia. Evakuačná batožina.	Znenie vyhlásenia evakuácie podľa námetu.
	Spolu:	

Použité metódy: Vyučovacie a učebné metódy, slovné, názorno-demonštratívne, praktické s nácvikmi zručností, oznamovacie, problémové, porovnávacie, motivačné, metódy utvárania nových vedomostí a zručností, metóda programového vyučovania, metódy opakovania a precvičovania. Práca malých skupín a simulované konanie v didaktických hrách.

Literatúra:

Zákony: zákon Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov, zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov, zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov, zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami v znení neskorších predpisov,

Vyhlášky: vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 328/2012 Z. z. o zabezpečovaní evakuácie v znení neskorších predpisov, vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 388/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečovanie technických a prevádzkových podmienok informačného systému civilnej ochrany v znení neskorších predpisov, vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 533/2006 Z. z. o podrobnostiach o ochrane obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok v znení neskorších predpisov, vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany v znení neskorších predpisov.

Metodické príručky MV SR, ObÚ v sídle kraja, obvodných úradov: Civilná ochrana informuje, Čo má každý vedieť v prípade ohrozenia, M/C Prešov: Metodická príručka Účelové cvičenia a didaktické hry pre ZŠ a SŠ, revue Civilná ochrana – Na pomoc školám a DVD VTÚ KMCO pre ZŠ, Materiály na www.minv.sk, oblasť civilnej ochrany obyvateľstva.

Učebné pomôcky: vydané školou a materiál CO na zapožičanie od odborov civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ. DVD SVP Spišská Nová Ves. Metodika pre učiteľov, SVP Spišská Nová Ves.

Informačné metodické listy predmetu učiva Ochrana života a zdravia pre 3. a 4. ročník základných škôl

Informačný list učiva Ochrana života a zdravia konaného vtermín.....

Názov: Riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana, ochrana pred účinkami nebezpečných látok

Garantuje: metodik a učiteľ s odbornou spôsobilosťou a učiteľ prírodovedy.

Zodpovedá: riaditeľ školy

Formy výučby: hodina, domáca úloha a tvorivé čítanie, vychádzka, exkurzia, didaktická hra.
Formy prípravy učiteľa: samostatné vzdelávanie a príprava, metodické vzdelávanie, vzdelávanie a príprava na riadenie didaktickej hry, kurzy odbornej spôsobilosti, odborné pedagogické zhromaždenia, kontinuálne vzdelávanie v MPC v spolupráci s SVP krajov.

Rozsah výučby: podľa výchovno-vzdelávacieho programu školy s dotáciou na obsah priezovového učiva Ochrana života a zdravia podľa jednotlivých predmetov a ročníkov.

Ciele učiva: dosiahnutie znalostí o podstate ochrany života a zdravia (poznania a zapamätania), porozumenia a pochopenia, aplikovania získaných vedomostí v praktickej činnosti prostredníctvom didaktických hier. Pochopenie poslania a významu civilnej ochrany ktorej hlavným cieľom je chrániť život, zdravie a majetok a utvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie. Pripraviť žiakov v koedukovanej forme na správne činnosti a konanie v prípade vzniku mimoriadnej udalosti a počas mimoriadnej situácie, prípravu na sebaochranu a poskytovanie vzájomnej pomoci. Získať počas praktických foriem výučby nevyhnutné zručnosti, poznatky a návyky potrebné na prežitie pri vzniku ohrozenia mimoriadnou udalosťou. Činnosť v oblasti ohrozenej únikom nebezpečných látok.

Obsahový štandard: charakteristika nebezpečných látok a ich rozdelenie. Charakteristika vybraných nebezpečných látok podľa analýzy územia. Nebezpečné (zdraviu škodlivé) látky. Možnosti výskytu nebezpečných látok v okolí školy. Opatrenia na ochranu obyvateľstva pred účinkami NL. Ochrana potravín a vody pred kontamináciou. Dekontaminácia a hygienická očista. Predlekárska pomoc v prípade zasiahnutia organizmu zdraviu škodlivými látkami. Čiastočná hygienická očista a jej význam pre ochranu zdravia. Detské ochranné prostriedky (ochranná maska, kazajka, detský vak), ich význam a použitie. Improvizovaná ochrana dýchacích ciest a povrchu tela. Ochranné stavby civilnej ochrany. Zásady ochrany obyvateľstva ukrytím v úkrytoch budovaných svojpomocne.

Úlohy učiteľov: pripraviť si tematický plán podľa obsahu jednotlivých celkov nasledovne

Čas	Téma: Mimoriadne udalosti. Charakteristika nebezpečných látok.	Obsah modelových situácií a praktických cvičení v didaktických hrách
	Úlohy a poslanie civilnej ochrany obyvateľstva. Čo má každý vedieť v prípade ohrozenia. Činnosť v oblasti ohrozenej únikom nebezpečných látok.	Poslanie a úlohy civilnej ochrany obyvateľstva, všeobecné zásady činnosti pri ohrození.
	Základné pojmy mimoriadna udalosť, mimoriadna situácia, ohrozenie životov a zdravia obyvateľstva účinkami nebezpečných látok, evakuácia, havária, záchranné práce, ukrytie.	Čo je ohrozenie a mimoriadna udalosť, mimoriadna situácia vyvolaná účinkom nebezpečnej látky.
	Príčiny vzniku mimoriadnych udalostí s únikom nebezpečnej látky prírodné, technologické, ľudské.	Príčiny vzniku havárií a ohrozenie nebezpečnými látkami.
	Charakteristika jednotlivých mimoriadnych udalostí s únikom nebezpečných látok z dôvodu havárií, priemyselných havárií, územia postihnutého mimoriadnou udalosťou a zasiahnutou únikom, výbuchom nebezpečnej látky.	Ako je charakterizované postihnuté územie účinkami nebezpečných chemických, biologických a rádioaktívnych látok.
	Správanie sa obyvateľstva pri mimoriadnej udalosti, reakcia na varovné signály: Všeobecné ohrozenie, činnosť pri varovaní obyvateľstva. Dôležité telefónne čísla tiesňového volania. Všeobecné zásady pri vyžadovaní pomoci.	Postup skupín žiakov po zaznení signálov – didaktická hra. Obsah slovnej doplnkovej informácie podľa námetu s nebezpečnou látkou.
	Ochrana potravín a vody.	Ako chrániť vodu a potraviny pred kontamináciou nebezpečnými látkami.
	Hygienická očista, dekontaminácia.	Ukážka spôsobu hygienickej očisty.
	Režim života pre osoby pri ukrytí v budovách.	Ako sa chrániť pred ohrozením v improvizovaných úkrytoch.
	Spolu:	

Použité metódy: Vyučovacie a učebné metódy, slovné, názorno-demonštratívne, praktické s nácvikmi zručností, oznamovacie, problémové, porovnávacie, motivačné, metódy utvárania nových vedomostí a zručností, metóda programového vyučovania, metódy opakovania a precvičovania. Práca malých skupín a simulované konanie v didaktických hrách.

Literatúra:

Zákon: zákon Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov, zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov, zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnoveho stavu v znení neskorších predpisov, zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami v znení neskorších predpisov,

Vyhlášky: vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 328/2012 Z. z. o zabezpečovaní evakuácie v znení neskorších predpisov, vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 388/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečovanie technických a prevádzkových podmienok informačného systému civilnej ochrany v znení neskorších predpisov, vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 533/2006 Z. z. o podrobnostiach o ochrane obyvateľstva pred účinkami nebezpečných látok v znení neskorších predpisov, vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany v znení neskorších predpisov.

Metodické príručky MV SR, ObÚ v sídle kraja, obvodných úradov: Civilná ochrana informuje, Čo má každý vedieť v prípade ohrozenia, M/C Prešov: Metodická príručka Účelové cvičenia didaktické hry pre ZŠ a SŠ, revue Civilná ochrana – Na pomoc školám a DVD VTÚ KMCO pre ZŠ, Materiály na www.minv.sk, oblasť civilnej ochrany obyvateľstva.

Učebné pomôcky: vydané školou a materiál civilnej ochrany na zapožičanie od odborov civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ. DVD SVP Spišská Nová Ves. Metodika pre učiteľov, SVP Spišská Nová Ves.

Mimoriadne udalosti Výkonový štandard:

1. Mimoriadne udalosti a úlohy pre žiakov

- Poznať druhy mimoriadnych udalostí a spôsob vyhlásenia varovných signálov. Čo robiť, keď zaznie siréna, čo znamená pre nás varovný signál civilnej ochrany.
- Charakterizuj mimoriadne udalosti, ktorých príčinou je živelná pohroma, havária, katastrofa, ohrozenie verejného zdravia II. stupňa, teroristický útok.
- Povedz, čo urobíš, keď zaznie siréna a nenachádzaš sa v škole ani doma, ale vonku.
- Povedz, ako sa dozvieš o hroziacom nebezpečenstve a vzniku mimoriadnej udalosti.
- Uveď, ako dlho počuť, ako znie siréna pri signáli Všeobecné ohrozenie.
- Uveď miesta možností vzniku mimoriadnych udalostí v okolí školy, bydliska.
- Vymenuj najčastejšie požiarne nedostatky v škole, domácnosti a v okolí.

2. Evakuácia

Obsah vyhlásenia evakuácie. Činnosť pri nutnosti urýchleného opustenia ohrozeného priestoru. **Evakuačné opatrenia** v škole – vyznamenanie a varovanie, informácia o postupe pri evakuácii školy (krátkodobej, dlhodobej). **Odborné zabezpečenie** evakuácie, poriadkové, bezpečnostné, dopravné, zásobovacie. **Evakuačné zariadenia** – evakuačné zberné miesto, evakuačné stredisko, stanica nástupu a výstupu evakuovaných, regulačné stanovište, kontrolné stanovište, miesto ubytovania evakuovaných, zabezpečovanie núdzového zásobovania a núdzového ubytovania.

- Ako si osvojiť si základné postupy pri evakuácii školy.
- Povedz, ako sa môžeme evakuovať z ohrozeného priestoru.
- Vymenuj, ktoré veci sa odporúčajú vziať si so sebou pri evakuácii – zloženie evakuačnej batožiny.
- Uveď hmotnosť evakuačnej batožiny pre deti (do 25 kg pre deti).

Mimoriadne udalosti – ohrozenie obyvateľstva účinkami nebezpečných látok a úlohy pre žiakov. Činnosť v oblasti ohrozenej únikom nebezpečných látok. Výkonový štandard:

1. Nebezpečné látky: charakteristika, druhy, zásady ochrany. Získať prehľad o nebezpečných látkach vyskytujúcich sa v okolí školy a bydliska.

- Vymenuj aspoň tri priemyselné podniky (závody), alebo objekty, sklady, výrobné, ktoré v okolí školy a bydliska pracujú s nebezpečnými látkami, manipulujú a prepravujú nebezpečné látky.
- Povedz, ktoré zdraviu škodlivé látky poznáš, drogová závislosť a zdravie.
- Urči, v ktorom smere sa šíri nebezpečná látka pri poveternostných podmienkach, a ktorým smerom by si mohol opustiť (nemohol) ohrozený priestor.
- Povedz na čo môžu byť použité nebezpečné látky v prípade teroristického útoku.

2. Prostriedky individuálnej ochrany: detské prostriedky individuálnej ochrany. Úloha – poznať základné prostriedky ochrany detí.

- Vymenuj najzákladnejšie prostriedky detskej ochrany dýchacích ciest a očí.
- Uveď vek detí pre použitie ochrannej masky DM-1.
- Vymenuj najznámejšie prostriedky na improvizovanú ochranu celého tela.
- Urči, v akej polohe je ochranná maska v prípade jej nasadenia.
- Uveď základné činnosti pri čiastočnej hygienickej očiste tela a vysvetli jej význam. Charakterizuj stručne postupy pri úplnej hygienickej očiste.
- Ako by si sa chránil pred ohrozením v úkrytoch budovaných svojpomocne, v prírode.

Spracoval: **PaedDr. Ľubomír Betuš, CSc.**
vedúci SVP Spišská Nová Ves
Ilustračné foto: **archív redakcie**

Košické krajské kolo Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany

Zo súťaže i zákulisia

Nové nastavenie mechanizmu financovania a zabezpečenia celej logistiky pre činnosť obvodných úradov cez centrá podpory narobili nejedným organizátorom obvodných a krajských kôl Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany vrásky na čelách. Obvodné kolá, pre ktoré si ich organizátori vybrali jarné termíny a košické krajské kolo sa nakoniec podarilo zorganizovať na požadovanej úrovni, avšak s maximálnym úsilím. Dá sa konštatovať, že v konečnej fáze prípravy už aj s formujúcou sa spoluprácou medzi Centrom podpory Košice a jednotlivými obvodnými úradmi Košického kraja.

Nedá sa v úvode opomenúť skutočnosť, že poddimenzovaný rozpočet Obvodného úradu Rožňava, napriek úsiliu prednostu i vedúceho odboru o jeho navýšenie, už druhýkrát v poradí nedovolil uskutočniť obvodné kolo. Z uvedeného dôvodu bola aj v tomto roku zaslaná žiadosť na sekciu krízového riadenia Ministerstva vnútra SR o umožnenie delegovať na krajské kolo z úrovne Obvodného úradu Rožňava aspoň jedno družstvo z rožňavského okresu.

V deň konania krajského kola – 15. mája už bolo všetko tak, ako má byť. Aj počasie, ktoré deň pred súťažou hrozilo mokrým variantom trate. Tento rok sme sa opätovne presunuli do Košíc, a to najmä kvôli preprave družstiev na súťaž a vyššie uvedeným zmenám v miestnej štátnej správe. Centrum voľného času, e. p. Domino, privítalo 10 družstiev, ktoré si svoj postup vybojovali v piatich obvodných kolách, jedno nominované družstvo z rožňavského okresu a tiež hosťujúce družstvo Základnej školy z mesta Sátoraljaújhely, župa Borsód-Abaúj-Zemplén, Maďarsko, ktoré

bolo víťazom tohoročnej župnej súťaže. Klasickú trávnatú trať, dlhú 1 760 metrov s miernym prevýšením, mali súťažiaci sťaženú o azimutový úsek a prechod cez nebezpečný strmý úsek s pomocou lana. Tradične s prípravou trate pomohla Mestská časť Košice – Západ, ktorá dala vykosiť jej trasu a tiež upravila blízky terén. O tom, že všetky družstvá prišli na súťaž veľmi dobre pripravené, svedčia minimálne bodové rozdiely. Medzi prvým a deviatym družstvom v konečnom poradí bol rozdiel len 18 bodov a prvých troch oddeľovali od seba len 3 body. Víťazné družstvo zo Základnej školy Kysak (z okresu Košice-okolie) si odnieslo aj Putovný pohár prednostu ObÚ Košice. O prvenstvo sa zaslúžili: Simona Pudelková, Alžbeta Lišková, Šimon Dudra, Stanislav Franko a učiteľka Mgr. Silvia Hiščáková. Na druhom, postupovom mieste na majstrovstvách Slovenskej republiky sa umiestnilo družstvo Základnej školy Považská 12, Košice v zložení Soňa Potošňáková, Sofia Kračunová, Daniel Tutko a Pavol Lehotský s učiteľom Ing. Štefanom Görösom. Tretí stupie-

nok, už nepostupový, obsadilo družstvo Základnej školy Komenského 3, Smižany. O túto pozíciu sa zaslúžili Viktória Polláková, Sylvia Fargašová, Tomáš Mašlár a Roman Kačír pod vedením učiteľky Mgr. Aleny Sumerlingovej. Maďarské družstvo i napriek jazykovej bariére obsadilo 10. miesto s celkovým ziskom 579 bodov. Počas slávnostného vyhodnotenia súťaže úsmevy na tvárach detí patrili aj sponzorom, ktorí sa zaslúžili o pekné vecné ceny pre všetkých súťažiacich. O smútok v očiach detí postupujúcich na majstrovstvách Slovenskej republiky sa však zaslúžil septembrový termín ich konania. V obidvoch prípadoch to boli totiž družstvá deviatakov, ktorí sa tejto súťaže zúčastňovali už od 5. triedy a aj tento postup si vybojovali svojimi vedomosťami, zručnosťou a dobrou kondíciou. Školy si musia pripraviť ich náhradníkov, avšak na Slovensku by mali byť tí najlepší a tak budú dúfať, že sa ich nástupcom bude dariť a stanú sa dôstojnými pokračovateľmi a reprezentantmi školy.

Na záver slová ospravedlnenia, či vysvetlenia, patria tým školám, ktoré sa

tejto súťaže nemôžu zúčastniť kvôli finančným problémom na strane organizátora. Budúci ročník bude v poradí už jubilejný – dvadsiaty. Rožňava je spolu s Dolným Kubínom kolískou súťaže. Práve tam sa postarali o jej začiatok ešte pod hlavičkou bývalého Zväzu civilnej ochrany. O to viac to mrzí nás, organizátorov, že účasť družstiev škôl z rožňavského okresu nie je možná a školy sú takýmto spôsobom diskriminované. Matematická výslednica je jednoduchá. Kým v školskom roku 2009/2010 mali Rožňavčania v obvodnom kole účasť 22 družstiev (dlhoročný priemer od roku 1996) a súbežne 8 družstiev stredných škôl (iniciatíva na báze spolupráce so zahraničnými partnermi) s účasťou po 2 družstvách z

Maďarska, tento pozitívny aspekt preventívno-výchovnej činnosti v rámci prípravy obyvateľstva na sebaobranu a vzájomnú pomoc je momentálne v nenávratne. Predpokladáme, že Obvodný úrad Rožňava nie je jediný na Slovensku, ktorý zápasi s nedostatkom finančných prostriedkov. Na porovnanie celkovej situácie v Košickom kraji stačia obyčajné čísla. V školskom roku 2009/2010 sa do súťaže zapojilo v 6 obvodných kolách 320 žiakov. V roku 2010/2011 to bolo v 6 obvodných kolách 324 žiakov, no v roku 2011/2012 v 5 obvodných kolách (už bez Rožňavského okresu) len 260 žiakov a v roku 2012/2013 tiež v 5 obvodných kolách (opätovne bez Rožňavy) zhodne 260 žiakov. Ak by aj výška rozpočtov ob-

vodných – okresných úradov bola v roku 2014 rovnaká ako v roku 2013, bolo by účelné čím skôr realizovať registráciu súťaže na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR s predpokladom, že bude zaradená do kategórie B, čo by znamenalo 50% podiel na financovaní súťaže z úrovne MŠVVaŠ SR v prospech rozpočtu obvodných úradov so zachovaním jestvujúcej úrovne súťaže (viď článok v revue Civilná ochrana č. 6/2011). Je potrebné zdôrazniť, že registrácia v roku 2013, resp. začiatkom roka 2014 podiel na financovaní nákladov na súťaž ovplyvní až v školskom roku 2014/2015.

Spracovala: **Stella Gačová**
odbor COKR ObÚ Košice
Foto: **archív ObÚ**

Mrzí nás, že nemôžeme reprezentovať školu na celoslovenskej súťaži

Krajské kolo Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany v Košiciach bolo po organizačnej stránke výborne pripravené. Počasie nám prialo, trať bola zaujímavá a sme radi, že sa nám podarilo vybojovať druhé miesto so stratou len jediného bodu na víťaza.

Čo ma mrzí viac je, že sa Majstrovstvá SR Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany, presunuli na september. Naše družstvo sa skladá zo žiakov deviateho ročníka. Päť rokov sa pravidelne zúčastňujeme na tejto súťaži a uspieť v krajskom kole sa nám podarilo po prvý krát až tento rok. Stále to bolo tak, že obvodné, krajské aj celoslovenské kolo sa organizovalo v jeden školský rok, aby družstvo, ktoré bojovalo v nižších súťažiach, mohlo súťažiť na majstrovstvách SR. Teraz, keď sa nám konečne podarilo uspieť na krajskom kole, tak našu školu nemôžeme reprezentovať, pretože majstrovstvá sa uskutočnia v budúcom školskom roku. Vtedy už budeme všetci na stredných školách. Chceli sme ukázať

svoje vedomosti na majstrovstvách a pobiť sa o popredné miesta. Veľmi sme sa tešili a mrzí nás, že sa súťaže nebudeme môcť zúčastniť.

V apríli sme boli pozvaní ako hostia do susedného Maďarska na podobnú súťaž v Szögligete. Veľmi sa nám to páčilo. Súťaž je podobná našej, len niektoré

disciplíny sú trochu odlišné. Maďarská súťaž je viac v duchu teoretických znalostí. Na čas boli iba niektoré disciplíny. Zúčastnili sme sa napríklad (mimosúťažnej) disciplíny streľba z luku, v ktorej bolo naše družstvo vyhodnotené ako najlepšie. Pretekali sme v preťahovaní posádky člna po jazere, v ďalšej disciplíne bolo potrebné poslepiacky pomocou vysielacky vo dvojici prejsť vytýčený úsek bez dotyku jeho okraja, alebo hádzať na cieľ požiarnickou hadicou. Hasiči nám ukázali rôzne pomôcky na hasenie a prečerpávanie vody. Čo bolo úplne odlišné, bola protipovodňová ochrana a ochrana životného prostredia.

Pavol Lehotský
ZŠ Považská 12, Košice

Spravodajstvo z obvodných kôl Súťaží mladých záchranárov civilnej ochrany

Zatiaľ čo v predchádzajúcich rokoch sa nový ročník Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany začínal obvodnými kolami v septembri, teda hneď na začiatku nového školského roka, tentoraz vo viacerých obvodoch využili možnosť a presunuli obvodné kolá tejto súťaže až na jar. Väčšina z nich sa uskutočnila koncom apríla a začiatkom mája.

Súťaž mladých záchranárov klasicky a predsa trochu inak

SPIŠSKÁ NOVÁ VES – Areál a okolie Strediska vzdelávania a prípravy (SVP) v Spišskej Novej Vsi bol 25. apríla dejiskom obvodného kola Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany. Organizátorom súťaže bol odbor civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Spišská Nová Ves v spolupráci s SVP, Okresným riaditeľstvom PZ, Hasičským a záchranným zborom Spišská Nová Ves, Centrom podpory Košice a Územným spolkom Slovenského Červeného kríža Spišská Nová Ves.

Súťaže sa zúčastnilo 14 štvorčlenných družstiev zo základných škôl okresov Spišská Nová Ves a Gelnica. V peknom prostredí Slovenského raja na súťažiaci-

cich čakala 1 300 m dlhá trať s 39 metrovým prevýšením. Všetky disciplíny strelbu zo vzduchovky, testy, civilnú ochranu, pohyb a pobyt v prírode, zdravotnícku prípravu a hasenie malých požiarov museli súťažiaci absolvovať v časovom limite 45 minút. Dosiahnuté výsledky potvrdili, že sa príprave na túto súťaž venovali zodpovedne.

Veľká vďaka za odvedenú prácu patrí aj skúseným pedagógom, pod vedením ktorých dosahujú žiaci vynikajúce výsledky nielen na obvodnom kole súťaže, ale aj na kolách krajských a celoslovenských. Zápolenie družstiev prebiehalo bez problémov. Prvenstvo získalo druž-

stvo zo Základnej školy Komenského ul. Smižany, ktoré spolu s družstvom z 8-ročného gymnázia Javorová ul. Spišská Nová Ves postúpilo do krajského kola.

Tri víťazné družstvá získali poháre, medaily, diplomy a vecné ceny. Všetky zúčastnené družstvá boli odmenené čestnými uznaniami za reprezentáciu školy a vecnými cenami od partnerov podujatia.

Novinkou v zákulisí podujatia bola aplikácia pre plne elektronické spracovanie výsledkov. Aplikácia je zameraná na automatickú penalizáciu trestnými bodmi pri nedodržaní časového limitu a jej najsilnejšou stránkou je vyhod-

notenie poradia pri dosiahnutej rovnosti bodov v jednotlivých disciplínach a to aj s podmienkami pre rovnosť bodov po Testoch, pre rovnosť bodov po Civilnej ochrane, pre rovnosť bodov po Zdravotníckej príprave. Ak vznikne rovnosť bodov aj v tomto štádiu vyhodnocovania, tak aplikácia vyhodnocuje najlepší dosiahnutý čas. Proces vyhodnocovania

trvá približne 20 sekúnd.

Hlavné menu aplikácie umožňuje prístup k jednotlivým formulárom.

V prvom z nich – údaje o pretekoch užívateľ zadáva údaje o pretekoch ako napr. názov, miesto konania, časový limit, trestné body za zdržanie, organizátora ap. Tieto údaje sa potom automaticky zobrazia vo výsledkových zostavách. Druhý formulár – údaje škola – družstvo – pedagóg slúži na zadávanie údajov o súťažnom družstve. Zadané údaje je možné vytlačiť v podobe prezenčných lístí a štartovacích lístkov.

Tretí, najdôležitejší formulár – zadávanie údajov a tlač zostáv je potrebný na zadávanie dosiahnutých bodov, časov

a zdržaní, po zadaní ktorých umožňuje aplikácia spustiť záverečný prepočet a tlač výsledkových zostáv.

Aplikácia bola neoficiálne otestovaná aj v podmienkach krajského kola v Košiciach. Do budúcnosti je potrebné spresniť a zjednotiť rozsah základných údajov o pretekoch, ako aj formu prezenčných lístí, štartovacích lístkov a výsledkových zostáv. Na základe týchto údajov je možné finálne dopracovať dizajn aplikácie a tlačových výstupov a pripraviť tak aplikáciu pre použitie na ostatných Súťažiach mladých záchranárov civilnej ochrany.

Ing. Peter Šofranko
odbor COKR ObÚ Sp. Nová Ves
Foto: archív ObÚ

Na prvých dvoch miestach skončili družstvá z Pohronskej Polhory

BREZNO – Odbor civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Brezno zorganizoval začiatkom mája v poradí už 13. ročník Súťaže mladých záchranárov civilnej ochrany. Súťaž sa podobne ako v predchádzajúcich rokoch uskutočnila v areáli biatlonu v Osrblí, ktorý ponúka na zápolenie ideálne prostredie. Súťaž otvorila prednostka Obvodného úradu Brezno Alena Káánová, ktorá zdôraznila narastajúci význam takýchto súťaží najmä v súvislosti s nárastom mimoriadnych udalostí a zaželala súťažiacim veľa športového šťastia a úspechov. Súťažiacim v tomto roku prialo aj počasie. Napriek hrozbe mokrého variantu sa napokon umúdrilo a dažďové kvapky súťažnú trať nezmačali.

O postup do krajského kola súťaže bojovalo v Osrblí napokon štrnásť z pôvodne prihlásených pätnástich družstiev. Ich výkony potvrdili nielen dobré vedo-

mosti, ale aj dobrú fyzickú kondíciu. Trať dlhá 1 300 metrov sa totiž všetkým družstvám podarilo zvládnuť v stanovenom časovom limite 25 minút a na rozdiel od predchádzajúcich rokov si nik nepripísal trestné body. Najviac bodov ukrojila väčšine súťažiacich streľba a niektorým jednotlivcom veľmi nevyšli ani testy. Lepšie ako vlni si naopak poradili s poskytovaním prvej pomoci na stanovišti zdravotníckej prípravy. V disciplínach prostriedky individuálnej ochrany, improvizované prostriedky individuálnej ochrany a hasenie malých požiarov sa však podarilo získať maximálny bodový zisk všetkým súťažiacim.

Najväčší počet bodov 563 sa podarilo zozbierať súťažnému družstvu zo Základnej školy Pohronská Polhora v zložení Dominika Kozinová, Lenka Ďurišová, Pavol Adamek a Tomáš Bruonč. Len o dva body za nimi zaostávalo ďalšie družstvo

z tejto základnej školy v zložení Lenka Vojtasová, Martina Zajaková, Miroslav Kostka a Stanislav Luštiak, ktoré svojim výkonom obhájilo vlaňajšie druhé miesto. Zaujímavé je, že obe družstvá z Pohronskej Polhory dosiahli nielen najvyšší bodový zisk, ale aj najlepšie časy. Na zvládnutie trate a všetkých úloh na stanovištiach im stačilo necelých osemnásť minút. Tretiu priečku obsadili s minimálnou bodovou stratou Zora Štefančíková, Alžbeta Vedralová, Adam Kňaze a Jakub Šarina z Gymnázia v Brezne. Do krajského kola súťaže mladých záchranárov, ktoré sa uskutoční v júni v Banskej Bystrici, postupujú družstvá, ktoré sa umiestnili na prvých dvoch miestach. Víťazi si okrem medailí, diplomov a vecných cien odniesli aj putovný pohár prednostky Obvodného úradu v Brezne.

(na)
Foto: **Božena Potančoková**

Časť 2.

Postavenie a úlohy obce pri príprave na mimoriadne udalosti

Na poskytovanie pomoci obyvateľstvu v obci v prípade vzniku mimoriadnych udalostí, ako sú živelné pohromy, havárie, katastrofy, ohrozenie verejného zdravia II. stupňa a teroristické útoky, je potrebné mať vopred pripravené nielen materiálne prostriedky, ale aj vyriešenú personálnu a organizačnú stránku plánovaných úloh a opatrení civilnej ochrany. To, aby poskytovanie pomoci bolo zodpovedajúce legislatíve a vzniknutej situácii, si od starostu obce, či primátora mesta vyžaduje, aby jeho rozhodovanie bolo kvalifikované, operatívne, pohotové a rýchle. Len v takom prípade sa mu podarí zvládnuť situáciu s čo najmenšími stratami na životoch a zdraví obyvateľov a čo najmenšími škodami na majetku.

Počas odbornej prípravy organizovanej novými formami a metódami, ktorá sa konala v apríli v okresoch Trebišov a Michalovce, v spolupráci so strediskom vzdelávania a prípravy (SVP) v Spišskej Novej Vsi odznelo od starostov obcí a primátorov miest množstvo názorov a návrhov. Podľa nich si aktívny prístup k riešeniu úloh a opatrení ochrany obyvateľstva od starostu obce (primátora mesta) vyžaduje:

- komplexnú analýzu zdrojov ohrozenia s predbežným vyhodnotením možných následkov,
- stále monitorovanie krízových faktorov, prehodnocovanie a spresňovanie úloh a opatrení v Plánoch ochrany obyvateľstva obce na základe nových skutočností a získaných poznatkov z predošlých mimoriadnych udalostí,
- vytvorenie kvalifikovaných riadiacich orgánov obce, síl a prostriedkov a nevyhnutných zdrojov na zabezpečovanie preventívnych opatrení a opatrení počas mimoriadnych udalostí,
- premyslený systém odbornej a praktickej prípravy krízového štábu, jednotiek pre potrebu územia obce a mesta,
- zabezpečovanie pravidelných nácvičiek a cvičení záchranných prác pri hrozbe vzniku, alebo po vzniku mi-

moriadnej udalosti s minimalizovaním rizika ohrozenia života a zdravia nasadených osôb,

- pravidelná príprava obyvateľstva na sebaobranu a vzájomnú pomoc, na základe jeho informovanosti o charaktere ohrozenia a možnom vzniku ohrozenia,
- informácie o spôsobe ochrany pred možnými následkami,
- spoluprácu v oblasti zabezpečovania preventívnych opatrení vyplývajúcich z analýzy územia.

Premyslené prístupy starostov obcí počas mimoriadnych udalostí na odbornej príprave ocenil ďakovným listom Prednosta Obvodného úradu v Trebišove PhD. Rastislav Petrovič. Získal ho starosta obce Hriadky Milan Rohál a členovia krízového štábu obce Hriadky, ktorí počas zimnej kalamity v mesiaci marec iniciatívne a operatívne poskytli nevyhnutnú pomoc zaviatým vodičom a ich posádkam na štátnej ceste Michalovce – Košice. Starosta materiálne a technicky zabezpečil za pomoci poriadkových hliadok obce vykúrenie kultúrneho domu, po polnoci stravu a čaj pre viac ako 100 osôb. To všetko z vlastných prostriedkov, bez nárokov na financie z vonka. Vzhľadom k tomu, že bol potrebný chlieb, ďalší starosta z obce Zemplínske Hradište,

kde je pekáreň, poslal pre postihnuté osoby tento chlieb operatívne. Podobné pozitívne príklady boli počas odbornej prípravy starostov obcí uvedené aj v okrese Michalovce. Starosta Trhovišťa, Róbert Koba, umožnil viac ako 130 osobám prečkanie nepriaznivej situácie na cestách v kultúrnom dome a na obecnom úrade. Na odbornej príprave, ktorá sa vyznačovala príťažlivým a konkrétnym prístupom k potrebám obce sme konštatovali, že jej úspech je vyjadrený v účasti starostov, ich záujme a v neformálnej diskusii a výmene názorov.

Tak, ako konštatoval na celoslovenskom seminári o otázkach vzdelávacích aktivít ešte v roku 2005 Ing. Marián Hoško, vedúci odboru civilnej ochrany a krízového riadenia ObÚ Poprad, je dôležité ísť s odbornou prípravou priamo k problémom a ich riešeniu na základe spoločenskej objednávky a potreby, nie naopak. Počas odbornej prípravy bola zo strany SVP Spišská Nová Ves ponúknutá možnosť modulárneho systému pravidelnej systematickej odbornej prípravy a vzdelávania.

Príprava na mimoriadne udalosti

Príklady a názory, ktoré odzneli v diskusii, vyvolávajú potrebu charakterizo-

vať, aká je vlastne pripravenosť ohrozeného systému obce, mesta, obvodu a kraja. Tento faktor mimoriadnej udalosti je podľa Prof. Jána Buzalku vyjadrením pohotovosti, akcieschopnosti starostu obce, krízového štábu, síl a prostriedkov obce (okresu). Ľudovo povedané, ide o využitie vlastných pripravených obranných mechanizmov obce.

Mimoriadne udalosti ktoré vznikli, mali rôzny priebeh. Podľa svojho charakteru a rozsahu sa odohrávali buď v systéme nepripravenom – zaskočenom, alebo v systéme ochrany obyvateľstva obce, ktorý má rozpracované konkrétne úlohy a opatrenia. Nie všeobecné, ale také obranné mechanizmy, ktoré sú žiaduce proti najčastejšie sa vyskytujúcim typom mimoriadnych udalostí, ale aj novým prejavom ohrozenia. Tento systém úloh a opatrení musí byť dostatočne pružný a odolný aj voči neočakávaným mimoriadnym udalostiam. Ako príklad môžeme uviesť havárie na železnici pri preprave nebezpečných látok, ktorá vedie v blízkosti obcí a miest a dokonca aj v mestách ako napr. Prešov, Bratislava, Trebišov, Čierna nad Tisou, Banská Bystrica, Šaľa, Humenné a iné. Havária cisternového vlaku s únikom amoniaku na železničnej stanici v obci Ruskov okres Košice-okolie v roku 2003, alebo mimoriadne udalosti, ktoré vznikli a boli spojené s únavou materiálů na produktovodoch, rozvodoch plynu a elektrickej energie, či v skladoch technických plynov. Príkladom sú informácie o tragických mimoriadnych udalostiach, akými boli výbuch plynu na železničnej stanici v Poprade 18. 11. 1988, výbuch plynu v roku 1980, ktorý unikal z poškodeného plynového potrubia vo Východoslovenskej galérii v Košiciach a ktorá sa nachádza v centre mesta, pri ktorom vznikla veľká škoda na predmetoch kul-

túrnej hodnoty, či výbuch regulačnej stanice plynu pri obci Veľký Folkmár v roku 2011.

Pripravenosť starostu obce, systému civilnej ochrany a krízového štábu obce môžeme hodnotiť z rôznych hľadísk. Prioritou a cieľom, ako sa konštatuje v návrhu Konceptie vzdelávania v oblasti krízového riadenia sekcie krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, je ochrana obyvateľstva. Možno to vyjadriť nasledovne: **prevencia – pripravenosť – odozva (reakcia) – obnova**.

Z hľadiska získaných skúseností a poznatkov je, žiaľ, u nás slabším článkom pripravenosť jednotlivých prvkov systému ochrany obyvateľstva v obci a v meste. Tá sa spája aj s problémami odolnosti vnútorných väzieb a možnosti ich alternatívneho nahradzovania. Podobne je to aj s pripravenosťou síl a prostriedkov obce v súvislosti so súčasnou ekonomikou a finančnou krízou.

Jedným z ďalších problémov je pripravenosť zásob a rezerv na podporu riešenia ochrany obyvateľstva počas mimoriadnej udalosti, napr. MTZ protipovodňových zábran, techniky na odstraňovanie naplavenín a uvoľňovanie prietoku potokov, prostriedkov na núdzové zásobovanie a núdzové ubytovanie.

Hodnotiť mimoriadne udalosti môže starosta obce z rôznych pozícií a hľadísk. Odporúčame také kritériá resp. charakteristiky, ktoré ich presnejšie vyjadrujú.

Ako a podľa akých kritérií hodnotiť a posudzovať mimoriadnu udalosť?

Skúsenosti krízových štábov (napr. mesta Kežmarok, Svidník, Stropkov) uvádzajú nasledovné dôležité faktory, od ktorých sa odvíjajú obsahové rozhodnutia v riadiacej činnosti:

- **Miesto a priestor vzniku mimoriadnej udalosti.** Prostredie má zásadný

vplyv na rozsah, veľkosť a intenzitu mimoriadnej udalosti. Buď zoslabuje, alebo zosilňuje negatívne vplyvy. Napríklad pri úniku nebezpečných látok v otvorenom priestranstve, alebo naopak. Negatívne skúsenosti sú z požiaru skládky nebezpečného odpadu FECUPRAL, s. r. o., v centre mesta Prešov, kde negatívnu úlohu zohrala aj meteorologická situácia a kde bolo obyvateľstvo nedostatočne informované.

- **Čas vzniku mimoriadnej udalosti**, konkrétny časový úsek, v ktorom ničivé prejavy prebiehajú. Väčšinou sú veľmi rýchle a náhle, neočakávané, vo veľmi krátkom časovom úseku. Niekedy však prebiehajú s určitou postupnosťou. Konkrétnu úlohu tu zohráva nočná alebo denná doba v ktorej mimoriadna udalosť vznikla.

Časový faktor je dôležitou charakteristikou každej mimoriadnej udalosti. Na základe toho, v akom priestore a kedy vznikne mimoriadna udalosť, môžeme čiastočne predvídať, či predpokladať kritický okamih. Dôležitosť tejto skutočnosti pre starostu obce je v tom, že je potrebné v závislosti na čase vzniku mimoriadnej udalosti sledovať jej premenu a vývin, čo dáva predpoklady a možnosti s **určitým predstihom** prijímať rozhodnutia a vydávať príkazy.

V diskusii počas seminára k otázkam odbornej prípravy starostov obcí v SVP Spišská Nová Ves navrhli účastníci, aby **hodnotenie príčin** vzniku mimoriadnych udalostí bolo v analýzach zdrojov ohrozenia považované za rozhodujúce. Príčina a jej podstata v súvislosti s určovaním možných rizík vplyva na vyhodnotenie možných následkov mimoriadnych udalostí a tým aj na východiská pre spracovanie Plánu ochrany obyvateľstva. Faktor **hodnotenie príčin** a tým aj možných následkov a jeho kritériá sú vyjadrením vlastnej podstaty mimoriadnej udalosti. Žiaľ, starostovia obcí vo svojej praktickej činnosti veľmi často podceňujú **príznačky mimoriadnej udalosti** na strane jednej a **možnú kombináciu** vplyvu viacerých príčin jej vzniku na strane druhej.

Z praktickej činnosti krízových štábov obcí máme sformulované nasledovné východisko: Ak odhalíme príčinu alebo podstatu mechanizmu vzniku mimoriadnej udalosti, môžeme nájsť optimálny spôsob jej eliminácie, alebo minimalizácie dôsledkov.

Konkrétnym príkladom môžu byť zo-

suvy pôdy. Ich príčinám sa budeme venovať samostatne v odbornom článku. Ak boli účastníci stavebného konania upozornení na konkrétnu lokalitu s možným vznikom zosuvu pôdy, určite sa vyvarujú následkom deštrukcie budúcich novovystavaných objektov. Svahové poruchy sa vyvíjajú na najrozmanitejších miestach a majú byť zaznamenané na mapách regionálneho rozšírenia svahových porúch. Aké sú príčiny a mechanizmy gravitačných svahových pohybov, následných svahových porúch a aká môže byť pri nepriaznivých poveternostných a prírodných podmienkach rýchlosť pohybu? Ak sa tento faktor podcení vzniká **komplex príčin** vzniku mimoriadnych udalostí s ďalekosiahlymi následkami na majetku a niekedy aj na životoch a zdraví obyvateľstva.

Jedným z ďalších faktorov mimoriadnych udalostí pre prípravu krízového štábu obce je **rozsah a veľkosť negatívnych následkov** mimoriadnych udalostí. Tie sú závislé na intenzite postihnutia územia, narušenia základných podmienok života a životného prostredia. Za územie postihnuté mimoriadnou udalosťou sa považuje územie, na ktorom sa prejavila aspoň jedna z charakteristík uvedených vo vyhláske Ministerstva vnútra SR č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany v znení neskorších predpisov. Intenzita následkov mimoriadnej udalosti je daná samotnou veľkosťou ničivej sily a veľkosťou zmeny hmoty, energie, ale aj informácií, ktoré môžu spôsobiť paniku.

Prívalová vlna počas náhleho povodne v okrese Sabinov v júni 1998 v obci Jarovnice, kde zahynulo 50 osôb, sú toho tragickým príkladom. I napriek tragédii žije dnes v záplavovej zóne viac ako 600 obyvateľov osady. Obec Jarovnice má 5 700 obyvateľov z toho 4 800 Rómov. Správca toku síce vybudoval na rizikových miestach protipovodňové zábrany so sieťami plnenými štrkom a kamením, ale ak by sa mimoriadna udalosť zopakovala – tieto zábrany by pravdepodobne nevydržali. Negatívne vplyvy intenzity a veľkosti mimoriadnych udalostí možno len čiastočne zmierniť opatreniami na zvýšenie odolnosti a pevnosti.

Spomenuté faktory následkov mimoriadnych udalostí a ich analýza potrebujú pre objektívne hodnotenie z hľadiska spôsobených strát na životoch, vplyvu na zdravie obyvateľstva, škôd na majetku obce a majetku v súkromnom vlast-

níctve, či životnom prostredí, sú len jednou časťou problému. Analýza následkov mimoriadnej udalosti znamená pre starostu obce veľký podnet, aby postupne prehodnotil jej príčinu, charakteristiku, rozsah a priebeh. Pre starostu obce to bude poučením do budúcnosti.

Ako riešiť závažný problém, aby mimoriadna udalosť už nemala charakter nepredvídateľnosti a nepripravenosti obce, aby nevznikli, pokiaľ to situácia, sily a prostriedky dovoľujú, zbytočné straty na životoch, následky na zdraví ľudí a škody na ich majetku a na územiach v obci neboli narušené stavby, zničené komunikačné, dopravné a informačné siete, kultúrne pamiatky a celá infraštruktúra obce.

Poučenie je zvláštny fenomén, ktorý má rozhodujúci vplyv a úlohu pri rôznych variantných spôsoboch rozhodovania a konania starostu obce. Ide o to, aby starosta obce z vhodného počtu variantov vystihol podstatu riešenia problému. Stanovenie kritérií a posúdenie dôsledkov jednotlivých variantov je kľúčom k správne rozhodnutiu. To si však vyžaduje:

- Venovať pozornosť preventívnym opatreniam a príprave, čím sa znížia možné následky rôznych mimoriadnych udalostí, ak sú známe zdroje ohrozenia, ich charakter a na ich základe sú spracované reálne plány ochrany obyvateľstva obce.
- Riešenie úloh a opatrení v nepripravenej obci. Tu prichádzajú do úvahy len stresové situácie v riadení, riešení úloh až počas mimoriadnej udalosti. Práve tam je potrebné zodpovedne vyhodnotiť situáciu po vzniku mimoriadnej udalosti. S rozvahou posúdiť jej rozsah a vplyv na životy a zdravie osôb, ako aj rozsah materiálnych a finančných škôd na postihnutom úze-

mí. Prijatť konkrétnu zodpovednosť starostu za rozhodovanie, následky tejto činnosti a pripravenosť.

Podstata je v tom, že v poslednom období ničivé a rozsiahle následky mimoriadnych udalostí vyvolali u starostov obcí potrebu hľadania východísk z analýzy územia, poznania príčin vzniku mimoriadnych udalostí, úloh a opatrení prevencie a obnovy postihnutého územia. V prvom rade **starosta obce zodpovedá za systém ochrany obyvateľstva a prijíma rozhodnutia**. Organizuje súčinnosť obce so zložkami integrovaného záchranného systému. Na základe vývoja mimoriadnej udalosti rozhoduje o rozsahu záchranných prác, určuje režimy života, žiada použitie ďalších síl a prostriedkov a materiálu od ObÚ. Koordinuje opatrenia na ochranu ohrozeného obyvateľstva.

Záchranné práce po vzniku mimoriadnej udalosti

Záchranné práce sú, podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov, jednou z rozhodujúcich úloh v riadení a organizácii systému civilnej ochrany. Civilná ochrana zahŕňa najmä tieto úlohy a opatrenia: organizovanie, riadenie a vykonávanie záchranných prác, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsune ranených a nové úlohy týkajúce sa podpory a poskytovania sociálnych podmienok na prežitie.

V tomto chápaní pojmu zo zákona je zrejme, že záchranné práce sú činnosťou na záchranu života, zdravia osôb a záchranu majetku, ako aj na ich odsun z ohrozených alebo postihnutých priestorov. Súčasťou záchranných prác sú čin-

nosti na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti a vytvorenie podmienok na odstránenie následkov mimoriadnej udalosti.

V priebehu negatívneho vývoja mimoriadnej udalosti a počas vyhlásenej mimoriadnej situácie sú v obci pod priamym riadením starostu obce alebo primátora mesta základným prostriedkom činnosti výkonných zložiek – najmä záchranné práce.

Záchranné práce v obci a v meste vykonávajú základné záchranné zložky integrovaného záchranného systému, ostatné záchranné zložky integrovaného záchranného systému, útvary Policajného zboru a osoby povolané na osobné úkony. Starosta obce riadi a vykonáva záchranné práce v závislosti od druhu, rozsahu a času vzniku mimoriadnej udalosti. Preto, aby záchranné práce prebiehali čo najefektívnejšie, okrem iných úloh, starosta obce sústreďuje pozornosť najmä na zabezpečenie činnosti síl a prostriedkov, ktoré záchranné práce zabezpečujú, prípravy miest ich sústredenia a nasadzovania. Ide najmä o:

- zásobovanie pitnou vodou a potravinami,
- dodávku elektrickej energie, potrebnej na osvetlenie a činnosť pracovísk, pohon agregátov, rádiového spojenia,
- zásobovanie pohonnými látkami a náhradnými dielmi, prostriedkami vyslobodzovania,
- dodávky potrebného materiálu na zabezpečenie činnosti odborných jednotiek,
- finančné zabezpečenie a opatrenia na vytvorenie podmienok pre jednotky na sociálne zabezpečenie postihnutého obyvateľstva.

Záchranné práce sa riadia na základe skutočnej situácie a jej predpokladaného

vývoja vyjadreného na mape, v pláne alebo v geografickom informačnom systéme a informačnom systéme civilnej ochrany.

Na pomoc obciam ohrozeným následkami rozsiahlych mimoriadnych udalostí môžu Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, obvodný úrad v sídle kraja a obvodný úrad pri nebezpečenstve vzniku, alebo po vzniku mimoriadnej udalosti vyslať do miesta vzniku mimoriadnej udalosti, do štábu veliteľa zásahu, alebo do krízového štábu obce výjazdovú skupinu.

Výjazdová skupina obvodného úradu ako kontaktný, informačný a poradný orgán sa vysiela najmä pred vydaním príkazu na záchranné práce, pri potrebe zistenia a určenia rozsahu následkov mimoriadnej udalosti. Starosta obce si môže vyžiadať podľa vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 523/ 2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany v znení neskorších predpisov:

- jednotky pre potrebu územia so zodpovedajúcou technikou, alebo využiť jednotky, ktoré sa nachádzajú na území obce,
 - pomoc odborných a špecializovaných jednotiek, najmä počas riadenia záchranných prác, pri náhlych zmenách vývoja situácie, vykonávania a celkového zabezpečenia činnosti pri záchranných prácach.
- Starosta obce (primátor mesta) pri riadení záchranných prác ukladá úlohy a vydáva ústne alebo písomné príkazy na ich plnenie a kontroluje ich. Ústne príkazy sa následne vyhotovujú v písomnej forme. Príkazy sa vydávajú aj na:
- a) uvedenie síl a prostriedkov do pohotovosti,
 - b) rozvinutie miesta riadenia, alebo zariadenie záložného miesta riadenia,

- c) určenie komunikácií na záchranné práce,
- d) uzavretie ohrozeného alebo postihnutého priestoru,
- e) vytvorenie podmienok na prežitie ohrozeného alebo postihnutého obyvateľstva,
- f) skončenie prác na ohrozenom území alebo na území postihnutom mimoriadnou udalosťou,
- g) povolanie na osobné úkony a vecné plnenie,
- h) odvolanie subjektov po skončení záchranných prác.

Pri vzniku mimoriadnej udalosti s rozsiahlymi následkami na životoch, zdraví a majetku, ktorá si vyžaduje na zabezpečenie záchranných prác použitie nadmerného množstva materiálu, techniky a surovín, je možné so súhlasom vecne príslušného orgánu štátnej správy, v súlade so zákonom, využiť aj časť zásob štátnych hmotných rezerv. Na zabezpečenie činnosti technických prostriedkov pri odstraňovaní následkov mimoriadnej udalosti môžu napríklad držiteľia odberného poukazu použiť daňovo zvýhodnený minerálny olej.

Príkaz na záchranné práce obsahuje:

- stručnú charakteristiku hrozacej alebo vzniknutej mimoriadnej udalosti, jej následky a predpokladaný vývoj,
- hlavné úlohy pri záchranných prácach po vzniku mimoriadnej udalosti, určenie poradia prác a postupu činností, vymedzenie časového a priestorového plnenia hlavných úloh,
- úlohy subjektov podieľajúcich sa na záchranných prácach,
- úlohy na materiálne, technické a finančné zabezpečenie záchranných prác,
- spôsob spojenia a odovzdávania informácií,

- určenie miesta, odkiaľ sa riadia záchranné práce.

Starosta obce dbá na to, aby sa čo najmenej zasahovalo do práv a chránených záujmov vlastníka, správcu alebo nájomcu nehnuteľnosti a zabránilo sa vzniku ďalších škôd.

Dôležitou úlohou starostu obce (primátora mesta) je pred vydaním príkazu na záchranné práce **vyhodnotiť situáciu po vzniku mimoriadnej udalosti, najmä posúdiť jej rozsah a vplyv na životy a zdravie osôb**, ako aj rozsah materiálnych a finančných škôd na postihnutom území.

Ak to situácia umožňuje, záchranné práce možno riadiť z miesta v blízkosti priestoru ohrozenia alebo vzniku mimoriadnej udalosti.

Zložitým problémom pre starostov obcí, ktorí nemajú žiadne praktické skúsenosti z riadenia záchranných prác a v ich obci doteraz nebola žiadna mimoriadna udalosť, je činnosť po prijatí informácie o vzniku mimoriadnej udalosti na území obce alebo obecného objektu. V psychickom strese a pod tlakom požiadaviek od obyvateľstva si nie sú vedomí, že je potrebné overenie vzniku mimoriadnej udalosti z hľadiska miesta a času, jej charakteru, rozsahu, účinkov, predpokladaných následkov jej vývoja a odovzdanie informácií o prijatých opatreniach prostredníctvom informačného systému civilnej ochrany. Ďalším faktorom je nerozhodnosť a neznalosť postupov pri vyhlasovaní mimoriadnej situácie a to, že pred vyhlásením mimoriadnej situácie je nevyhnutné vykonávať také činnosti ako:

- **zhodnotiť situáciu**, ak to situácia dovoľuje priamo na mieste vzniku mimoriadnej udalosti,
- **analyzovať** získané informácie o vzniknutej mimoriadnej udalosti,
- **vyhodnotiť situáciu** a prijať opatrenia

potrebné na riešenie mimoriadnej udalosti,

- **zabezpečiť** plnenie a vykonanie opatrení na riešenie mimoriadnej udalosti, v prípade potreby zvolať zasadnutie krízového štábu obce a postupovať podľa konkrétnej situácie.

Až potom starosta obce prijíma návrh na vyhlásenie mimoriadnej situácie, alebo v prípade potreby návrh na vyhlásenie evakuácie na území zasiahnutom účinkami mimoriadnej udalosti. Starosta obce vyhlási mimoriadnu situáciu a podľa vývoja situácie vyhlási evakuáciu obyvateľstva obce z územia zasiahnutého účinkami mimoriadnej udalosti, ak nepatrí do pôsobnosti právnických osôb, fyzických osôb – podnikateľov.

Po vyhlásení mimoriadnej situácie, prípadne evakuácie, zabezpečuje starosta obce nasledovné činnosti:

- a) Podľa plánu krízovej komunikácie obce neodkladne informuje o vyhlásení mimoriadnej situácie alebo o vyhlásení evakuácie príslušný obvodný úrad, okresné riaditeľstvo Policajného zboru Slovenskej republiky, okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru Slovenskej republiky, odbor obvodného úradu životného prostredia a vyšší územný celok. V prípade, že na území obce sa nachádzajú organizácie a zariadenia vyššieho územného celku, informuje všetky priamo susediace obce v územnom obvode (pri povodni ohrozené alebo postihnuté obce), správcu vodohospodársky významných vodných tokov v obci, ak ide o živelnú pohromu – povodeň, podľa možnosti cez informačný systém Slovenský hydrometeorologický ústav, prostredníctvom čísla tiesňového volania 112 stálu službu obvodného

úradu v sídle kraja.

- b) Vyrozumie osoby, orgány a organizácie, ktoré sú v rámci svojej pôsobnosti činné pri riešení následkov mimoriadnej udalosti (zástupcov obce/mesta, obvodného úradu).
- c) Vydá príkazy na záchranné práce, starosta obce vydáva Príkaz na vykonanie záchranných prác na území obce, ak účinky mimoriadnej udalosti presiahnu pôsobnosť právnickej osoby, fyzickej osoby.
- d) Zabezpečí ďalšiu činnosť krízového štábu obce, sekretariátu krízového štábu s vyhradením linky pre informovanie o priebehu záchranných prác a činnosti krízového štábu, evakuačnej komisie, hovorca pre verejnosť a médiá.
- e) Eviduje vykonané záchranné práce a vzniknuté škody.
- f) Informuje o ukončení záchranných prác a evakuácie obyvateľstva ak bola vyhlásená.
- g) Vydá príkaz na ukončenie záchranných prác a ukončenie evakuácie, ak bola vyhlásená.
- h) Prijíma návrh na odvolanie mimoriadnej situácie a evakuácie.
- i) Odvolá mimoriadnu situáciu na území, na ktorom bola vyhlásená a evakuáciu obyvateľstva, ak bola vyhlásená.
- j) O odvolaní mimoriadnej situácie neodkladne informuje krízové orgány obvodu.

Počas a po odvolaní mimoriadnej situácie starosta obce zabezpečuje nasledovné činnosti:

- a) spracuje podklady na overenie výdavkov, ktoré vznikli obci pri riadení a priebehu záchranných prác a evakuácie,
- b) sumarizuje, analyzuje a vyhodnocuje záchranné práce, evakuáciu a vznik-

- nuté škody vo svojom územnom obvode, vrátane určenia vlastných nákladov,
- c) overuje výdavky vynaložené na záchranné práce a evakuáciu,

d) predkladá žiadosť o refundáciu výdavkov obce obvodnému úradu.

Záverom navrhujeme a odporúčame starostom obce postup v činnos-

tiach, ktorý vyplýva zo získaných skúseností a poznatkov z plnenia úloh a opatrení starostu/primátora v prípade vzniku mimoriadnej udalosti a počas mimoriadnej situácie.

Postup a činnosť starostu obce a krízového štábu obce pri vzniku mimoriadnej udalosti

I. Po vzniku mimoriadnej udalosti

a. Prijatá a overená informácia o vzniku mimoriadnej udalosti, (služba obecného úradu) miesto a čas vzniku, to znamená prijať informácie o vzniku mimoriadnej udalosti (od obyvateľstva obce, právnických osôb a fyzických osôb – podnikateľov, krízového štábu ObÚ a zložiek integrovaného záchranného systému, odboru civilnej ochrany a krízového riadenia príslušného ObÚ, Hasičského a záchranného zboru, Policajného zboru resp. iných subjektov) a vznik mimoriadnej udalosti zaznamenať na základe vlastného zistenia:

- druh mimoriadnej udalosti, jej rozsah, účinky, predpokladané následky a vývoj,
- monitorovanie (nielen v prípade úniku nebezpečných látok).

b. Spresniť informácie o mimoriadnej udalosti v čase a priestore od iných subjektov, porovnať objektívnosť hlavne:

- čas a miesto vzniku mimoriadnej udalosti,
- druh, rozsah a účinky mimoriadnej udalosti,
- zdroj a spôsob podania informácie.

c. Analyzovať a posúdiť situáciu po vzniku mimoriadnej udalosti:

- posúdiť situáciu z hľadiska ohrozenia obyvateľstva a prijatia neodkladných opatrení,
- zabezpečiť okamžité varovanie obyvateľstva, zamestnancov objektov v obci, zdravotníckeho zariadenia, pošty, obchodov, vedenia školy, žiakov, výchovno-vzdelávacieho zariadenia, zdravotne postihnutého obyvateľstva v obci,
- zabezpečiť vyrozumienie príslušných orgánov krízového riadenia a organizácií,
- analyzovať rozsah mimoriadnej udalosti a jej následky na zdravie a životy osôb, rozsah materiálnych a finančných škôd, celkové narušenie života na postihnutom území, zvlášť prívodov a rozvodov plynu, pitnej vody a elektrickej energie, spojenia,
- aktivovať a uviesť do pohotovosti vlastné sily a prostriedky (miestne jednotky Dobrovoľného HZ), rozhodnúť o nasadení potrebných síl a prostriedkov na zvládnutie mimoriadnej udalosti,
- vydať príkaz starostu obce na uzatvorenie miesta mimoriadnej udalosti a okamžite ho uzavrieť poriadkovou hliadkou,
- informovať ObÚ a koordinačné stredisko IZS a podľa druhu aj jednotlivé zložky integrovaného záchranného systému – zabezpečiť prvotné hlásenie,
- zabezpečiť v súčinnosti s veliteľom zásahu priebežný prieskum miesta mimoriadnej udalosti za účelom spresnenia rozsahu mimoriadnej udalosti (od jej vzniku mohlo dôjsť k zmenám konkrétnej situácie), určiť najkritickejšie miesta pre zásah síl a prostriedkov na rozvinutie miesta riadenia a priestoru sústredenia prijatých síl a prostriedkov, jednotiek pre potrebu územia a špecializovaných odborných jednotiek.

d. Vyrozumieť a okamžite zvolať krízový štáb a komisie na organizovanie a riadenie záchranných prác, zabezpečiť informácie, pozorovanie a monitorovanie miesta alebo územia, na ktorom vznikla mimoriadna udalosť. Monitorovanie – aktívne, nepretržité, včasné a hodnoverné. Určiť miesto riadenia a záložné miesto riadenia, zvolať krízový štáb obce (podľa právnych noriem a charakteru mimoriadnej udalosti prizvať špecialistov), prerokovať možnosť vyhlásenia mimoriadnej situácie podľa konkrétneho ohrozenia životov, zdravia a majetku obyvateľstva. Podľa potreby a zvláštností zvolať štáb civilnej ochrany obce, ďalšie zložky potrebné na riadenie. Informovať veliteľov odborných jednotiek a zabezpečiť potrebné sily a prostriedky. Pripraviť na vydanie rozhodnutia alebo príkazy na organizáciu a riadenie záchranných prác (najmä na vykonanie záchranných prác, na uzatvorenie priestoru mimoriadnej udalosti, ak nebolo vykonané zložkami IZS, na zabezpečenie postihnutého obyvateľstva).

Vyhlásiť mimoriadnu situáciu, resp. požiadať o jej vyhlásenie príslušný orgán (len ak je to v zmysle zákona Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov). Vyhlásiť mimoriadnu situáciu, resp. požiadať o jej vyhlásenie príslušný orgán (len ak je to v zmysle zákona Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov).

II. Počas mimoriadnej udalosti (mimoriadnej situácie)

Podľa situácie určiť hlavné miesto riadenia (v prípade potreby záložné miesto riadenia).

- Na zasadnutí krízového štábu, štábu civilnej ochrany, oboznámiť členov so vzniknutou mimoriadnou udalosťou (vyhlásenou mimoriadnou situáciou) a s návrhmi pripravených pokynov a príkazov na záchranné práce, evakuáciu a ukrytie (podľa druhu mimoriadnej udalosti). Rozdeliť konkrétne úlohy členom krízového štábu s termínmi splnenia.
- Po posúdení členmi krízového štábu, štábu civilnej ochrany, komisie vydať pokyny na prípravu odborných podkladov na riešenie mimoriadnej udalosti (úloh vyhlásenej mimoriadnej situácie).
- Vydať pokyny na dopracovanie navrhnutého Príkazu na záchranné práce.
- Vydať pokyny na predkladanie správ a hlásení.
- Vydať Príkaz na záchranné práce.
- Určiť svojho zástupcu a spôsob spojenia, určiť stálu službu na zabezpečenie prijímania a odosielania správ. Určiť hovorcu pre informovanie verejnosti a médií.
- Určiť členov odbornej jednotky s vedúcim s odbornou spôsobilosťou na riešenie sociálnych otázok a vzniknutých problémov obyvateľstva a jednotlivcov odkázaných na pomoc iných.
- Spolupracovať s príslušnými obvodnými úradmi (napr. s odborom civilnej ochrany a krízového riadenia – výjazdová skupina), obvodnými úradmi životného prostredia.
- Zabezpečiť informačný tok na obvodný úrad (podľa vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 388/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečovanie technických a prevádzkových podmienok informačného systému civilnej ochrany).

Príkaz na záchranné práce (vydáva funkcionár zodpovedný za daný stupeň riadenia) obsahuje:

1. Stručnú charakteristiku vzniknutej mimoriadnej udalosti, jej následky a predpokladaný vývoj.
2. Hlavné úlohy pri záchranných prácach, eliminácii následkov mimoriadnej udalosti.
3. Úlohy síl a použitie prostriedkov určených na záchranné práce so spôsobom zabezpečenia ich súčinnosti v konkrétnej situácii, s určením poradia a postupu prác v čase a priestore plnenia spoločných úloh. Určenie konkrétnej zodpovednosti a termínov plnenia jednotlivých úloh.
4. Termíny splnenia hlavných úloh a podávania informácií.
5. Spôsob materiálno-technického zabezpečenia, finančného zabezpečenia záchranných prác.
6. Spôsob spojenia a odovzdávania správ, hlásení a informácií.
7. Určenie riadiaceho funkcionára, hovorcu krízového štábu obce a miesta riadenia.

III. Počas mimoriadnej udalosti a po odvolaní mimoriadnej situácie

Odvolať mimoriadnu situáciu (ak bola vyhlásená)

1. Ukončenie prác na území postihnutom mimoriadnou udalosťou a odvolanie síl a prostriedkov po skončení záchranných prác.
2. **Určiť komisiu, ktorá vypracuje riešenia:** odškodnenia úrazov, jednorazového mimoriadneho odškodnenia, náhrady vecných škôd, ocenenia mimoriadnej odvahy a obetavosti.
3. **Finančné vysporiadanie nákladov za nasadené sily a prostriedky a na likvidáciu následkov mimoriadnej udalosti.** Po ukončení záchranných prác uplatniť si náhradu výdavkov v súvislosti so záchrannými prácami podľa vyhlášky Ministerstva vnútra SR č. 599/2006 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výdavkoch na civilnú ochranu obyvateľstva z prostriedkov štátneho rozpočtu v znení neskorších predpisov a Pokynu GR sekcie IZS CO MV SR o uplatňovaní náhrady výdavkov na civilnú ochranu obyvateľstva z prostriedkov štátneho rozpočtu prostredníctvom rozpočtovej kapitoly MV SR č. IZCO-48-44/2012 zo 17. 12. 2012, v prípade povodňových záchranných prác podľa vyhlášky Ministerstva životného prostredia č. 251/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vyhodnocovaní výdavkov na povodňové zabezpečovacie práce, povodňové záchranné práce a povodňové škody.
4. Evidencia a uloženie dokumentácie spracovanej počas riešenia následkov mimoriadnej udalosti.
5. Výber dokumentácie pre uloženie do archívu.
6. Zabezpečenie prehliadky zdravotného stavu osôb, ktoré sa podieľali na likvidácii následkov mimoriadnej udalosti.
7. Zabezpečenie ošetrovania použitého materiálu a techniky a špeciálnych prístrojov.
8. Spracovanie záverečnej správy o organizácii, riadení a priebehu záchranných prác a navrhnutie preventívnych návrhov a opatrení.

Spracoval: **PaedDr. Ľubomír Betuš, CSc.**

vedúci SVP Spišská Nová Ves

Ilustračné foto: **archív redakcie**

Použité zdroje:

- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov,
- Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 328/2012 Z. z. o zabezpečovaní evakuácie v znení neskorších predpisov,
- Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 388/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečovanie technických a prevádzkových podmienok informačného systému civilnej ochrany v znení neskorších predpisov,
- Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 523/2006 Z. z. o podrobnostiach na zabezpečenie záchranných prác a organizovania jednotiek civilnej ochrany v znení neskorších predpisov,
- Vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 98/2003 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výdavkoch na hospodársku mobilizáciu z prostriedkov štátneho rozpočtu.

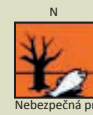
Nebezpečné látky

Jedovatá

Škodlivá

Nebezpečná pre životné prostredie

Nitrotoluén

Všeobecné vlastnosti

Ďalšie názvy: 2-nitrotoluén, (o-nitrotoluén), 3-nitrotoluén, (m-nitrotoluén), 4-nitrotoluén (p-nitrotoluén)

UN-kód: 1664

Kemlerov kód – číslo nebezpečenstva: 60

Číslo EC (EINECS): 201-853-3

Registračné číslo CAS: 88-72-2

Všeobecné informácie: ide o jedovatú, škodlivú a pre životné prostredie nebezpečnú žltú olejovitou aromatickú látku. Kvapalina sa rýchlo odparuje, so vzduchom tvorí výbušnú zmes. Pary sú ťažšie ako vzduch, čo môže spôsobiť dlhodobú kontamináciu priestorov tesne nad povrchom zeme, prípadne iných podzemných terénnych útvarov (šachty, kanalizačné potrubia, pivnice ap.). Vyskytuje sa v usporiadaní polôh orto, meta a para postavenia metylvej (CH_3) a nitro (NO_2) skupiny na benzénovom jadre, resp. tiež udávané pozície 2, 3, 4. Pri tepelnom rozklade vznikajú toxické produkty horenia, najmä nitrózne plyny (oxidy dusíka), aromatické uhľovodíky, ako aj nižšie uhľovodíky a oxidy uhlíka! Z chemického hľadiska patrí medzi aromatické dusíkaté zlúčeniny.

Klasifikácia chemickej látky: pre človeka je látka mimoriadne nebezpečná, pretože okrem uvedených znakov nebezpečenstva predstavuje aj riziko karcinogénnych a mutagénnych účinkov a genetického poškodenia plodu. Pre životné prostredie predstavuje vážne ekologické nebezpečenstvo. Pre prípustné koncentrácie sa vzťahujú na ovzdušie aj pitnú vodu závažné hygienické ukazovatele. Ich prekročenie si vyžaduje prijímanie prísnych bezpečnostných opatrení.

Možnosti použitia látky: látka má veľmi široké použitie v organickej technológii. Je východiskovou látkou pre ďalšie zložité organické produkty. Má veľký význam pri výrobe farbív, vo farmaceutickom priemysle a výrobe výbušnín.

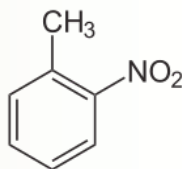
Látka v životnom prostredí: do životného prostredia sa dostáva v rámci výroby a iných technologických postupov, pre životné prostredie je nebezpečná. Vo voľnej prírode sa látka nenachádza.

Často sa môže vyskytovať s inými organickými rozpúšťadlami ako sú acetón, benzén, toluén a xylén. A to najmä, ak sa jedná o farbivá, alebo o výbušniny.

Rizikové zdroje: výroba, manipulácia, preprava (v malom i vo veľkom množstve).

Sumárny vzorec: $\text{C}_7\text{H}_7\text{NO}_2$

Štruktúrny vzorec: izomér – 2 nitrobenzén (alebo o-nitrobenzén)

Fyzikálne a chemické vlastnosti

Forma: olejovitá kvapalina

Farba: svetlo žltá

Zápach: aromatický a po horkých mandliach

Mólová hmotnosť (g/mol): 137,13

Teplota tavenia: $-3\text{ }^\circ\text{C}$ až $-4\text{ }^\circ\text{C}$

Teplota varu: 221 až $222\text{ }^\circ\text{C}$

(pri 1013 hPa)

Teplota vzplanutia: $106\text{ }^\circ\text{C}$

Teplota vznietenia: $420\text{ }^\circ\text{C}$

Hustota (g/cm³): 1,16

Relatívna hutnosť pár voči vzduchu: 4,73 (približne 5 x ťažší ako vzduch)

Dolná medza výbušnosti (%): 1,47 – so vzduchom

Horná medza výbušnosti (%): 8,80 – so vzduchom

Rozpustnosť vo vode (g/l): 0,65 – pri $20\text{ }^\circ\text{C}$

Hodnota pH (H₂O): 6 až 8

Toxikologické informácie, charakteristické prejavy a hygienické limity

Všeobecná toxikologická informácia: látka patrí do skupiny toxikologicky významných dusíkatých aromatických uhľovodíkov. Po intenzívnejšej alebo dlhodobejšej intoxikácii, najmä počas havárií a v pracovnom prostredí, látka môže spôsobovať u exponovaných osôb trvalé poškodenie pečene, ľadvín a môže dochádzať k met-hemoglobinémii (poruchám krvotvorby), ako i poškodeniam kože s vyvolaním alergických ochorení. Súčasne tiež pôsobí na centrálny nervový systém a môže vyvolávať nežiaduce reakcie v organizme s podozrením na karcinogenitu.

Pri horení hrozí nebezpečenstvo vzniku najmä oxidu uhoľnatého, aromatických uhľovodíkov, nižších uhľovodíkov a oxidov dusíka! Všeobecné nebezpečenstvo predstavuje aj únik kvapaliny, pár a plynu do kanalizácie, pivníc, výkopov, jám a podobných terénnych nerovností, pretože pary sú približne 5x ťažšie ako vzduch. Najdôležitejším opatrením je zastavenie úniku plynu a zabránenie kontaktu s otvoreným ohňom, horúcimi plochami alebo elektrickou iskrou!

Reaktivita a chemická stabilita: zmesi výparov so vzduchom sú pri intenzívnom zahriatí výbušné. Veľmi intenzívne prebieha reakcia látky so silnými oxidačnými činidlami, alkalickými kovmi, kovmi alkalických zemín, kyselinami!

Kontrola expozície – prípustné hygienické limity: najvyšší prípustný expozičný limit (NPEL) v súlade s Nariadením vlády SR č. 471/2011 Z. z. a podľa Nariadenia vlády SR č. 355/2006 Z. z., prílohy č. 1 je akceptovateľná objemová koncentrácia plynu v pracovnom prostredí, 8 hod. prevádzky, priemerná koncentrácia = 1 ppm, čo sa rovná hodnote $6\text{ mg}\cdot\text{m}^{-3}$, alebo krátkodobá hraničná hodnota = 2 ppm, čo sa rovná hodnote $12\text{ mg}\cdot\text{m}^{-3}$.

Charakteristické prejavy po zasiahnutí

Po vdýchnutí: má dráždivé účinky na horné dýchacie cesty, spôsobuje dýchacie ťažkosti, kašeľ, dýchavičnosť, nevoľnosť, únavu, poruchy centrálného nervového systému – chvenie, kŕče, narkózu. Ďalej zvracanie, bolesť hlavy a kardiovaskulárne poruchy, poruchy centrálného nervového systému. Mimoriadne nebezpečný je najmä uzatvorený, nedostatočne vetraný priestor, ale aj po masívnom úniku látky do prostredia, najmä pri výrobe a manipulácii vo veľkých množstvách.

Po kontakte s pokožkou: môže spôsobiť podráždenie kože, otravy, poškodenie kože – alergickú reakciu.

Po kontakte s očami: podráždenie a celkové poškodenie. Riziko zákalu rohovky.

Opatrenia prvej pomoci

Po vdýchnutí: čo najrýchlejšie dopraviť na čerstvý vzduch, podľa potreby dať umelé dýchanie z úst do úst. V uzavretých priestoroch zabezpečiť prívod čerstvého vzduchu! V prípade potreby kyslíková maska!

Po kontakte s pokožkou: postihnuté miesto opláchnuť a umyť veľkým množstvom čistej tečúcej vody. Z povrchu tela vždy odstrániť kontaminovaný odev.

Po kontakte s očami: okamžite vyhľadať lekársku pomoc a zabezpečiť intenzívny výplach očí (viečok) pod tečúcou vodou po dobu min. 5 až 10 minút. Vždy je potrebné zabezpečiť lekársku kontrolu zasiahnutých!

Ochrana

Ochrana očí, dýchacích ciest a orgánov: autonómny dýchací prístroj s lícnicou. Ochrana je potrebná v prípade veľmi vysokých koncentrácií v uzatvorenom priestore! Pri práci používať ochranné okuliare s bočným chráničom. Používame filter typ A podľa (DIN 3181) pre výpary organických zlúčenín.

Ochrana rúk: gumové nepriepustné rukavice podľa direktívy EC 89/686/EEC a následnej normy EN374. Zasiahnuté miesto ošetriť tečúcou vodou, mydlom a použiť regeneračný krém na zasiahnutú pokožku.

Ochrana kože: antistatický protichebecký ochranný odev.

Osobná hygiena: podľa situácie a rozsahu zasiahnutia. Odporúča sa hygienická očista najmä po zasiahnutí kvapalinou a pobyte vo vyšších koncentráciách v uzatvorenom priestore!

Dekontaminácia

Dekontaminácia sa vykonáva najčastejšie formou opláchnutia veľkým množstvom vody, umytím zasiahnutého miesta vodou a saponátom a ošetrovaním pokožky regeneračným krémom. Na odstraňovanie látky z povrchu možno účinne použiť absorbent typu Chemisorb, prípadne iné vhodné adsorbujúce materiály. Odpady sa likvidujú v súlade s nariadením o odpadoch č. 2008/98 ES, ako aj v súlade s národnou legislatívou. Procesy týkajúce sa vracania chemikálií a nádob si pozrite na stránke: www.retrologistik.com.

Detekcia látky

Podrobnejšia analýza je náročná a vyžaduje si osobitné analyzátory alebo špecifické detekčné trubičky. Často sa v praxi používa foto-ionizačná detekcia za predpokladu, že látka má dostupný kalibračný údaj a údaj o ionizačnom potenciáli látky. Analýzu kvapalín a plynov vykonávajú príslušné kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany (v Nitre, Slovenskej Ľupči a Jasove). Na analýzu je potrebné dodať minimálne 10 litrov plynnej vzorky (odobratého vzduchu do plynového vaku), alebo podozrivú kvapalinu o objeme minimálne 100 ml (ale-

bo min. 100 g vzorky). Na podrobnú analýzu sa v laboratórnych podmienkach KCHL CO využíva aj technika GC-MS, IR a Ramanova spektrometria.

Hasiace prostriedky v prípade požiaru

Vhodné hasiace prostriedky sú voda, oxid uhličitý, pena a suchý prášok.

Ekologická informácia

Látka je nebezpečná pre životné prostredie (ryby, dafnie), môže spôsobovať kontamináciu povrchových a spodných vôd určených pre zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou. Preto je potrebné vždy zabrániť preniknutiu látky do pôdy, vody a kanalizácie. Odpady je potrebné likvidovať v súlade s Nariadením o odpadoch č. 2008/98 ES, ako aj v súlade s národnou legislatívou o odpadoch. Látka sa nesmie miešať s ostatným odpadom. Je ťažko biologicky degradovateľná.

Bezpečnostné informácie

H350 – môže spôsobiť rakovinu
 H340 – môže spôsobiť genetické poškodenie
 H361 – podozrenie na poškodenie plodnosti
 H302 – škodlivý pri požití
 H411 – toxický pre vodné organizmy s dlhodobými účinkami
 P201 – pred použitím sa oboznámte s osobitnými pokynmi
 P273 – zabráňte uvoľneniu do životného prostredia
 P308 + P313 – po expozícii alebo podozrení z nej vyhľadajte lekársku pomoc

Poznámka: tieto nové bezpečnostné označenia v rámci EÚ sú ekvivalentné s používaním staršieho bezpečnostného označenia v podobe R a S viet a sú v súlade s novou legislatívou platnou od roku 2010 pre prácu s nebezpečnými látkami.

Symbole nebezpečenstva

T – Jedovatá
 Xn – Škodlivá
 N – Nebezpečná pre životné prostredie.
 Ďalšie podrobné informácie v prípade tiesňového volania získate na adrese: Toxikologické informačné centrum, Bratislava, tel.: 02/54 774 166, alebo v karte bezpečnostných údajov.

Ing. Miloš Kosír
 vedúci KCHL CO Nitra
 Ilustračné foto: archív redakcie

Biologické ohrozenie

Globálne klimatické zmeny a šírenie infekčných ochorení

Na začiatku nášho 21. storočia so železnou a neúprosnou pravidelnosťou, stále častejšie postihujú nielen územie Slovenska, strednej Európy, ale aj iné oblasti zemegule rozsiahle povodne. Táto závažná živelná pohroma sa stala globálnym problémom, závažnou pohromou súčasnosti, ohrozujúcou stále viac verejné zdravie. Povodne sú hlavne dôsledkom prebiehajúcich globálnych klimatických zmien, typických okrem iného nárastom priemernej ročnej teploty atmosféry, oceánov a povrchu pevnín v dôsledku tzv. skleníkového efektu. Tento nebezpečný fyzikálny jav vyvolávajú skleníkové plyny.

Pre postihnuté územia povodne pri-nášajú okrem rizika priameho ohrozenia života a zdravia obyvateľov a závažných materiálnych škôd, aj ohrozenia v podobe typických náletov rojov premnožených komárov, ktoré môžu prenášať na ľudí už aj predtým neznáme tropické parazitárne a infekčné ochorenia. Funkcia komárov ako vektorov (prenášačov) pôvodcov infekčných ochorení bola ešte v 20. storočí tradične spájaná výlučne s tropickými oblasťami sveta. Tieto sú charakteristické napr. výskytom veľmi nebezpečného hromadného ochorenia – malárie, spôsobujúcej ročne milióny úmrtí. **Komáre však prenášajú aj viacero ďalších ochorení.** Hoci väčšina z nich ostáva naďalej rizikovým faktorom trópov, globálne klimatické zmeny spôsobili, že **pôvodcov niekoľkých závažných ochorení prenášajú komáre už aj v našich zemepisných šírkach.** Tento dotieravý, neodbytný nepríjemný hmyz je prirodzeným obyvateľom mokradí, lužných lesov, pravidelne zaplavovaných území v okolí riek a potokov, ale aj vlhkej trávy parkov a záhrad. Tieto oblasti sú ideálnym prostredím pre ich masívne rozmnožovanie. Komáre sú mimoriadne prispôsobivé, ich larvy sa môžu vyliahnúť z vajčiek nakladených samičkou aj v zabudnutej pneumatike s dažďovou vodou, alebo závaracom pohári od uhoriek s vodou ponechanom v záhrade už za dva týždne.

Komáre kolonizujú celý svet. Na Zemi ako živočíšny druh prežívajú už milióny rokov, ale ich výskyt je v dnešnej dobe mnohonásobne rozšírenejší. Druhy komárov, ktoré prenášajú pôvodcu malárie, sa už objavili aj na našom území. Nebol to ale historicky ich prvý výskyt. Tieto komáre boli premnožené už v 30. a 40. rokoch 20. storočia, najmä v močiarskoch na území východného Slovenska. Už v roku 2004 bol v prírodnej rezervácii Jurský Šúr pod Malými Karpatmi zistený

nebezpečný druh nám dobre známeho komára rodu *Anopheles*, ktorý je typickým prenášačom malárie. Obdobne bol jeho výskyt potvrdený pred pár rokmi aj v lužných lesoch lemujúcich hraničnú rieku Moravu. Prečo sa *Anopheles* vrátil a šíri sa v Európe na vyššie severné zemepisné šírky? Lebo preňho výhodné životné podmienky nachádza v dôsledku globálneho otepľovania stále vyššie smerom k severnému pólu. Celosvetová priemerná teplota sa za posledných 100 rokov zvýšila o $0,74 \pm 0,18$ °C.

Ďalším významným živočíšnym druhom prenášajúcim pôvodcov infekčných ochorení na území strednej Európy sú **viaceré rody kliešťov**. Ich výskyt entomológovia zaznamenali už nielen na stanovištiach v nebývalej nadmorskej výške 1100 až 1200 metrov nad morom, ale na prekvapenie až v mestských parkoch, sadoch a záhradách, kam ich preniesli vtáky! Nesmieme zabúdať ani na hlodavce, ktoré sa v niektorých rokoch premnožujú a prenosom pôvodcov infekčných ochorení na ľudí závažne ohrozujú verejné zdravie.

Šírenie infekčných ochorení v globálnom meradle je podmienené viacerými faktormi, vrátane sociálnych, ekonomických, ekologických podmienok, prístupu ľudí k zdravotnej starostlivosti, ich zodpovedného správania a prirodzenej imunity voči infekčným ochoreniam u každého jednotlivca. Vefa pôvodcov infekčných ochorení a ich prenášačov (vektorov) obzvlášť citlivo reaguje na klimatické podmienky. Z množstva vedeckých pozorovaní a výskumov vyplynul záver, že infekčné ochorenia sa lepšie šíria pri vyšších teplotách.

Základná odborná terminológia

Globálne klimatické zmeny sú zmeny celosvetovej klímy v 20. a 21. storočí, ktoré majú prirodzený pôvod (klimatické

zmeny) aj antropogénny pôvod (klimatická zmena). Klimatická zmena je dôsledkom činnosti ľudí od industriálnej revolúcie začatej v Anglicku (cca od roku 1750) doteraz.

Globálne otepľovanie je zložitý a doteraz úplne neobjasnený proces, ktorého výsledkom je vzostup priemernej teploty oceánov, zemského povrchu a atmosféry v intervale niekoľkých desiatok až stoviek rokov v mierke celej planéty. Užšie sa tento termín používa pre globálne klimatické zmeny pozorované na konci 20. a začiatku 21. storočia. Podľa záverečných správ expertov v rámci Medzinárodného panelu o zmene klímy (Intergovernmental Panel of Climate Change = IPCC) sa na tomto zvýšení výraznou mierou podieľajú emisie tzv. skleníkových plynov (Greenhouse Gases).

Skleníkový efekt je proces, pri ktorom atmosféra spôsobuje ohrievanie planéty tým, že ľahko prepúšťa slnečné žiarenie, ale tepelné (infračervené) žiarenie o väčších vlnových dĺžkach spätne vyžarované z povrchu planéty do kozmu účinne absorbuje, jeho časť ako reflektor odráža naspäť a bráni tak jeho úniku do medziplanetárneho priestoru. Mars, Venuša a ďalšie nebeské telesá s atmosférou (ako napr. Titan) tiež vykazujú skleníkový efekt, ale my hovoríme hlavne o skleníkovom efekte na Zemi.

Skleníkové plyny sú atmosférické plyny najviac prispievajúce ku skleníkovému efektu. Skleníkovými plynmi prirodzeného pôvodu sú: vodná para, oxid uhličitý (CO_2), metán (CH_4) a oxid dusný (N_2O). Skleníkovými plynmi antropogénneho pôvodu sú medzinárodnými dohovormi (ako napr. Kjótsky protokol) stanovené a kontrolované plyny: CO_2 , CH_4 , N_2O , ozón O_3 , čiastočne (HFC) a úplne (PFC) fluorované uhľovodíky, fluorid sírový (SF_6), tvrdé (CFC) a mäkké freóny

(HCFC), halóny (zlúčeniny fluóru, brómu, vodíka a chlóru).

Verejné zdravie je úroveň zdravia spoločnosti, ktorá zodpovedá úrovni poskytovanej zdravotnej starostlivosti, ochrany a podpory zdravia a ekonomickej úrovni spoločnosti.

Prenosné (infekčné) ochorenie je definované ako choroba vyvolaná biologickým faktorom, ktorý je schopný vyvolať individuálnu alebo hromadnú infekciu, ochorenie alebo otravu u ľudí.

Vektor (prenášač) infekčného ochorenia je spravidla hmyz alebo hlodavec, ktorý prenáša pôvodcu prenosného ochorenia z rezervoáru (zdroja) na ohrozeného človeka alebo zvieru v rámci infekčného (nákazového) reťazca.

Globálne klimatické zmeny a verejné zdravie

Globálne klimatické zmeny môžu, vykazujú a naďalej budú vykazovať ďalekosiahly negatívny vplyv na verejné zdravie. Ich dôsledky zahŕňajú napr. úmrtia a hospitalizácie v dôsledku vln horúčav a sucha, podchladenia z fujavíc a snehových búrok, úmrtia, úrazy a infekčné ochorenia v dôsledku povodní, ako aj prípadné posuny v plošnom rozsahu šírenia pôvodcov ochorení prenášaných vektormi. Sem patria pôvodcovia, ako hantavírus, pôvodca horúčky západného Nílu a horúčky Dengue, vírus kliešťovej encefalitídy, pôvodcovia Lymskej choroby (baktéria) a malárie (plazmódium). Najdôležitejšia a varovná pre budúcnosť je neradostná, varovná prognóza potenciálnych dopadov zmien životného prostredia na verejné zdravie. Tieto sa budú stupňovať, ak sa podmienky pre život a udržanie zdravia budú naďalej zhoršovať. Zmeny životného prostredia predstavujú závažnú výzvu pre verejné zdravie, lebo môžu byť náhle a nečakané, ale môžu byť tiež zdĺhavé a postupné.

Globálne klimatické zmeny a infekčné ochorenia

Globálne klimatické zmeny môžu zádane ovplyvniť distribúciu a prenos infekčných ochorení, ovplyvňujú rozdelenie vektorov, ktoré môžu niesť aj viacerých pôvodcov ochorení. Ovplyvňujú aj ľudské správanie ohľadom dlhšieho pobytu v oblastiach so zvýšeným výskytom infekčných ochorení a vyššej expozície ich pôvodcom (napr. čas strávený na lúke a v parku a na okraji lesa,

kde žijú kliešte).

Článkonožcami ako kliešte sú prenášané infekčné ochorenia kliešťová encefalitída, Lymská choroba, dvojkrídlovcami ako komáre napr. horúčky Chikungunya a Dengue, piesočnými blchami (Sandflies) napríklad viscerálne leishmaniózy. Klimatické zmeny, ako teplejšie a dlhšie letá, teplejšie zimy a zvýšenie ročného úhrnu zrážok by mohli umožniť rozšíriť areál – stanovište pôsobenia vektorov, a teda zavliecť neočakávané infekčné ochorenia do oblastí nimi predtým nekolonizovaných.

Aj potravinami šírené salmonelózy sú veľmi citlivé na teplotu, čo znamená, že zvýšenie priemernej ročnej teploty by mohlo ohroziť bezpečnosť potravín. Globálne klimatické zmeny môžu ovplyvniť kvalitu vody a jej dostupnosť (na pitie, varenie a kúpanie) a zároveň viesť k zvýšenému riziku povodní s kontamináciou a ohrozením vodných zdrojov v niektorých regiónoch. U pôvodcov infekčných ochorení prenášaných vodou, ako napr. *Cryptosporidium* v pitnej vode, *Vibrio* baktérií a améb vo vode určenej na kúpanie, je potrebné skúmať ich potenciálne väzby na globálne klimatické zmeny.

Európska environmentálna a epidemiologická sieť Network (E3): 21st Century Surveillance

U každého z uvedených príkladov treba poukázať na prvky neistoty a neurčitosti. Globálne klimatické zmeny sú jedným z mnohých dôležitých faktorov, ktoré určujú a podporujú šírenie infekčných ochorení ruka v ruke s ľudskou a zvieracou populačnou dynamikou, intenzívnou globálnou úrovňou obchodu a cestovania, meniacimi sa postupmi využívania potenciálu území atď. Preto jednou z dôležitých oblastí činnosti Európskeho centra pre kontrolu ochorení so sídlom v hlavnom meste Švédska Stokholme (ďalej len ECDC) je ďalej kvantifikovať a preskúmať súvislosti medzi globálnymi klimatickými zmenami a ďalšími faktormi infekčných ochorení.

Celoeurópska schopnosť analyzovať, predvídať a reagovať na šírenie infekčných ochorení v dôsledku globálnych klimatických zmien sa v súčasnej dobe vyvíja nedostatočne. Množstvo dát – environmentálnych a epidemiologických – často nie je navzájom prepojené, čím sa zabraňuje, aby pre účely ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia agen-

túry pre životné prostredie a skupiny expertov získavali komplexnejšie pochopenie mnohopočetných a mimoriadne zložitých procesov, ktoré riadia environmentálne, a tiež ako ich dôsledok aj epidemiologické zmeny.

Pre riešenie tohto nedostatku ECDC skúma vývoj európskeho životného prostredia a epidemiológie cez E3 sieť, ktorá umožní spájať klimatologické a iné údaje o životnom prostredí a o infekčných ochoreniach, s cieľom posilniť európsku kapacitu prognózy (Forecasting), sledovania (Monitoring) a reakcie (Response) na hrozby, ktoré prinášajú úplne nové, prípadne znovu sa vynárajúce ochorenia.

V podrobnejšom zhodnotení účelu, sieť E3 má navzájom prepojiť informácie, údaje o epidémiách a údaje o výskyte a vývoji infekčných ochorení, určené pre dozor (Surveillance) nad nákazou (v súčasnosti sídli v ECDC v Stockholme, hlavnom meste Švédska) s meteorologickými veličinami, entomologickými údajmi, záznamami o sledovaní kvality vôd a ovzdušia, informáciami z družicového a leteckého diaľkového prieskumu Zeme, informácie o geológii a hustote osídlenia a mnoho ďalších informačných zdrojov. Vďaka integrácii a syntéze týchto dátových sád sa systémy dohľadu nad infekčnými ochoreniami môžu začleniť medzi environmentálne prekursori epidémií a pandémií a pripraviť tak orgány verejného zdravia na súčasné závažné výzvy našej doby. Toto je jediná reálna cesta, ako obmedziť dôsledky vplyvov globálnych klimatických zmien na šírenie infekčných ochorení u celosvetovej populácie.

Do budovania a prevádzky uvedenej siete sú plne zapojené aj orgány pre podporu, rozvoj a ochranu verejného zdravia Slovenskej republiky. O vplyve globálnych klimatických zmien na šírenie úplne nových alebo novo sa objavujúcich infekčných ochorení na Slovensku sa vyjadrujú pravidelne špecialisti oddelenia prírodne ohniskových nákaz Parazitologického ústavu SAV v Košiciach. Ako konštatoval jeho vedúci zamestnanec MVDr. Branislav Peťko, pod rozširovanie rôznych zoonóz (ochorení prenosných zo zvierat na človeka) sa podpisujú jednoznačne globálne klimatické zmeny. To znamená, či to chceme alebo nechceme, rýchlejšie rozširovanie pôvodcov tropických chorôb na nové oblasti, kde sa v minulosti nevyskytovali. Svoj vplyv na toto šírenie však majú aj rôzne spoločenské a hospodárske zmeny, vážne negatívne zásahy do životného prostredia, ktoré

nezodpovedný človek vykonal v posledných desaťročiach.

Najvýznamnejšími prenášačmi celého radu infekčných ochorení sú v našich podmienkach **kliešte, hlavne kliešť obyčajný (*Ixodes ricinus*)**. Tento, rozmermi menší druh kliešťa prenáša napr. **Lymeskú chorobu, kliešťovú encefalitídu, či ehrlichiozu**. Naše najväčšie kliešte, **dermacentory zas prenášajú babeziózu, tularémiu, či Q-horúčku**. V dôsledku globálnych klimatických zmien sa ich biotopy stále viac plošne rozširujú. K uvedenému prispieva i ľudská (ne)činnosť, napr. neobrábanie, ponechanie polí ladom, či nekosenie alebo nespásanie lúk. Vysoká vlhká tráva je ideálnym prostredím pre rozmnožovanie a šírenie kliešťov.

Zatiaľ čo kliešte ako typické možné prenášače infekčných ochorení rezonujú v povedomí verejnosti, **iba málo ľudí si uvedomuje možnosť nákazy parazitickým ochorením pri pobyte v prírode**. Podľa MVDr. Zuzany Hurnikovej je významným prenášačom nebezpečných parazitov líška. „Vďaka pravidelnej vakcinácii proti besnote sa stavy líšok v prírode značne zvýšili, v dôsledku čoho sa tieto mäsožravce sťahujú na územia, ktoré v minulosti neobývali. Stále častejšie ich možno stretnúť aj v prímestských oblastiach a mestách,“ upozornila Z. Hurniková.

Ide napr. o pásomnice, ktorých vajčkami sa môžeme nakaziť (echinokokóza) pri konzumácii lesného ovocia, či o svalovce špirálovité prenášané tepelne neupraveným mäsom. Riziková a krajne nevhodná je zdanlivo nevinná konzumácia neumytých lesných plodov, lebo ani ich opláchnutie vodou nemusí byť stopercentnou zárukou. Pri čučoriedkach, ktoré môžu prísť do kontaktu s výkalmi líšky, obsahujúcimi vajčka echinokoka (pásomnice), nestačí tento drobný plod umyť. Neodporúča sa ich preto konzumovať inak ako tepelne upravené – zavárané.

Špecialisti Parazitologického ústavu SAV zdôrazňujú pri častých stretnutiach so zástupcami tlačových periodík potrebu komplexného výskumu najvýznamnejších zoonóz, parazitonóz a ich prenášačov. Zdôrazňujú finančnú náročnosť liečby niektorých kliešťami vyvolaných ochorení a jednoznačný, objektívny význam a výhody mnohonásobne lacnejšej prevencie. Pri prechádzkach prírodou by sa mal človek chrániť pred prichytením kliešťov pokrytím dolných končatín

a trupu tela vhodným odevom (dlhé nohavice) a použitím účinných, kliešte odpudzujúcich repelentov. Mimoriadny význam má preto zodpovedné preventívne správanie sa ľudí v oblastiach vo zvýšenej miere ohrozených pôvodcami infekčných ochorení tak, aby sami seba zbytočne neohrozili.

Potenciálne infekčné ochorenia a ich globálne šírenie

Novo sa vynárajúce a znovu sa na našom území objavujúce infekčné ochorenia, prípadne potenciálne sa objavujúce v ďalšom období: malária, Lymeská choroba, horúčka Hanta (Hanta Fever), horúčka západného Nílu (West Nile Fever), horúčka Dengue (Dengue Fever), horúčka Chikungunya (Chikungunya Fever), kliešťová encefalitída, ehrlichioza, babezióza, tularémia, Q-horúčka (Q-Fever), viscerálna leishmanióza.

Je objektívny predpoklad, že s ich ničivými následkami bude naše obyvateľstvo (laická verejnosť) aj odborná verejnosť (hlavne členovia záchranných zložiek integrovaného záchranného systému a špecialisti-experti zabezpečujúci protibiologické opatrenia) nevyhnutne konfrontovaná v blízkej budúcnosti. **Nesmieme dovoliť, aby nás prípadný výskyt týchto infekčných ochorení prekvapil nepripravených.**

Aj túto jar čítame v tlači články s hrozivými titulkami: Bacha, kliešte už útočia: Rady a tipy, ako si s nimi poradiť, Pozor! Útočia kliešte!, Malí Drakulovia sa živia z nás. Prečo? ap.

Ako to s útokmi kliešťov a komárov vlastne je?

Kliešte na ľudí a zvieratá ako vhodné zdroje životodarnej krvi neútočia, lebo sú slepé a pomalé. Samičky kliešťov nás trpezlivo a verne očakávajú na trse trávy a na kríku, ale nie na strome, z ktorého by skákali na okoloidúce obeť. Samička kliešťa sa nachádza v komickej modlitebnej polohe so zdvihnutým prvým párom nôh, na ktorom má skvelý, mimoriadne citlivý detektor – Hallerov aparát na detekciu pohybu, tepla a emisií oxidu uhličitého (CO₂) budúceho hostiteľa. Len čo samička zacíti pohyb hostiteľa - darcu krvi, reflexívne sa prvým párom nôh prichytí na povrch tela a intuitívne presekne pokožku kliešťikmi. Do vzniknutého otvoru vsunie cicavo-bodný hypotomus opatrený háčikmi. Preto ho nemožno

bežne vytiahnuť, ale len pomocou háčikov na kliešte a iných technických pomôcok, ktoré už možno zakúpiť v drogériách a záhradkárstvach. Do rany vstrekne aj látku, ktorá potláča svrbenie a zároveň riedi krv, aby potrava lepšie tiekla. U komárov sa o útoku dá hovoriť. Najútočnejšie sú ázijské komáre tigrie (*Aedes albopictus* alebo *Stegomyia albopicta*), ktoré sa na naše územie začali šíriť len pred pár rokmi, v dôsledku prebiehajúcich globálnych klimatických zmien. V Nemecku a Taliansku boli objavené už v roku 2007 a vyvolali horúčku Chikungunya. Na ľudí a zvieratá útočia výlučne samičky komárov. Obidva nám dobre známe druhy hmyzu nie sú upírmi zo záľuby, zákernosti alebo zvrátenosti. Kliešte vo všetkých vývojových štádiách (larvy, nymfy a dospelí jedinci) krv potrebujú jednak na obživu a zároveň na dokončenie životného cyklu rozmnožovania, čo znamená na dozretie oplodnených vajčiek, ktoré potom nakladú na povrch pôdy. U komárov je odlišnosť – krvou sa neživia, iba nektárom. Krv sajú len samičky a slúži im ako výživa pre zárodoky ich vajčiek, ktoré kladú do stojatej, plytkej a teplej vody. Za 4 dni môžu byť ich dravé larvy na svete.

Uvedený predpokladaný, nevyhnutne nepriaznivý vývoj epidemiologickej a epizootickej situácie na území Slovenskej republiky si vyžiada zvýšenú pozornosť a vyššiu súčinnosť príslušných ústredných orgánov štátnej správy, orgánov miestnej štátnej správy a samosprávy preventívnymi opatreniami proti šíreniu infekčných ochorení podmienenému negatívnymi vplyvmi globálnych klimatických zmien. Musí sa zvýšiť realnosť plánovania a organizovania relevantných protibiologických opatrení najmä z pohľadu schopnosti včasnej, adekvátnej odpovede (Response) záchranných zložiek IZS na náhly výskyt nového infekčného ochorenia a vzájomnej súčinnosti síl a prostriedkov záchranných zložiek IZS.

(Dokončenie v budúcom čísle)

Spracoval: **Ing. Kamil Schön**
Pezinok

Použitie a odporúčané zahraničné a domáce informačné zdroje:

www.oie.int, www.who.int, www.ecdc.eu, www.osha.europa.eu, www.cdc.gov, www.health.gov.sk, www.mpsr.sk, www.svps.sk, www.primar.sk, www.cudzieslova.sk, sk.wikipedia.org.

Babylon v krízovom riadení

Staroveký Babylon, podľa Biblie Babel, čo v hebrejskom preklade znamená Zmätok, Chaos, bol po potope sveta údajne najväčším mestom na svete v ére rokov 1595 až 1157 pred Kristom. Predpokladá sa, že vzniklo niekedy v druhej polovici tretieho tisícročia pred Kristom v starovekej Mezopotámii pri rieke Eufrat. Podľa Biblie opísanej v Genezis (Gn 11,1 – 9) sa ľudia rozhodli postaviť mesto a vežu až do neba aby dokázali, že ich moc je podobná moci Božej. Lenže Bohu sa to nepáčilo, a preto rozhodol: „pomäťme tam ich jazyk, aby nik nerozumel reči druhého.“ Za vzburu proti Bohu a za trest boli ľudia roztrúsení po Zemi a ich jazyky zmätené, čo má byť vysvetlením existencie početných jazykov sveta. Po páde Babylonu tak nastalo obdobie zmätkov a politického vákuu. Archeologické výskumy vraj potvrdili, že údaje Genezis o vtedajšej dobe sú správne a pravdivé.

Roztrieštenie prvkov krízového manažmentu

Tolko na úvod z histórie starobylého mesta, ktorým sa tak trochu predznačuje problém krízového riadenia pri príprave na krízové situácie a ich riešenie. Jeho prvky sú v súčasnom právnom poriadku Slovenskej republiky roztrieštené do neprehľadného množstva právnych predpisov rôznych rezortov, ktorým chýba systémové previazanie do jedného funkčného a efektívneho celku. Táto roztrieštenosť spôsobuje ťažkopádnosť systému krízového riadenia a naň nadväzujúceho systému civilnej ochrany obyvateľstva, ktorého účinnosť pripomína skôr improvizáciu ako systémové a koncepčné riešenia. Podľa Prof. Ing. L. Šimáka, PhD., Katedry krízového manažmentu Žilinskej univerzity, má dokonalá organizácia v krízových situáciách veľký význam pri riadení krízy. Preto má byť budovaná na princípe centralizácie, čo vytvára podmienky na riadenie kríz prostredníctvom jednotného a koordinovaného celku a umožňuje zaviesť jednotné pravidlá v rôznych oblastiach spoločenského života, v rôznych rezortoch, podnikoch a vykonávať kontrolnú činnosť v celom systéme. V súčasnom období si aj vláda Slovenskej republiky uvedomuje závažnosť potreby systémového riešenia krízového riadenia, preto sa vo svojom programovom vyhlásení na roky 2012 až 2016 zaviazala navrhnuť takú právnu úpravu, ktorá zjednotí všetky právne i organizačné prvky krízového manažmentu (riadenia), vrátane civilnej ochrany a hospodárskej mobilizácie, s cieľom dobudovať funkčný integrovaný záchranný systém na úroveň zodpovedajúcu súčasným európskym štandardom. Z inštitucionálneho hľadiska treba konštatovať, že v právnom poriadku nemáme zedefinovaný pojem krízového manažmentu, ktorý by predstavoval sústavu inštitúcií zaoberajúcu sa skúmaním možností vzniku kríz a mimoriadnych udalostí, ich príčin a následkov a stanovo-

vaním nástrojov a opatrení na zmiernenie ich negatívnych následkov alebo so zameraním na ich prevenciu. Na plnení tejto významnej úlohy sa najmä na úseku civilnej ochrany obyvateľstva podieľajú orgány verejnej moci, právnické osoby, fyzické osoby podnikatelia ako aj iné osoby podľa miery ich zodpovednosti v tomto systéme. Základ pre pochopenie ako vnímať z organizačného a procesného hľadiska krízové riadenie, ktoré sú jeho orgány a kedy nastáva krízová situácia a mimoriadna udalosť v stave bezpečnosti štátu, t. j. mimo času vojny a vojnového stavu nám dáva zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov. Podľa tohto zákona sa rozumie krízovým riadením v stave bezpečnosti súhrn riadiacich činností orgánov krízového riadenia, ktoré sú zamerané na analýzu a vyhodnotenie bezpečnostných rizík a ohrození, plánovanie, prijímanie preventívnych opatrení, organizovanie, realizáciu a kontrolu činností vykonávaných pri príprave na krízové situácie a pri ich riešení. Orgánmi krízového riadenia sú vláda SR, bezpečnostná rada SR, bezpečnostné rady krajov a okresov, obvodné úrady, obce a Národná banka Slovenska. Krízovou situáciou v stave bezpečnosti sa rozumie, okrem výnimočného stavu a núdzového stavu, aj mimoriadna situácia, ktorá je právnym stavom vyhláseným podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov. Pre plnenie úloh krízového riadenia sú významné usmerňujúce ustanovenia tohto zákona z ktorých vyplýva, že orgány krízového riadenia plnia pri príprave na krízové situácie a pri ich riešení úlohy civilnej ochrany podľa osobitného predpisu, ktorým je zákon o civilnej ochrane obyvateľstva. Zákon zároveň dáva orgánom krízového riadenia oprávnenie ukladať aj povinnosti a vyžadovať plnenie opatrení hospodárskej mobilizácie v rozsahu ustanovenom zákonom č. 179/2011 Z. z. o

hospodárskej mobilizácii a o zmene a doplnení zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov.

Subsystémy civilnej ochrany a krízového riadenia

Tieto základné ustanovenia nám poskytujú všeobecnú predstavu o fungovaní systému krízového riadenia v súčasnosti. Zákon o krízovom riadení zo systémového hľadiska je potrebné chápať ako všeobecnú právnu úpravu ustanovujúcu prvky krízového riadenia (základné terminologické pojmy, orgány krízového riadenia a nástroje krízového riadenia), ktorá je určujúca pre postup pri príprave na krízové situácie a pri ich riešení najmä vo vzťahu k osobitným právnym predpisom, ktorými sa upravuje špecifická problematika vzniku a riešenia udalostí s nepriaznivým dopadom na život, zdravie, majetok alebo životné prostredie. Všeobecnú povahu právneho predpisu má aj zákon o civilnej ochrane obyvateľstva, ktorý vo všeobecnosti upravuje problematiku vzniku mimoriadnych udalostí, vyhlasovanie mimoriadnych situácií ako právneho stavu, upravujúci práva a povinnosti subjektov plniacich úlohy civilnej ochrany a použitie síl a prostriedkov, predovšetkým orgánmi verejnej správy na všeobecnej úrovni na zvládnutie mimoriadnej situácie. Niektoré osobitné právne predpisy, upravujú problematiku ochrany a vzniku mimoriadnych udalostí a iných udalostí špecificky (napr. zákon o ochrane pred povodňami, o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia, o veterinárnej starostlivosti, Atómový zákon, zákon o vodách, o odpadoch, o ochrane ovzdušia, o lesoch, o ochrane prírody a krajiny, o cestnej doprave, o doprave na dráhach, Letecký zákon a ďalšie). Tieto osobitné predpisy špecificky upravujú plnenie úloh a opatrení, sily a prostriedky,

ako aj postupy na ich zvládnutie orgánmi, ktoré sú na to určené. Sú zamerané na udalosti, ktoré vychádzajú z potreby čiastkovej ochrany života, zdravia, majetku a životného prostredia v jednotlivých činnostiach spoločenského života, u ktorých je predpoklad možného presahu ich hrozby, pôsobenia a následkov do mimoriadnych udalostí a vyhlásenia mimoriadnych situácií ako právneho stavu vyhlasovaného podľa zákona o civilnej ochrane obyvateľstva. Svojim významom takto tvoria dôležité subsystemy v rámci systému civilnej ochrany obyvateľstva. Preto tu vzniká nevyhnutnosť ich systémového previazania so zákonom o civilnej ochrane obyvateľstva, ako aj zákonom o krízovom riadení. Tejto požiadavke do istej miery vyhovuje v súčasnosti len právna úprava zákonom č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami a zákonom č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktoré svojou úpravou už predznačili nevyhnutnú cestu budúceho vývoja v krízovom riadení. Ostatné osobitné právne predpisy, ktorých sa mimoriadne udalosti významne dotýkajú, si žijú takzvané vlastným životom, pričom povinnosť vzájomného koordinovania a organizovania činnosti v krízových situáciách a pri mimoriadnych udalostiach nie je v týchto zákonoch explicitne ustanovená, resp. absentuje. Možno preto konštatovať, že záväzok vlády Slovenskej republiky v programovom vyhlásení je značne pragmatický a možno ho považovať za reformu krízového riadenia. Jej hlavným účelom by malo byť legislatívne prepojenie osobitných právnych predpisov s právnymi úpravami všeobecnej povahy tak, aby sa organizačne, legislatívne, ale i procesne zabezpečilo vytvorenie komplexného a uceleného systému krízového riadenia a systému civilnej ochrany obyvateľstva do jedného funkčného celku, ktorým sa zabezpečí efektívne riešenie krízových situácií, mimoriadnych udalostí a ostatných udalostí, vrátane ich prevencie a obnovy a to na všetkých úrovniach verejnej správy po vertikálnej a horizontálnej línii.

Kľúčové problémy transformácie krízového riadenia

K naplneniu tejto predstavy je potrebné načrtnúť niektoré organizačné a legislatívne opatrenia, ktoré sú pre re-

alizáciu reformy krízového riadenia kľúčové:

- 1. určenie čiastkových ochrán (sub-systémov) systému civilnej ochrany obyvateľstva** prostredníctvom skríningu vzniku udalostí s možným presahom do mimoriadnych udalostí a vyhlásenia mimoriadnej situácie podľa zákona o civilnej ochrane obyvateľstva, ktoré sú upravované osobitnými právnymi predpismi, a ktoré bude nevyhnutné legislatívne previazať so zákonom o civilnej ochrane obyvateľstva a zákonom o krízovom riadení. K tomuto je potrebné vykonať dôslednú vecnú a právnu analýzu. V súčasnosti neexistuje register alebo evidencia vyskytujúcich sa takýchto udalostí, ktoré by na ústrednej, ale i regionálnej úrovni poskytovali orgánom krízového riadenia dostatočný prehľad umožňujúci zabezpečovať prípravu na krízové situácie a na ich riešenie organizovaním a koordináciou tejto činnosti;
- 2. zadefinovanie jednotnej terminológie krízového riadenia** v ustanoveniach právnych predpisov, ktoré riešia problematiku krízových situácií a mimoriadnych situácií. Ide o nevyhnutnosť zabezpečiť jazykovo a terminologicky správny a jednotný výklad všeobecných pojmov používaných v právnych predpisoch, ale i rad absentujúcich pojmov, čo pre správnu aplikáciu zákonov v praxi je mimoriadne významné. Odstráni sa tým napr. aj zavedenie tzv. pojmov pre účely toho ktorého osobitného zákona, ktoré sú v konečnom dôsledku mätúce, významovo nesprávne a nenadväzujúce na všeobecné pojmy;
- 3. stanovenie jasného pendanta k orgánom krízového riadenia a stanovenie jeho povinností spolupracovať a koordinovať činnosť pri príprave a riešení krízových situácií a mimoriadnych udalostí**, t. j. príslušného orgánu verejnej správy na špecializovanej úrovni, ktorý je oprávnený podľa osobitných právnych predpisov vykonávať riadenie udalostí, prijímať úlohy a opatrenia, nasadzovať sily a prostriedky na ich riešenie a ktorý bude oprávnený navrhovať orgánom krízového riadenia aj vyhlásenie niektorého z právnych stavov počas krízovej situácie alebo mimoriadnu situáciu. Činnosť orgánov krízového riadenia na zvládnutie krízovej situácie na všeobecnej úrovni si

nevyhnutne vyžaduje účinnú spoluprácu a koordináciu s orgánmi podieľajúcimi sa na riešení krízovej situácie a mimoriadnej udalosti na špecializovanej úrovni;

- 4. zabezpečenie previazania plánovacej dokumentácie krízového riadenia** z úrovne osobitných predpisov na všeobecnú, s vyústením do jedného ústredného plánovacieho dokumentu, ktorým bude krízový plán. Krízový plán by mal byť jedným zo základných zjednocujúcich nástrojov orgánov krízového riadenia pri príprave a riešení krízových situácií a mimoriadnych udalostí, pretože krízové plánovanie je jedným z nevyhnutných predpokladov na dosiahnutie požadovanej miery bezpečnosti a tým aj pripravenosti na riešenie krízových situácií. Krízový plán by mal na základe analýzy rizík obsahovať súbor dokumentov, procesov, nástrojov a opatrení, ktoré vykonávajú orgány verejnej správy, právnické osoby a fyzické osoby podnikatelia a iné osoby na prevenciu a riešenie krízových situácií a odstraňovanie ich negatívnych následkov;
- 5. ustanovenie všeobecnej oznamovacej právnej povinnosti hlásiť vznik mimoriadnej udalosti, ako aj iných udalostí na číslo tiesňového volania 112.** Týmto legislatívnym a organizačným opatrením sa sleduje najmä zabezpečenie monitorovania vzniku mimoriadnych udalostí a iných udalostí v záujme ich efektívneho vyhodnocovania a prijímania adekvátnych preventívnych opatrení pri ich riešení. Zabezpečí sa tým zber a spracovanie nevyhnutných informácií pre informačný systém krízového riadenia, ktorý využívajú orgány krízového riadenia. Súčasťou informačného systému krízového riadenia je aj informačný systém civilnej ochrany a informačný systém integrovaného záchranného systému. Týmto opatrením sa zabezpečí potrebnosť previazania informačného systému krízového riadenia aj s ďalšími informačnými systémami, ktoré využívajú orgány verejnej správy podľa osobitných predpisov, napr. informačný systém jednotného informačného systému zimnej spravodajskej služby, jednotný informačný systém v cestnej doprave a podobne, ktoré môžu byť prínosom pre riadenie a koordináciu činnosti orgánom krízo-

vého riadenia.

Uvedené systémové riešenie bude základom i pre riešenie a zabezpečenie efektívnejšieho fungovania integrovaného záchranného systému v Slovenskej republike. Treba poznamenať, že ide o náročnú úlohu, ktorá bude behom na dlhé trate vzhľadom na veľký počet právnych predpisov, ktoré bude potrebné v tejto súvislosti otvoriť a revidovať, a to aj v nadväznosti na prebiehajúcu reformu verejnej správy ESO, ktorá by mala podstatným spôsobom zjednodušiť aj riadiacu a koordinačnú úlohu orgánom krízového riadenia pri príprave na krízové situácie a ich riešení.

JUDr. Jozef Harnádek

Zdroje:

- Krízový manažment vo verejnej správe Slovenskej republiky, plk. doc. Ing. Ladislav Šimák, PhDr., Fakulta špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity, Žilina, 1998.
- Krízové plánovanie v Slovenskej republike, Ing. Ladislav Novák, Ph.D., Fakulta špeciálneho inžinierstva, Katedra manažmentu, Žilinská univerzita, ISSN 1336-5851.
- Terminologický slovník krízového riadenia, Žilina 2005, ISBN 80-88829-75-5.
- Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na roky 2012 až 2016.
- Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov.

- Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 179/2011 Z. z. o hospodárskej mobilizácii a o zmene a doplnení zákona č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 372/2012 Z. z. o štátnych hmotných rezervách a o doplnení zákona č. 25/2007 Z. z. o elektronickom výbere mýta za užívanie vymedzených úsekov pozemných komunikácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred podvodmi.

Dokumenty upravujúce úlohy na úseku IZS, civilného núdzového plánovania a ochrany kritickej infraštruktúry

Zabezpečovanie ochrany života, zdravia, majetku a životného prostredia je hlavnou náplňou práce sekcie krízového riadenia Ministerstva vnútra SR. V tejto oblasti plní úlohy, ktoré boli stanovené ministerstvom v Konceptii organizácie, fungovania a rozvoja integrovaného záchranného systému na roky 2011 až 2015 v Návrhu nevyhnutných štrukturálnych opatrení na zabezpečenie fungovania integrovaného záchranného systému v oblasti informačno-komunikačných technológií.

Plní tiež úlohy stanovené Smernicou pre civilné núdzové plánovanie v Slovenskej republike a Smernicou Rady EÚ 2008/114/ES z 8. decembra 2008 o identifikácii a označení európskych kritických infraštruktúr a zhodnotení potreby zlepšiť ich ochranu, ako aj zákona č. 45/2011 Z. z. o kritickej infraštruktúre.

Plnenie úloh na úseku integrovaného záchranného systému

Cieľom Konceptie organizácie, fungovania a rozvoja integrovaného záchranného systému a Návrhu nevyhnutných štrukturálnych opatrení na zabezpečenie fungovania integrovaného záchranného systému v oblasti informačno-komunikačných technológií je vytvorenie lepšie fungujúceho integrovaného záchranného systému (ďalej len IZS) pomocou zabezpečenia efektívnejšieho koordinovania činnosti a postupov záchranných zložiek IZS pri príprave na nežiaduce udalosti alebo mimoriadne udalosti, či krízové situácie. V apríli 2012 sa totiž vláda SR vo svojom programovom vyhlásení zaviazala prijať opatrenia, ktoré zabezpečia dobudovanie

funkčného IZS na úrovni európskych štandardov. Zároveň sa zaviazala právne a organizačne zjednotiť všetky prvky krízového manažmentu, vrátane civilnej ochrany a hospodárskej mobilizácie. Návrh nevyhnutných štrukturálnych opatrení na zabezpečenie fungovania IZS schválený uznesením vlády SR č. 90 z 9. februára 2011 nadväzuje na Konceptiu organizácie, fungovania a rozvoja IZS. Návrh ponúka dve alternatívy a to komplexné systémové riešenie okamžitými, krátkodobými alebo dlhodobými opatreniami, čo je preferované riešenie alebo udržiavanie súčasného stavu v IZS s malými obmenami.

Na zabezpečenie lepšie fungujúceho integrovaného záchranného systému bola v roku 2012 realizovaná príprava na prechod operačných stredísk Horskej záchranej služby do informačno-komunikačnej infraštruktúry IZS. Operačné strediská boli vybavené pracovnými stanicami a terminálovými pracoviskami systému podpory. Prostredie systému podpory sa rozšírilo o ikonu – asistenčný monitoring Horskej záchranej služby, vďaka ktorému môžu byť operátori čísla tiesňového volania 112 v priamom dátovom spojení, vrátane mapového podkla-

du lokalizácie volajúceho, s dispečermi Horskej záchranej služby. Operačné stredisko záchranej zdravotnej služby SR, ako aj poskytovatelia zdravotnej starostlivosti boli vybavení rádiostanicami a boli integrovaní do rádiokomunikačnej siete ministerstva SITNO. Prioritnou hlavou komunikáciou medzi KS IZS a poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti a medzi záchrannými zložkami IZS navzájom sa stala rádiová komunikácia.

Na úseku reštrukturalizácie operačného riadenia IZS bola v súlade s koncepciou plánovaná integrácia 51 operačných stredísk okresných riaditeľstiev Hasičského a záchranného zboru (ďalej len HaZZ) a 44 operačných stredísk okresných riaditeľstiev Policajného zboru SR (ďalej len PZ) na 8 krajských operačných stredísk do konca roka 2013. Na realizácii integrácie týchto operačných stredísk z okresnej na krajskú úroveň sa stále pracuje. Doteraz bolo zintegrovaných celkom 18 operačných stredísk okresných riaditeľstiev HaZZ do priestorov KS IZS a 24 operačných stredísk okresných riaditeľstiev PZ do priestorov krajských riaditeľstiev PZ. Pre dosiahnutie plánovaných finančných úspor, ktoré integrácia okresných operačných stre-

dísk HaZZ a PZ na krajskú úroveň prinesie, je nevyhnutné sa v ďalšom období venovať priestorovému riešeniu jednotlivých KS IZS, ich materiálo-technickému vybaveniu, ako aj finančnému zabezpečeniu realizácie týchto opatrení.

S predstaviteľmi Akadémie Policajného zboru bolo dohodnuté vytvorenie vzdelávacieho programu pre ďalšie odborné vzdelávanie zamestnancov v oblasti IZS. Cieľom tohto vzdelávacieho programu je zvýšiť vzdelanostnú úroveň zamestnancov koordinačných stredísk IZS.

V roku 2012 bola venovaná pozornosť oblasti psychologickú starostlivosť na úseku IZS, civilnej ochrany a krízového riadenia. Urobila sa analýza pracovných podmienok operátorov čísla tiesňového volania 112, ktorá sa realizovala formou ankety na koordinačných strediskách IZS. Zistenia vyplývajúce z usku- točnenej analýzy sú inšpiratívnym podkladovým materiálom pre zavedenie optimalizácie pracovných podmienok operátorov čísla tiesňového volania 112. Získané informácie boli zároveň využité aj pri tvorbe návrhu koncepcie psychologickú starostlivosť o operátorov čísla tiesňového volania 112.

Ďalší vývoj v oblasti informačno-komunikačných technológií na úseku IZS bude zameraný na vybudovanie novej jednotnej IKT architektúry pre všetky záchranné zložky a na spoluprácu a výmenu informácií medzi európskymi štátmi na základe operačného dokumentu Next Generation 112 Long Term Definition vytvoreného Európskou asociáciou tiesňového volania (EENA). V budúcnosti sa, okrem súčasného telefonického hovoru, totiž uvažuje o zavedení ďalších komunikačných možností s operátorom tiesňovej linky, napr. pomocou textových správ, video hovorov ap. Tým by sa zabezpečil lepší prístup najmä pre sluchovo postihnuté osoby k číslu tiesňového volania. Iný vyzváňací tón by operátora na koordinačnom stredisku upozornil na to, že pomoc potrebuje nepočujúca osoba. Preto sa uvažuje o zostavení databázy sluchovo postihnutých osôb, ktorých telefóny by vysielali špecifický signál.

Zavedením oznamov pred identifikovanými a neidentifikovanými hovormi (tzv. hlások) v roku 2011 došlo k zníženiu neidentifikovateľných volaní bez udalosti o cca 63 % a identifikovaných hovorov bez udalosti na číslo tiesňového volania 112 o cca 11 %. Je však potrebné prijať ďalšie procesné opatrenia proti neoprávneným volaniam na tiesňovú lin-

ku 112 a to pomocou vzdelávania najmä detí, ktoré tiesňovú linku zneužívajú najčastejšie. Pomôcť proti zneužívaniu čísla 112 by mohlo aj informovanie prostredníctvom médií o správnom používaní čísla tiesňového volania.

Od roku 2015 bude povinnou výbavou a súčasťou každého automobilu systém eCall. Z toho pre Slovenskú republiku vyplývajú povinnosti s jeho efektívnym zavedením. Jedná sa o automatickú technológiu volania pomoci zabudovaných do automobilových vozidiel, ktorá v prípade dopravnej nehody automaticky kontaktuje linku 112. V porovnaní s volaním napr. z mobilného telefónu môže eCall výrazne skrátiť čas odozvy na tiesňové volanie, pretože sa aktivuje okamžite po náraze.

Plnenie úloh na úseku civilného núdzového plánovania

Vyhodnotenie plnenia úloh zo smernice pre civilné núdzové plánovanie v Slovenskej republike v roku 2012 je spracované na základe bodu B.4. uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 4/2006 z 11. januára 2006 k návrhu Smernice pre civilné núdzové plánovanie v Slovenskej republike. Predmetné uznesenie ukladá ministrom vnútra Slovenskej republiky predložiť na rokovanie vlády SR vyhodnotenie plnenia úloh zo smernice pre civilné núdzové plánovanie do 31. marca každého nasledujúceho roku. Vyhodnotenie plnenia úloh jednotlivými ministerstvami a ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy podáva aktuálny prehľad o plnení úloh v uplynulom roku vyplývajúcich z Akčného plánu plnenia úloh civilného núdzového plánovania, ktorý je prílohou Smernice pre civilné núdzové plánovanie. Ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy, ktoré neplnili v roku 2012 konkrétne úlohy zo Smernice pre civilné núdzové plánovanie, plnili úlohy civilného núdzového plánovania vo svojej pôsobnosti. Išlo predovšetkým o vypracovanie plánov hlavných úloh v oblasti civilného núdzového plánovania, obranného plánovania a hospodárskej mobilizácie. Plnenie úloh, ktoré vyplývajú zo smernice a jej akčného plánu, nie je časovo ohraničené. Z toho dôvodu nie je predmetom vyhodnotenia plnenie úloh z časového hľadiska. Úlohy sú plnené na základe priorit, ktoré si rezorty a ďalšie ústredné orgány štátnej správy určili sami.

V smernici pre civilné núdzové plá-

novanie v Slovenskej republike sú definované hlavné oblasti civilného núdzového plánovania. Ide o:

- 1. oblasť: Vypracovanie pracovných postupov krízového manažmentu s dôrazom na použitie civilných zdrojov na podporu orgánov štátnej správy pri riešení následkov krízových situácií a na podporu vojenských operácií.** V rámci tohto bodu Ministerstvo vnútra SR vykonalo odbornú prípravu, pracovné porady i cvičenia pre odborníkov krízového manažmentu v orgánoch miestnej štátnej správy, krajských riaditeľstvách PZ a krajských riaditeľstvách HaZZ, s cieľom skvalitnenia ich pripravenosti a na udržanie funkčnosti štátnej správy a samosprávy počas krízových situácií. Zorganizovalo cvičenie HAVRAN 2012, ktorého cieľom bolo precvičenie a preverenie vzájomných väzieb, ako aj zistenie objektívneho stavu, pripravenosti a reakciu orgánov krízového riadenia, ich krízových štábov na všetkých stupňoch riadenia, predovšetkým činnosti vybraných ministerstiev, ďalších orgánov štátnej správy, územnej samosprávy, dotknutých inštitúcií, záchranných zložiek, vybraných poskytovateľov ústavnej zdravotnej starostlivosti a Slovenských elektrární, a. s., závodu Atómové elektrárne Bohunice.
- 2. oblasť: Poskytovanie síl a prostriedkov Slovenskej republiky na riešenie krízových situácií pre potreby členských štátov NATO.** Ministerstvo vnútra SR v rámci tohto bodu poskytuje podklady do databázy spôsobilostí pre riešenie následkov použitia chemických, biologických, rádioaktívnych a jadrových látok (ďalej len CBRN), ktorá obsahuje MODUL 1 a MODUL 2 na detekciu a identifikáciu CBRN látok, ako aj zoznam expertov rezortu vnútra v tejto oblasti. Databázou v súčasnosti disponuje Euroatlantické centrum pre odozvu na katastrofy – Euroatlantic Disaster Response Coordination Centre (ďalej len EADRCC), ktoré vedie prehľad o spôsobilostiach krajín v rámci Euroatlantickej partnerskej rady.
- 3. oblasť: Rozvíjanie dvojstranných a mnohostranných opatrení na uľahčenie prekračovania hraníc záchranným jednotkám a expertom.** Tento bod bol splnený prístupím

Slovenskej republiky k Memorandu o porozumení na uľahčenie životne dôležitej civilnej cezhraničnej dopravy v roku 2008.

4. oblasť: Určovanie a zapájanie odborníkov do procesu na podporu plnenia opatrení krízového manažmentu v oblasti civilného núdzového plánovania a expertov do Euroatlantického centra pre reakciu pri krízových situáciách.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky vo vzťahu k EADRCC plní funkciu národného kontaktného miesta Slovenskej republiky. V spolupráci s EADRCC bola v roku 2012 prostredníctvom kontaktného miesta poskytnutá materiálna humanitárna pomoc Jordánsku a Čiernej Hore v celkovej výške 170 000, €.

5. oblasť: Podpora činnosti plánovacích výborov a komisií Výboru pre civilné núdzové plánovanie NATO (ďalej len CEPC NATO).

Ministerstvo vnútra gesturuje oblasť spolupráce s CEPC NATO a v tomto smere spolupracuje so Stálou delegáciou Slovenskej republiky pri NATO. V rámci CEPC NATO pracovali ďalšie pracovné skupiny za aktívnej účasti zástupcov jednotlivých rezortov. Z ministerstva vnútra sú v pracovnej skupine pre civilnú ochranu – Civil Protection Group (ďalej len CPG) dvaja zástupcovia.

6. oblasť: Podpora aktivít Výboru pre civilné núdzové plánovanie NATO.

Zástupcovia ministerstva vnútra sa zúčastnili cvičenia a seminára pod záštitou EADRCC. Seminár bol zameraný na tzv. High Visibility Events – Veľmi významné udalosti.

Hlavnou úlohou sekcie krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v oblasti civilného núdzového plánovania v roku 2012 bolo zabezpečenie plnenia úloh v oblasti sekretariátu výboru Bezpečnostnej rady Slovenskej republiky pre civilné núdzové plánovanie. V minulom roku sa uskutočnili 2 rokovania výboru.

V priebehu roka 2012 boli vykonané kontroly civilného núdzového plánovania obvodných úradov v Nitrianskom a Banskobystrickom kraji. Zistené nedostatky boli zovšeobecnené na pracovných poradiach a odbornej príprave so zamestnancami obvodných úradov. Koordinačná činnosť smerom k orgánom miestnej štátnej správy (§ 6 písm. b) zákona č. 387/2002 Z. z.) bola ďalej vyko-

návaná prostredníctvom účasti zamestnancov sekcie na pracovných poradiach a odborných prípravách na obvodných úradoch. Na zvýšenie pripravenosti orgánov miestnej štátnej správy a zlepšenie súčinnosti s územnými vojenskými správami pri realizácii úloh na úseku podpory obrany štátu boli pripravené a vykonané 2 mobilizačné a 1 súčinnosťné cvičenie.

Hlavným cieľom sekcie krízového riadenia MV SR na úseku civilnej ochrany a civilného núdzového plánovania v roku 2013 je koordinovať plnenie úloh a opatrení v oblasti civilnej ochrany vyplývajúcich zo zákona Národnej rady SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších zákonov a vykonávacích predpisov k zákonu a pokračovať vo vytváraní podmienok na realizáciu Konceptie organizácie a rozvoja civilnej ochrany do roku 2015.

Plnenie úloh na úseku ochrany kritickej infraštruktúry

Smernica Rady EÚ 2008/114/ES o identifikácii a označení európskych kritickej infraštruktúry a zhodnotení potreby zlepšiť ich ochranu bola implementovaná do zákona č. 45/2011 Z. z. o kritickej infraštruktúre. Cieľom zákona o kritickej infraštruktúre je v súlade s príslušnou smernicou Rady EÚ skvalitniť doterajšiu ochranu najdôležitejšej infraštruktúry, najmä voči silnejúcej hrozbe teroristických útokov. V Slovenskej republike k sektorom kritickej infraštruktúry patria doprava, energetika,

In the column of Legislation readers will find two interesting articles. Even the title of the article of Babel in Crisis Management implies that there are problems of the crisis management in preparation for crisis situations. Its elements in the current system of laws in the Slovak Republic are fractured into an opaque number of legal regulations in each department. It causes cumbersome nature of the crisis management system and the continuing population civil protection system. The author of the article suggests the way out of the situation. The next article of the column is an analysis of documents regulating tasks in the sector of the integrated rescue system, civil emergency planning and critical infrastructure protection.

elektronické komunikácie, informačné a komunikačné technológie, pošta, priemysel, voda a atmosféra a zdravotníctvo.

Pracovníci sekcie krízového riadenia MV SR, ktorí sú členmi koordinačného tímu na plnenie úloh varovnej siete pre ochranu kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike (CIWIN), pokračovali v roku 2012 v zabezpečovaní využívania tejto siete užívateľmi Slovenskej republiky. Vzhľadom na pripravované zmeny vo vnútornom prostredí siete, bol pracovníkmi oddelenia zorganizovaný v decembri 2012 medzinárodný workshop k problematike využívania siete.

V priebehu roka 2012 naďalej pravidelne zasadala medzirezortná ad hoc pracovná skupina, ktorá koordinovala prípravu analýz rizík jednotlivých sektorov kritickej infraštruktúry, ktoré jednotlivé rezorty v súlade so zákonom o kritickej infraštruktúre predložili do 31. októbra 2012.

Problematika ochrany kritickej infraštruktúry je nesmierne široká, napriek tomu sa v Slovenskej republike v priebehu niekoľkých rokov podarilo jasne identifikovať kritickú infraštruktúru a úlohy potrebné pre jej ochranu. Je potrebné si ale uvedomiť, že ochrana kritickej infraštruktúry nie je jednorazová činnosť, ale ide o proces, ktorý vyžaduje priebežnú pozornosť. To znamená, že rezorty zodpovedné za jednotlivé sektory kritickej infraštruktúry, či samotní prevádzkovatelia prvkov kritickej infraštruktúry musia ochrane kritickej infraštruktúry venovať trvalú pozornosť a neustále rozvíjať jej metódy a do jej zlepšovania zahŕňať najnovšie trendy a poznatky v tejto oblasti.

Mgr. Dominika Hudcová
sekcia krízového riadenia MV SR

Použité zdroje:

- Uznesenie vlády SR č. 33 z 19. januára 2011 Konceptia organizácie, fungovania a rozvoja IZS na roky 2011 až 2015;
- Uznesenie vlády SR č. 90 z 9. februára 2011 Návrh nevyhnutných štrukturálnych opatrení na zabezpečenie fungovania integrovaného záchranného systému v oblasti informačno-komunikačných technológií;
- Smernica pre civilné núdzové plánovanie v Slovenskej republike;
- Smernica Rady EÚ 2008/114/ES o identifikácii a označení európskych kritickej infraštruktúry a zhodnotení potreby zlepšiť ich ochranu;
- Zákon č. 45/2011 Z. z. o kritickej infraštruktúre.

Vypätie, v akom operátori pracujú, je obrovské

Doposiaľ sme v tejto rubrike predstavovali prácu odborov civilnej ochrany a krízového riadenia obvodných úradov. O svoje skúsenosti sa podelili zamestnanci dvadsiatich piatich obvodov. V príhovore v prvom tohtoročnom čísle sme avizovali, že v tomto roku začneme čitateľom približovať aj prácu koordináčnych stredísk integrovaného záchraného systému. Ako prvé predstavujeme Koordináčne stredisko integrovaného záchraného systému v Žiline.

Integrovaný záchraný systém zabezpečuje cestou ôsmich koordináčnych stredísk s dislokáciou v príslušných krajských mestách SR koordináciu a riadenie jednotlivých záchraných zložiek. Ich úlohou je, okrem príjmu tiesňového volania, tiež spracovanie a vyhodnocovanie informácií tiesňového volania a zabezpečenie činností súvisiacich s poskytnutím pomoci v tiesni. Koordináčne strediská vykonávajú viacero činností, vypracúvajú plány poskytovania pomoci, vedú prehľad o silách a prostriedkoch záchraných zložiek integrovaného záchraného systému v reálnom čase, vedú prehľad o silách a prostriedkoch právnických osôb, fyzických osôb oprávnených na podnikanie – využiteľných na účely poskytovania pomoci v tiesni. V prípade nebezpečenstva vzniku mimoriadnej udalosti, alebo v prípade vzniku mimoriadnej udalosti zabezpečujú varovanie obyvateľstva, vyzumievajú orgány štátnej správy a iné právnické osoby, ktoré zabezpečujú úlohy, súvisiace so záchranými prácami pri mimoriadnych udalostiach, činnosti spojené so zabezpečením informačného toku... O tom, ako sa darí toto množstvo náročných úloh zvládať, sme hovorili s Ing. Miroslavom Bobčíkom, vedúcim žilinského Koordináčného strediska integrovaného záchraného systému.

„Keďže na koordináčnom stredisku IZS pôsobí viacero subjektov, je často ťažké vyhnúť sa určitým konfliktným situáciám a vzájomným nedorozumeniam. Tieto sa však snažíme riešiť korektne a ústretovo, aby sa nenarušila krehká rovnováha vzájomného rešpektu a spolupráce. Oficiálne všetky problémy riešime na úrovni vedúcich jednotlivých zúčastnených aktérov a to mňa, ako vedúceho koordináčného strediska, vedúcej lekárky Krajské operačné stredisko záchrannej zdravotnej služby Žilina, MUDr. Anny Smieškovej, a vedúceho operačného riadenia a integrovaného záchraného systému KR HaZZ v Žiline Ing. Radoslava Bielečku. V tejto súvislosti sa javí veľkou výhodou existencia trojstrannej zmluvy medzi jednotlivými zlož-

kami (väčšina koordináčnych stredísk ju nemá) o výpožičke nebytových priestorov, ktorá upravuje vzájomné vzťahy v oblasti spolufinancovania nákladov za prevádzku koordináčného strediska. Ako obvodný úrad máme vyšpecifikované niektoré prevádzkové náklady, ktoré nám v rámci refundácie v presne dohodnutých výškach uhrádza Operačné stredisko ZZS SR a Krajské riaditeľstvo HaZZ v Žiline. Spočiatku to nevedeli pochopiť, mysleli si, že všetky náklady budeme znášať my ako vlastníci priestorov koordináčného strediska. Nakoniec však uznali, že reprezentujú samostatné právne subjekty v cudzích priestoroch, a preto je ich povinnosťou prispievať na spoločnú pre-

Ing. Miroslav Bobčík

vádzku v alikvótnej čiastke, prislúchajúcej počtu ich vlastných zamestnancov. Všade to tak ešte ani dnes nefunguje. My sme to riešili ako prví hneď na začiatku, pričom nás v súčasnej dobe nasledujú aj niektoré ďalšie strediská. Ak by to tak nebolo riešené, dovoľm si tvrdiť, že by išlo aj o protiprávne konanie zo strany obvodného úradu z hľadiska financovania nákladov na prevádzku cudzích subjektov. Zdravotníci to pochopili ihneď, ale u hasičov, keďže sme jeden rezort, to bolo prirodzene horšie. Aj oni však majú právnu subjektivitu, a preto sa ich to týka rovnako ako zástupcov záchrannej zdravotnej služby. Momentálne sa nám veľmi dobre spolupracuje, nakoľko všetky záležitosti sme riešili vzájomným dialógom, argumentáciou a korektne.“

Ako to funguje

Hoci, ako sme už v úvode uviedli, úloh, ktoré koordináčne stredisko IZS (ďalej len stredisko) musí plniť, je naozaj veľa, tá, ktorá rezonuje v povedomí občanov najviac, je práve príjem tiesňového volania. Ako sme sa dozvedeli od Ing. Bobčíka, prevádzka strediska je v súčasnosti zabezpečovaná tak, že obsluhu čísla 112 zabezpečujú štyria operátori. Je to jeden zdravotník, jeden hasič a dvaja operátori obvodného úradu. Identifikovaný hovor (hovor so zobrazeným číslom volajúceho) na číslo 112 prijíma vždy ten, ktorý mal najväčšiu prestávku od posledne prijatého hovoru. Volá sa to adresné pridelovanie hovorov. Neidentifikované hovory (hovor bez zobrazenia čísla volajúceho) berú len operátori ObÚ ako zástupcovia civilnej ochrany.

„Príjem 112 funguje tak, že po zistení základných údajov v rozsahu – čo sa stalo (komu sa stalo), kde sa to stalo a kto volá (číslo telefónu volajúceho), operátor 112 menežuje zásah podľa charakteru udalosti. Najviac volaní až 70% je pre zdravotníkov a náš operátor 112 ich prepája priamo na operátora 155 ZZS, pričom je povinný identifikovať miesto udalosti a číslo telefónu volajúceho. Operátor 155 ZZS

následne rieši nasadenie príslušných síl a prostriedkov ZZS. Ja som bol zato, aby sa to dávalo zdravotníkovi, ktorý prijíma 112, lebo tam sa dá dátovo preniesť lokalizácia volajúceho v IZSGIS aj protokol udalosti so základnými informáciami, ale zodpovední zástupcovia OS ZZS SR s tým nesúhlasili. Ich argumentom bolo, že ich operátor na 112 vzhľadom na to, že je len jeden, musí byť v každom okamihu schopný prijať tiesňový hovor. Rešpektovali sme to, hoci keby sme preniesli ho-reuvedené dáta, odpadá verbálne odovzdávanie základných údajov. Teraz pri odovzdávaní hovoru musí operátor nadiktovať cez telefón čo sa stalo, kde sa stalo a číslo telefónu volajúceho. Je to zbytočné zdržanie, aj keď všetci operátori sú profesionáli. Keby to mali na ob-

razovke, bolo by to jednoduchšie. Momentálne pre nás ministerstvo v tejto súvislosti chystá inováciu v podobe automatického prenášania čísla volajúceho medzi oboma systémami 112 a 155. Vzhľadom na to, že hasiči a naši operátori fungujú na jednotnom systéme príjmu a odozvy čísla 112 (CoordCom), využívajú na vzájomnú komunikáciu tzv. asistenčný monitoring. Znamená to, že v prípade potreby vzájomnej spolupráce si môžu udalosť odovzdávať dátovým prenosom údajov. Oproti začiatkom sme sa teda posunuli ďalej. Nerozčuľujeme už verejnosť ako v začiatkoch, keď sme neboli ešte tak profesionálne na úrovni. Vtedy pri odovzdávaní hovorov musel volajúci ešte raz zopakovať všetky informácie. Teraz stačí empaticky nadviazať na informácie, ktoré príslušný operátor dostane asistenčným monitoringom od kolegu z inej zložky. Kým sme niektorých operátorov naučili spomínanej empatii pri vedení rozhovoru s volajúcim, dosť sme sa natrápili. Teraz sa trápime znova, lebo zástupcovia ZZS opäť nasadzujú do prevádzky inovácie v organizačnej a technologickej oblasti. Navyše tieto zmeny dosť nešťastne nasadili bez predchádzajúcej konzultácie s inými zložkami. Teraz je situácia lepšia, nakoľko aj oni správne pochopili určité naše argumenty proti a svoje pôvodné nastavenia redukovali na všeobecne prijateľnú mieru. Okrem už spomínaných operátorov prijímajúcich volania na čísle 112 slúžia na sále dvaja operátori od hasičov, ktorí prijímajú volania na čísle 150, jeden operátor hasičov pre číslo 150 ako záloha pre celý Žilinský kraj a šesť operátorov záchranej zdravotnej služby. Traja pre príjem tiesňového čísla 155 z územia Žilinského kraja a traja pre odozvu na volania 155 ako dispečeri záchranej zdravotnej služby. Jeden z dispečerov ZZS má na starosti aj obsluhu rádiostanice Sitno, pričom zálohu mu tvorí práve operátor 112 ZZS, čo taktiež nie je najšťastnejšie riešenie. Vzhľadom na uvedené rozdelenie operátorov ZZS častejšie dochádza k prepadávaniam hovorov na susedné koordinačné stredisko do Trenčína, kde príslušný prijímajúci operátor ZZS vyťažuje základné údaje od volajúceho, ale nemôže vyslať príslušnú pomoc v podobe sanitiek na území Žilinského kraja. Musí opäť čakať na voľného operátora ZZS v Žiline, čo často volajúcich rozčuľuje a nevrhá to dobré svetlo na celý systém IZS. Je to však len prechodné obdobie, ktoré skončí po zavedení jednotnej technoló-

gie v rámci integrovaného záchranného systému. Dovtedy musíme byť trpezliví.“

Ako sme už na začiatku spomenuli, činnosť operátorov ObÚ nie je viazaná len na príjem 112. Zabezpečujú aj informačný tok a dávajú prvotné hlásenia pri každom vzniku mimoriadnej udalosti. To je činnosť, ktorá operátorov dosť zaťažuje. V čase mimoriadnych udalostí väčšieho rozsahu sa preto často ukazuje potreba posilniť službukonajúcu zmenu. V tom čase je totiž aj viac tiesňových volaní a tým, že jeden operátor 112 ObÚ zabezpečuje aj informačný tok s množstvom súvisiacich úloh, je aj jeho činnosť na čísle 112 obmedzená. Preto sme museli v Žiline často riešiť takéto situácie povolaním tretieho operátora do služby, aby dvaja dvíhali hovory a jeden sa venoval toku informácií. Popri tom, samozrejme, naši operátori zabezpečujú aj podporu iným záchranným zložkám, napríklad, keď hasiči požiadajú o spoluprácu pri povodniach, využívajú operátori ObÚ databázu síl a prostriedkov od podnikateľov (čerpádlá, zemné stroje, lomový kameň...) a poskytujú profesionálnym zložkám podporu na postihnutom území.

Každý deň je iný

„Každý deň na koordinačnom stredisku prináša niečo nové. Vypätie a stres, v akom pracujú naši operátori, je neraz obrovský. Často tu riešime osudy ľudí, ktorí sa ocitli v život ohrozujúcej situácii. Naši operátori sa neraz dostávajú do situácií, ktoré napriek ich úsiliu skončia tragicky. Napríklad samovraždy. Mali sme prípad, kedy kolegyňa prevzala hovor ženy, ktorá sa na koľajniciach rozhodla skončiť so životom. Hoci operátorka vynaložila maximálne úsilie, aby ju od zúfaleho skutku odhovorila, nepodarilo sa jej to, a tak zažila smrť v priamom prenose. Je logické, že ju to zobralo a nemohla pokračovať v službe. Musela si oddýchnuť. Práve v takýchto prípadoch pociťujeme na koordinačných strediskách nielen nedostatok operátorov, ale najmä absenciu psychológov, ktorí by pomohli takéto situácie zvládnuť,“ vraví Ing. Bobčík. Operátori záchranej zdravotnej služby síce psychológov majú, ale... Argumentujú tým, že je to ich psychológ, ktorého nemôžu využívať iné subjekty na tomto pracovisku. Hoci ani on nie je na pracovisku nepretržite, robí tréningy a ich operátori sú pravidelne pripravovaní aj na takéto situácie, čiže aj lepšie zvládajú stres. My

takúto výhodu nemáme. Snažíme sa to však zmeniť. Momentálne sa plánujeme stretnúť s psychológom pôsobiacim na sekcii krízového riadenia Ministerstva vnútra SR a dozvedieť sa ich predstavu o tom, ako zabezpečiť aj pre našich operátorov podobné tréningy, ako majú zdravotníci.“

Napriek už spomínanej absencii, aj operátori ObÚ boli v mnohých takýchto prípadoch úspešní. Podarilo sa zachrániť napríklad samovraha, ktorý chcel skočiť zo Súľovských skál. Volal na tiesňové číslo 112 a keďže nechcel hovoriť s policajtm, komunikoval s ním operátor obvodného úradu. Rozprával sa s ním dovtedy, kým neprišli na miesto hasiči a zo skaly ho nezložili. Operátora, ktorý človeka zachránil chceli nominovať aj na Cenu 112 Awards, ale, ako sme sa dozvedeli od Ing. Bobčíka, bol problém dohľadať hovor a presne zdokladovať, ako to všetko prebiehalo. Hovorov je veľmi veľa, vyhľadávanie je veľmi zložitá a ani systém CoordCom neumožňuje veľa vecí.

„Z množstva ďalších zaujímavých, šťastne sa končiacich prípadov, ktoré riešili na našom koordinačnom stredisku stojí za zmienku prípad asi jedenástorčného chlapca, ktorý sa v chátrajúcej budove bývalého SCP Ružomberok pri hre preboril z lešenia a prepadol cez tri poschodia. Mal početné zranenia, zlomené nohy, panvu, odtrhnutú slezinu. Napriek tomu neodmlal. Chlapci, ktorí boli v budove spolu s ním sa zľakli a ušli. On zostal pod ruinou sám. Našťastie mal mobil a zavolať 112. Stále upadal do šoku. Hovor prijala naša operátorka a keď počula, aký to je stav, odovzdala hovor hasičom a zdravotníkom. Operátorka záchranej zdravotnej služby s chlapcom asi 25 minút rozprávala takým spôsobom, ako mama so synom. Dokázala ho udržať v mimo šokovom stave tak, aby bol schopný komunikovať. Bol totiž veľký problém ho v polorozpadnutej budove nájsť. Na to, aby bolo možné navigovať hasičov, musela s ním neustále hovoriť. Skončilo to tak, že hasiči mu po príchode kázali vystrčiť ruku a zapípať na mobile, aby ho našli. Podarilo sa. Chlapca, aj operátorku chceme na budúci rok nominovať do už spomínanej súťaže 112 AWARDS. Možno tým zopakujeme tohtoročný úspech, kedy operátorka čísla tiesňového volania 112 Slavomíra Korduliaková z nášho koordinačného strediska zvíťazila v kategórii Výnimočný operátor. Svojim osobným záujmom, empatiou a predovšetkým profesionálnym prístupom zachránila ži-

vot 16-ročného dievčaťa, ktoré vo februári minulého roka uviazlo v snehovej kalamite.“

Zálohovanie už funguje

Súčasťou tohto koordináčneho strediska je aj technologické riešenie výpadku elektrickej energie 65 kilovolt ampérovým dieselovým agregátom. Je umiestnený v priestoroch veľkej garáže a je prepojený s priestormi strediska, aby pri výpadku elektriny za 7 až 10 sekúnd nabehol a zabezpečoval dodávku energie. Dovtedy tu majú pre tento účel dve veľké UPS, ktoré spomínané obdobie niekoľkých sekúnd preklenú. Výpadok elektriny je teda vyriešený a ako je to s výpadkom telekomunikačných ústrední?

„V januári 2011 k takémuto výpadku došlo. Vtedy sme zistili, že systém nie je nijako zálohovaný, čo sa týka zastupiteľnosti strediska strediskom, napriek tomu, že nám to nadriadené metodické orgány deklarovali. Keď sa to stalo, že nešla ani jedna tiesňová linka, lebo padla krajská telekomunikačná ústredňa celá, tak som zavolať do Bratislavy na stálu službu, kde som žiadal, aby sme boli presmerovaní na iné stredisko, pretože sa to deklarovalo, že to funguje a dostal som odpoveď, že to ešte nie je zabezpečené. Čiže nás nechali v štiachu a riešili sme to tak, že sme volali rozhlasové médiá v regióne, aby okamžite zverejnili informácie civilnej ochrany o tom, že vypadli tiesňové linky a pomôcť treba hľadať na konkrétnom čísle určitého mobilného telefónu. Tí, ktorí príslušné rádiové stanice počúvali, vedeli, že v tiesni môžu volať aspoň na jediný mobil v kraji. Bola to hrozná situácia, ale malo to svoje plus. To, čo sa stalo, prebudilo nadriadených a začali rozmýšľať nad tým, čo robiť, aby k podobnej situ-

ácii, na ktorú doplatila životom jedna žena, viac nedošlo. Konečne nainštalovali technológiu SS7. Signalizáciu, ktorá dokáže monitorovať stav krajskej telefónnej ústredne, cez ktorú idú všetky linky. To znamená, že monitoruje, či je ústredňa on line alebo off line. V prípade výpadku by sa nemohlo stať, že o tom nik nevie. SS7 to nielenže signalizuje, ale dokáže prehodiť všetky telekomunikačné linky na druhú telefónnu ústredňu v inom kraji. K výpadku liniek už nedôjde, len sa telekomunikačná cesta presmeruje a linky pokračujú. Mohlo to byť aj skôr. Ale žijeme v dobe, keď sa veci riešia až vtedy, keď sa niečo stane. Je jasné, že sme neboli na vine. Výpadok spôsobila externá firma, ktorá robila pre Slovak Telekom nejaké výkopové práce a presekla prívod do ústredne. V súčasnosti sa zmenila technológia tak, že sme zálohovaní. Funguje duálne zálohovanie dvoch stredísk. V našom prípade je to zálohovanie s Koordináčnym strediskom IZS Trenčín. Podobne sú spárované aj ostatné strediská. Okrem toho je ešte deklarovaná ďalšia záloha. U nás je to v prípade výpadku Trenčína stredisko v Trnave. Postupne spejeme, podobne ako je to v Česku, k celorepublikovému zálohovaniu. V Českej republike majú 13 koordináčnych stredísk IZS a zálohujú sa tak, že z Prahy vedú zabezpečiť vyslanie sanitky na zásah napríklad v Ostrave. Ako zásahový obvod tam majú celú republiku. Aj u nás sa chceme k tomu dopracovať, ale na to treba množstvo technických prostriedkov.“

Práve Česká republika, konkrétne nové Integrované bezpečnostné centrum v Ostrave je pre Žilinčanov veľkou inšpiráciou. Aj pokiaľ ide o budovanie záchranných bezpečnostných centier na Slovensku. Koordináčne stredisko integrovaného záchranného systému Žili-

na má síce, na rozdiel od väčšiny iných stredísk, pomerne lukratívne priestory, ale pre zabezpečenie veľkej fúzie záchranných systémov a zložiek (vrátane zložiek PZ), to vonkoncom nestačí! Ako sme sa dozvedeli od Ing. Bobčíka, už začali mapovať možnosti nových priestorov. „Posúdili sme viacero variantov. Rozšírenie súčasných priestorov tak, že by sme zabrali viacero podlaží. Uvažovali sme o nadstavbe tejto budovy aj nad novostavbou. Máme totiž možnosť využitia parkovacej plochy, ktorá je v správe ObÚ a polovica z nej by sa dala využiť na výstavbu nového strediska. Mapovali sme aj u iných záchranných zložiek, či nemajú nejaké vhodné objekty, kde by sme mohli zrealizovať našu predstavu. Dopátrali sme sa k jednej budove v areáli kasární. Ide o budovu bývalého učebného bloku, ktorá je prázdna. Už len na prízemí je časť vojenskej metrológie, ktorú nebude problém presťahovať. Všetko ostatné je nevyužitú. Budova je v režime utlmenia, nie je však zničená. Túto víziu sme predniesli aj na ministerstve vnútra a v súčasnosti čakáme, ako sa celá situácia, najmä pokiaľ ide o financie, vyvinie. Máme písomnú podporu všetkých príslušných štatutárov rozhodujúcich záchranných systémov a zložiek, menovite Krajského riaditeľstva HaZZ v Žiline, Krajského riaditeľstva PZ v Žiline, Operačného strediska ZZS SR a obvodného úradu. Treba len dúfať, že tento štát má záujem riešiť službu občanovi pri zabezpečovaní záchrany života, zdravia a majetku na profesionálnej úrovni. My ako vykonávatelia k tomu chceme prispieť svojou snahou, odbornými znalosťami a praktickými skúsenosťami. Len o to musí niekto prejavovať záujem.“

Pripravila: **Nina Bertová**

Foto: **(bp)**

CIVILNÁ OCHRANA, revue pre civilnú ochranu obyvateľstva. Dvojmesačník pre orgány krízového riadenia a odbornú verejnosť, www.minv.sk. **Vydáva:** Sekcia krízového riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. **Sídlo vydavateľa:** Drieňová 22, 826 04 Bratislava.

IČO vydavateľa: 15186620 **Redakcia:** Vzdelávacie a technický ústav KMCO Příboj 559, 976 13

Slovenská Ľupča. Tel.: 048/418 70 84, 418/73 71 kl. 248, fax: 048/418 70 85, e-mail: revueco@uco.sk. **Zodpovedná redaktorka:**

Nina Bertová, mobil: 0917/650580, e-mail: bertova@uco.sk. **Evidenčné číslo MK SR:** EV 895/08. **ISSN** 1335-4094. **Cena:**

1,30 €/ks. **Ročné predplatné:** 7,80 €. **Redakčná rada:** JUDr. Lenka Hmírová – predsedníčka, Ing. Miroslav Koppa – podpredseda,

Nina Bertová – tajomníčka, Ing. Michal Kočan – tajomník, členovia: PaedDr. Ľubomír Betuš, CSc., Doc. Vladimír Blažek, CSc.,

Mgr. Jana Bujňáková, Mgr. Marta Fabianová, PhDr. Jana Hajková, Doc. RNDr. Ladislav Halada, CSc., Ing. Marián Hoško,

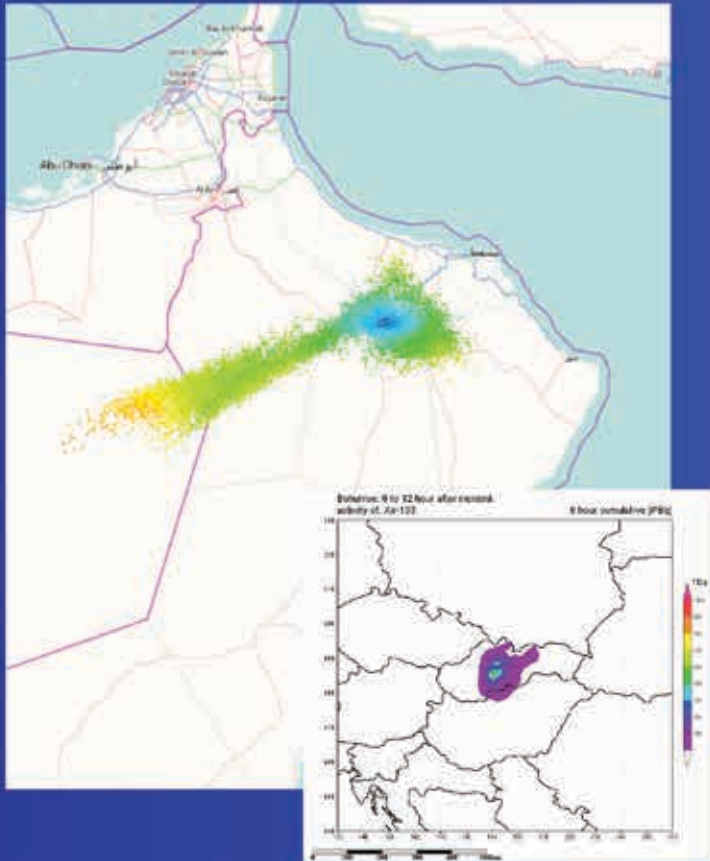
Ing. Miloslav Ivica, Ing. Zdeněk Jadrný, PhD., Ing. Lýdia Keruľová, Ing. Miloš Kosír, Ing. Daniel Králik, Mgr. Daniela Krchnavá,

Ing. Dušan Krovina, Ing. Jaroslav Lentvorský, Ing. Ladislav Szakállos. **Grafika a prepress:** Vzdelávacie a technický ústav KMCO

Příboj 559, 976 13 Slovenská Ľupča. **Tlač:** Tlačiareň Ministerstva vnútra SR, Bratislava. **Distribúcia a predplatné:** Vzdelávacie a

technický ústav KMCO Příboj 559, 976 13 Slovenská Ľupča. **Redakčná uzávierka:** máj 2013. **Resumé do angličtiny preložila:**

Mgr. Alica Šmálová. Nevyžiadané rukopisy a fotografie nevraciamy. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú úpravu textov vrátane ich krátenia. Využitie textov revue CO je možné s podmienkou, že uvediete zdroj.

IMS Model Suite

IMS Model Suite je komplexný softvérový systém pre posudzovanie znečisťovania životného prostredia a predikcie následkov jadrových a chemických havárií.

- Trojrozmerný meteorologický predpovedný model na ohraničenej oblasti s vysokým priestorovým aj časovým rozlíšením
- IMS Lagrangeovský model na výpočet trajektorií znečisťujúcich chemických látok, radioaktívnych častíc, prachu, atď.
- Gaussovský model pre šírenie v bezprostrednej blízkosti zdroja
- Modul na výpočet zdvihu prachových častíc
- Model posúdenia následkov jadrovej nehody - výpočet dávok pre expozície z rôznych ciest ožiarenia
- Model na predpovedanie výskytu hmly (nowcasting a krátkodobá predpoveď)

Kľúčové aktivity spoločnosti:

Letiskové meteorologické systémy

Zabezpečenie presných a včasných informácií a distribúcie dát pre pravidelnosť letovej prevádzky prostredníctvom systémov AWOS, ATIS/ VOLMET, Briefing, ARWIS, RVR, LLWAS, Aviation Weather Decision Support System a aerologickej klimatologickej databázy.

Automatické meteorologické stanice

Navrhujeme komplexné riešenia pre národné meteoslužby. Dodávame automatické meteorologické stanice – synoptické, klimatologické, agro-meteorologické a iné špeciálne stanice podľa požiadaviek zákazníka.

Meteorologický radar

Unikátny mobilný meteorologický radar poskytuje presné dáta v reálnom čase a integruje množstvo funkcií v malom zariadení.

Radiačný monitoring

Systém radiačného monitoringu meria samovoľné ionizujúce žiarenie prirodzených alebo umelých rádioaktívnych materiálov.

Seizmológia

Seizmologický monitorovací systém je balíček produktov pre zber dát, archiváciu a riadenie seizmickej siete.

Krízový informačný systém a systémy varovania

Systém riadenia kríz v prípade rádiologických, environmentálnych, hydrologických a seizmologických havárií.

Akčný Medzinárodný deň detí Senec 2013 priniesol množstvo atrakcií. Deti si mohli vyskúšať napríklad starú hasičskú striekačku, alebo pozrieť sériu praktických ukážok záchranných akcií a kooperácie jednotlivých zložiek integrovaného záchranného systému.